59. Tiistaina 28 päivänä syyskuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Kansliatoimikunnan täydennysvaali 1821

Kolmas käsittely

2) Hallituksen esitys laiksi rikoslain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys HE 4/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 2/1999 vp

3) Hallituksen esitys Meksikon kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys HE 31/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 6/1999 vp

4) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta 1822

Hallituksen esitys HE 28/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 5/1999 vp

5) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain kumoamisesta ..... „

Hallituksen esitys HE 36/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 6/1999 vp

Toinen käsittely

6) Hallituksen esitys laiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä kunnallistettaessa yliopistojen hammaslääketieteen kliinisen koulutuksen toimintoja 1822

Hallituksen esitys HE 48/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 6/1999 vp

7) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys HE 50/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 7/1999 vp

Lähetekeskustelu

8) Hallituksen esitys laiksi tasavallan presidentin palkkiosta 1824

Hallituksen esitys HE 68/1999 vp

9) Hallituksen esitys laiksi tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys HE 69/1999 vp

10) Hallituksen esitys laiksi Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys HE 70/1999 vp

11) Hallituksen esitys laeiksi verontilityslain 12 ja 29 §:n sekä tuloverolain 21 ja 124 §:n muuttamisesta 1825

Hallituksen esitys HE 71/1999 vp

12) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain 10 ja 12 §:n muuttamisesta 1835

Hallituksen esitys HE 72/1999 vp

13) Laki kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain muuttamisesta ... 1846

Lakialoite LA 109/1999 vp (Olavi Ala-Nissilä /kesk ym.)

14) Hallituksen esitys laeiksi opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys HE 73/1999 vp

15) Laki opintotukilain muuttamisesta 1879

Lakialoite LA 110/1999 vp (Tanja Karpela /kesk ym.)

16) Hallituksen esitys laiksi opettajankoulutuslain kumoamisesta ..... „

Hallituksen esitys HE 74/1999 vp

17) Hallituksen esitys laeiksi julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta sekä julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annettujen lakien muuttamisesta 1880

Hallituksen esitys HE 75/1999 vp

18) Hallituksen esitys työmarkkinatuesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys HE 83/1999 vp

19) Laki työmarkkinatuesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta 1883

Lakialoite LA 111/1999 vp (Juha Rehula / kesk ym.)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi edustajat Akaan-Penttilä, Biaudet, Enestam, Halonen, Hassi, Heinonen, Ihamäki, Jansson, Kallis, Karpio, Kiljunen, Kiviniemi, Komi, Korkeaoja, Koskinen Johannes, Kummola, Laitinen, Lehtomäki, Lindén, Lipponen, Lämsä, Löv, Manninen, Mönkäre, Neittaanmäki, Niinistö, Nurmi, Ojala, Paasio, Peltomo, Perho, Pietikäinen S., Prusti, Puisto, Ranta-Muotio, Rask, Rauhala, Rosendahl, Salo P., Sasi, Siimes, Skinnari, Syvärinen, Takkula, Tuomioja, Vehviläinen, Vihriälä, Vilén, Vokkolainen ja Vähänäkki.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Lindén ja Koskinen Johannes.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

28.9. edustajat Biaudet, Enestam, Halonen, Heinonen, Kiljunen, M. Korhonen, Johannes Koskinen, Mönkäre, Perho, Rask, Sasi, Siimes ja Tuomioja.

28. ja 29.9. edustajat Hassi, Jansson, Komi, Lehtomäki, Lindén, Lämsä, Löv, Manninen, Neittaanmäki, Niinistö, O. Ojala, Paasio, Prusti, Ranta-Muotio, Rauhala, P. Salo, Skinnari, Vilén ja Vähänäkki,

28.—30.9. edustaja Akaan-Penttilä sekä

28.9.—1.10. edustaja Lipponen.

Merkitään.

Sairauspoissaolot

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä ovat poissa

28.9. edustaja Kiviniemi sekä

28.9.—1.10. edustaja Kummola.

Poissaolopyynnöt

Ensimmäinen varapuhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

28.9.—1.10. edustajat S. Pietikäinen ja Syvärinen sekä
28.9.—15.10 edustaja Korkeaoja.
Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

U-asiat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että 23 päivänä syyskuuta 1999 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 30 ja 31.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle liikennevaliokunnan on annettava niistä lausunto.

Ed. Mauri Pekkarisen /kesk ym. välikysymys n:o 1: Kohtuuhintaisen asumisen turvaaminen pääkaupunkiseudulla

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että viime istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantuun ed. Pekkarisen ym. välikysymykseen n:o 1 kohtuuhintaisen asumisen turvaamisesta pääkaupunkiseudulla (VK 1/1999 vp) ovat sen allekirjoittajien lisäksi yhtyneet edustajat Korkeaoja, Vistbacka, Jäätteenmäki ja Oinonen.

Kun välikysymykseen on liittynyt kaikkiaan 50 edustajaa, tulen valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti antamaan välikysymyksen tiedoksi asianomaiselle valtioneuvoston jäsenelle.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Kansliatoimikunnan täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on kansliatoimikunnan jäsenen vaali jäsenyydestä vapautuksen saaneen ed. Isohookana-Asunmaan sijaan tämän vaalikauden jäljellä olevaksi ajaksi. Kehotan tekemään ehdotuksia.

Keskustelu:

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan tehtävään ed. Sakari Smedsiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Jääskeläinen ehdottanut, että kansliatoimikunnan jäseneksi valittaisiin ed. Smeds.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun muita ehdokkaita ei ole esitetty, on eduskunnan katsottava sopineen valittavasta ja siis valinneen kansliatoimikunnan jäseneksi tämän vaalikauden jäljellä olevaksi ajaksi ed. Smedsin.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi rikoslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 4/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 2/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys Meksikon kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 31/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 6/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuu-

dessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 28/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 5/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 36/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 6/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä kunnallistettaessa yliopistojen hammaslääketieteen kliinisen koulutuksen toimintoja

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 48/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 6/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 50/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 7/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan kannanotot ovat yksimielisiä hallituksen esityksen kanssa. Tässähän ehdotetaan muutettavaksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annettua lakia siten, että rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuviin kustannuksiin voidaan käyttää Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa, siis jatketaan tähän saakkakin viime vuosina ollutta menettelyä. Kuitenkin tässä kohdin on syytä todeta se, että mikäli valtiontaloudessa ja budjettitaloudessa jatketaan menettelyä, niin kuin tässä, monessa muussakin kohdin, joka merkitsee käytännössä sitä, että lakisääteisiin taikka muuten budjettirahoitukseen liittyviin menoeriin käytetään Raha-automaattiyhdistyksen tuloutusta, niin voimme olla varmoja siitä, että ajan mittaan joudumme tässä asiassa vaikeuksiin huolimatta EY-tuomioistuimen taannoisesta myönteisestä päätöksestä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan todeta sen, että rintamaveteraanien määrä pienenee jatkuvasti. Kuntoutusta voidaan siis tehostaa ja laajentaa uusille ryhmille, ja sen laatua voidaan nostaa. Rahat ovat olemassa, ja yhä harvempi on käytännössä näitä rahoja käyttämässä. Myöskin sotilasvammalain soveltamisalaa tulisi tarkastella, ja siitä on olemassa muun muassa lakialoite 76 näiltä valtiopäiviltä.

Ed. S e i v ä s t ö : Arvoisa puhemies! Vuosituhat vaihtuu ja tässä yhteydessä olisi erityisen tärkeää, että ministeri ja ministeriö kiinnittäisivät huomiota siihen, että eri kunnissa veteraanit saisivat tasapuolisesti kuntoutusta ja jos ei aina riitä rahaa lähettää laitoksiin, pystyttäisiin järjestämään tällainen henkilökohtainen kuntoutusohjelma, johon liittyisi liikuntaa ja monta muuta asiaa mielen virkeyden ja terveyden ylläpitämiseksi.

Niin kuin ed. Tiusanen totesi, tämä ikäluokka vähenee hiljalleen koko ajan, mutta uusi vuosituhat ja ensi vuosi toivottavasti saisi olla monen veteraanin kohdalla hyvä vuosi ja yhteiskunnan lahja niistä palveluksista, joita nämä ihmiset tekivät isänmaamme puolesta.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minäkin pidän epäviisaana sitä, että Raha-automaattiyhdistyksen varoja käytetään muuhun kuin toimiluvassa osoitettuun ja tarkoitettuun tarkoitukseen. Nimittäin vaikka nyt juuri Raha-automaattiyhdistys sai kannaltaan myönteisen lausunnon EU-tuomioistuimelta, niin on selvää, että markkinavoimat edelleen hakevat pehmeätä kohtaa murtaakseen monopolin. Tämä koskee yhtä lailla Raha-automaattiyhdistystä kuin meidän kansallista veikkausyhtiötämmekin, ja tässä mielessä tämä on taloudellisesti epäviisasta.

Toiseksi, mennäkseni vähän herkemmälle kontaktipinnalle, se kunniavelka, mikä meillä sotien jälkeen syntyneillä on veteraaneille, on niin arvokas velka, että sitä ei pitäisi pelituotoilla rahoittaa, vaan se pitäisi rahoittaa verotuotoilla yhteisistä varoista. Veteraanipalvelujen rahoitus ei saisi olla kiinni siitä, mitenkä ihmiset tuolla toreilla ja turuilla pelaavat hedelmäpelejä tai vastaavia Raha-automaattiyhdistyksen pelejä.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Haluan osaltani vahvistaa niitä perusteita, joihin ed. Saarinen viittasi, ja myöskin palauttaa mieliin, että viime kaudella eduskunta käsitellessään tähän asiaan liittyviä esimerkiksi lakiesityksiä budjettilakien kohdalla varsin laajasti korosti sitä, että tietyt yhteiskunnan perustehtävät eivät voi olla raha-automaatti- ja ikään kuin rahapelien tuoton rahoituksen varassa. Silloinhan avattiin muun muassa kirjastojen rahoitus, jopa eräiden taiteilijaprofessuurien rahoitus sekä asuntoloiden rakennusrahoitus näistä samoista varoista. Korostaisin sitä, että rintamaveteraanien viimeisten vuosien turvallinen eläminen edellyttää sitä, että kuntoutus ja monet muut tärkeät rahoituskohteet ovat pysyvällä budjettirahoituksella. Tässä on kysymys oikeudesta inhimilliseen ikääntymiseen sekä ed. Saarisen mainitsemasta yhteiskunnan kunniavelasta.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä käytiin aikaa laajaa keskustelua samasta aiheesta, mistä ed. Saarinen kantoi huolta. Siinä on häilyvä raja, millä tavalla voi käydä, että taas tulee se ongelmatiikka, että jotkut haluavat RAY:n monopolin murtaa ja siinä tapauksessa tällaiset lait voivat murentaa sitä. Mutta nyt, kun hiljattain päätös on tullut, en näe niin isona uhkana tätä rintamaveteraaniasiaa. Tässä on kysymys aika pienestä mutta merkittävästä summasta sinällään. On tietysti tärkeää, että asia nyt hoidetaan hienosti, kun budjetista ei tällä hetkellä varoja ole löytynyt. Tämäkin 5 miljoonaa, mikä tässä nyt menee RAY:n potista, on tarpeeseen.

Mutta on erittäin tärkeää, että saataisiin aikaan järjestelmä, että näille väheneville poru-

koille, ketkä ovat kuntoutusta enää hakemassa, saataisiin jokin säännöllisyys. Niin kuin ed. Seivästö totesi, pitäisi olla jokin järjestelmällinen säännöllisyys olemassa, jottei käy niin kuin tänä päivänä, jotta joissakin kunnissa jotkut veteraanit saavat kuntoutusta joka toinen tai joka kolmas vuosi ja joissakin kunnissa väli voi olla jopa viisi vuotta. Lisäksi tähän sisältyy hyvin paljon harkintaa sillä tavalla, jotta paikallinen lääkäri voi harkintansa mukaan suositella joitakin, ja voi tapahtua myös sellaista, että jotkut pääsevät nopeammin ja jotkut eivät pääse. Toisilla on parempi pärstäkerroin, sanotaan näin päin.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Sotiemme veteraanit ovat tehneet meille merkittävän työn: me saamme elää vapaassa, itsenäisessä isänmaassa tänä päivänä. Se on heidän ansiotaan, sekä myös niiden monien naisten, jotka ovat osallistuneet kotirintamalla työskentelyyn, että olemme saaneet tämän vapauden lunastettua. Sen johdosta olen samaa mieltä kuin monet muut edustajat täällä, että tällaisia tukimuotoja ei voisi Raha-automaattiyhdistyksen varoilla kattaa. 5 miljoonaa on merkittävä rahaosuus, mutta se on riittämätön. Näen myös, että meillä on useita veteraaneja, jotka eivät vielä ole saaneet ainoatakaan kuntoutusta. Tähän tulisi kiinnittää nyt entistä enemmän huomiota, että voisimme turvata kuntoutuksen niille veteraaneille, jotka eivät ole koskaan sitä saaneet. Kaiken kaikkiaan se kunnia, mitä veteraaneille kuuluu, pitäisi myös tämän lainsäädännön kautta osoittaa.

Ed. Kangas: Arvoisa rouva puhemies! Kun veteraanien piirissä liikkuu, ei siellä kysellä, mistä se raha tulee. Toki mieluummin minäkin olisin sitä mieltä, että se budjetista rahoitettaisiin. Enemmänkin veteraanit edelleenkin kokevat, että he eivät saa tarvitsemaansa hoitoa ja että heitä ei kohdella sillä kunnioituksella mikä heille kuuluisi. Tätä haluaisin korostaa, että tässä vielä näköjään parantamisen varaa on.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi tasavallan presidentin palkkiosta

Hallituksen esitys HE 68/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 69/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 70/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. Salo: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys Pelastusopistosta annetun lain muuttamiseksi on varmaan osaltaan perusteltu, mutta viime aikoina on ollut liikkeellä vahvasti tietoa siitä, että aikanaan ollaan muuttamassa säädöksiä myös siitä, kuinka vapaaehtoiseen palokuntatoimintaan voidaan osallistua. Jos tämä laki on sidoksissa tavallaan vpk-toiminnan vaikeuttamiseen, niin silloin on ainakin valiokuntakäsittelyn aikana syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen, että arvokas vapaaehtoistyö, jota tänä päivänä nimenomaan maakunnissa tehdään, voi myös jatkossa toimia katkotta.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Olen iloinen, että laki Pelastusopistosta on nyt tullut eduskunnan käsittelyyn ja menee hallintovaliokuntaan. Tämän lainsäädännön turvin voimme hoitaa myös yhteistyötä ammattikorkeakoulun ja Pelastusopiston kesken.

On todettava myös, että päällystön koulutus kestää puolitoista vuotta ja alipäällystön koulutus yhden lukuvuoden. Tämän koulutuksen turvaamiseksi on käyty monenlaisia selvittelyjä ja neuvotteluja. On ollut kolme eri vaihtoehtoa. Ensiksi oli pelastusalan oma ammattikorkea-

koulu ja sitten Pelastusopiston opistoastekoulutus. Nyt ollaan päädytty ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyöhön ja koulutus tapahtuu Kuopiossa. Tämä oli iso taistelu aikanaan, ja saimme merkittävän tärkeän opiston Kuopioon, jossa nyt turvallisesti voimme jatkaa koulutusta myös koko Suomen hyväksi. Kuopio on merkittävässä asemassa tässä tehtävässä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laeiksi verontilityslain 12 ja 29 §:n sekä tuloverolain 21 ja 124 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 71/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä on hallituksen esitys verontilityslain 12 ja 29 §:n sekä tuloverolain 21 ja 124 §:n muuttamisesta. Nämä pykälät eivät tällaisenaan varmasti sano — tietysti kansanedustajille sanovat kaiken — suurelle yleisölle välttämättä kaikkea, mistä esityksessä on kysymys. Kysymys on siitä tavasta ja siitä menettelytavasta, jolla hallitus leikkaa kunnille kuuluvaa vero-osuutta yhteisöveropotista. Esityshän liittyy siihen kokonaisuuteen, jota hallitus tietysti käsitteli budjettiriihessään, jonka se omalla tavallaan nyt meille jaetulla tavalla ratkaisi tuossa budjettiriihessä. Käymättä enempää tietystikään ulkoapäin katsellen budjettiriihen arviointia läpi ehkä sen voi kuitenkin sanoa, että lopputuloshan tuosta riihestä oli se, että yhtäältä kylläkin lain muutoinkin velvoittamat indeksitarkistukset tehtiin valtionosuuksiin, mutta vastaavasti yhteisöveropotista leikattiin kahteen kertaan, yhteensä hivenen vajaa miljardi markkaa.

Kysymys kuuluu: Onko tämä sopusoinnussa hallitusohjelman kanssa? Mielestäni yksiselitteisesti ei, ei tietystikään. Se, mitä hallitusohjelmassa luvattiin, mihin vähän aikaisemmin niin sanottu Backmanin työryhmä oli nuotit omalta osaltaan piirtänyt, ei toteutunut budjettiratkaisussa niin kuin äsken mainituissa asiakirjoissa, Backmanin paperissa tai hallitusohjelmassa, oli sanottu. Minä myönnän sen, että vaikka kunnilta nyt sitten leikattaisiinkin näin kuin hallitus esittää, koko Suomen kaikilla kunnilla, niiden talouden tila yhteensä laskien, menee siedettävästi. Olisi väärin väittää, että esimerkiksi nimenomaan vuosikatteella mitattuna suunta olisi huonoon päin. Kaikki Suomen kunnat mukaan lukien ei näin ole. Parannusta ilmiselvästi on tulossa koko Suomen kuntakentän yhteisiin lukemiin jo vuosina 2000 ja 2001. Kuitenkin koko Suomen kuntakentänkään potista leikkaaminen vastoin hallitussopimusta ei mielestäni ole perusteltua, mutta en sitä pohdi nyt pitempään. Enemmänkin pohdin kuitenkin sitä, mikä on se ikävä ja kova totuus näiden keskimääräislukujen takana, joita äsken käytin, kun sanoin, että siedettävästi keskimäärin menee.

Näiden keskimääräislukujen takaa löytyy erittäin rajua ja kovaa vauhtia eriytyvä eriarvoistuva kuntatalouksien kenttä. Ne, jotka menestyvät, menestyvät entistä paljon paremmin. Ne, jotka ovat vaikeuksissa, tulevat sitä olemaan, tänä vuonna vaikeuksissa ja ensi vuonna vielä syvemmissä vaikeuksissa. Ensinnäkin niiden vaikeuksien mitta entisestään pahenee, ja toisekseen niiden kuntien lukumäärä, jotka ajautuvat esimerkiksi vuosikatteella miinusmerkkiselle puolelle, lisääntyy tuntuvasti vuosina 2001 ja 2002 vielä. Vasta myöhemmin näillä näkymillä verotulojen tasausjärjestelmä vuodesta 2003 lähtien alkaa tätä kovaa kuilua jonkin verran tasoittaa.

Minun kysymykseni tässä keskustelussa onkin: Eikö vielä näiden lähiviikkojen aikaan voitaisi ajatella, että valtion ja kuntien kesken käytäisiin neuvonpitoarvio siitä, onko äsken kuvaamani kuntakentän eriytyminen niin paha, että se vaatisi vielä joitakin paikkaustoimenpiteitä vuoden 2000 budjettia ja sitä koskevia lakeja silmällä pitäen?

Uudistan vielä äskeisen kuvaukseni eriytymisestä niiltä osin, että käsitykseni mukaan 70-luvun ensimmäisistä vuosista lähtien tähän päivään tullen kuntakentän keskinäinen eriarvoisuus, taloudellisen tilanteen eriarvoisuus ei ole koskaan ollut niin suuri kuin se tulee olemaan vuosina 2000 ja 2001. Minä näen täällä paikan päällä Suomen Kuntaliiton korkeaan johtoon kuuluvia henkilöitä, kuten eduskunnan varapuhemiehen. Minä luulen, että tämän keskustelun yhteydessä monet niistä, jotka muun muassa Kuntaliiton piirissä ovat olleet tarkastelemassa näitä lukemia, voivat osaltaan antaa panoksen

arvioon, jonka tässä suoritan. Tämän arvion ydin on siinä, että eriarvoistuminen on kulkemassa sellaista vauhtia, että siihen pitää puuttua, ja todella nyt, kun sekä lait ovat vielä auki — tämä lakikin tässä auki — ja myöskin varsinaisen budjetin muut eväät, myöskin tulopuoli, ovat auki, aikaa ja mahdollisuutta korjausten tekemiseen voisi olla.

Yksi tapa korjauksen tekemiseen voisi liittyä nimenomaan nyt käsittelyssä olevan lain kautta. Tämän lain käsittely voisi avata mahdollisuuden äsken kertomani tapaisiin korjauksiin. En mene yksityiskohtiin, millä tavalla ja missä muodoin yksityiskohtaisen tarkasti. Yksi vaihtoehdoista vielä kertaalleen voisi olla muuttaa yhteisöverolainsäädäntöä tai jos ei tätä, jotain muuta mekanismia, jolla kuntia kohdellaan sillä tavalla, että äsken kuvaamani eriytyminen, eriarvoistuminen, ei käytännössä toteudu. Kuntatalouksien eriarvoistuminen ei ole jokin epämääräinen möhkäle. Eriarvoistumisesta kertovien lukujen takanahan ovat tavalliset kansalaiset, kuntalaiset, joiden sivistys-, sosiaali- ja terveystoimen, erityisesti näiden palveluiden taso ja saavutettavuus eriarvoistuvat kovaa vauhtia. Perustuslain vaateet tasavertaisesta kohtelusta keskeisten peruspalveluiden suhteen alkavat vaarantua tuon lain toteutuessa näiltä osin, mikäli korjauksia ei tarvittavaan lainsäädäntöön tehdä. Toiveeni on, että Suomen hallitus ja kuntakenttä tekisivät tällaisen keskustelun ja tällaisen arvion pohjalta mahdolliset korjaukset näiden heikommassa asemassa olevien ja sinne joutuvien kuntien tilanteen kohentamiseksi mahdollisimman nopeasti.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä, kun on verolaista kysymys, sopinee muutoinkin kajota verotukseen aivan lyhyesti.

Eilispäivän aikaan kävi ilmi, että tulopoliittista kokonaisratkaisua ei synny. (Ed. Gustafsson: Näillä näkymin!) — Näillä näkymillä, ed. Gustafsson on aivan oikeassa. — Arvio siitä, onko tilanne näillä näkymin muuttumassa kokonaisratkaisun syntymiseksi, arvaan, että hallitus osaltaan näitä arvioita tekee, mutta myöskin ammattiyhdistysliike niitä tekee. Kun eilen kuulin korkeimpien ammattiyhdistysjohtajien arvioita, eivät kokonaisratkaisun edellytykset välttämättä näyttäneet ainakaan heidän kommenteissaan kovin hyviltä.

Miten tämä liittyy verotukseen? Nimenomaan sillä tavalla, että kun hallitus antoi budjettiesityksen, se siinä yhteydessä jätti budjetin tulopuolen verolait myöhempiin vaiheisiin, ties kuinka kauaksi. Eduskunta on ollut tämän syksyn, ja näillä näkymin tulee olemaan pitkään eteenpäinkin, siinä tilanteessa, että se käsittelee toiveikkaasti menoja, mutta se ei pääse samaan aikaan käsittelemään tuloja. Perinteinen tapa täällä käsitellä asioita on niin, että tulot käsitellään samaan aikaan. Nyt näin ei ole ollut.

Keskustan eduskuntaryhmä on omalta osaltaan osoittanut ymmärtämystä sille, että vissi osa veronkevennysvarasta jätettäisiin niihin neuvotteluihin, joita hallitus käy tulopoliittisen kokonaisratkaisun aikaansaamiseksi työmarkkinajärjestöjen kesken. Kun nyt näyttää ilmeiseltä, että tuota tuporatkaisua ei kuitenkaan synny, joutuu väistämättä kysymään, kannattaako tässä asiassa pitkittely ja odottelu hallituksen puolelta enää, onko sille enää mitään järkisyitä tai vankkoja perusteluita.

Eikö sen sijaan, että jonkin yksittäisen liiton johdon kanssa neuvotellaan siitä, mitä verotuksessa tehdään, hallituksen pitäisi pitää eduskuntaa vähintään yhtä suuressa arvossa kuin jotain yksittäistä liittoa ja tuoda eduskuntaan sen vaatimusten mukaisesti verolait mahdollisimman nopeasti. Näin menetellen, kun hallitus vielä verolinjaukset tekisi oikein sosiaalista ulottuvuutta vankasti muistaen, hallitus voisi omalta osaltaan verolinjauksillaan antaa osviittaa liittokohtaisten ratkaisujen, jos nyt sille tielle jäädään, tekijöille siitä, millä tavalla pitäisi vuotta 2000 koskevat erilaiset tuloratkaisut ja veroratkaisut painottaa.

Toiveeni on siis, että hallitus pikaisesti arvioi tilanteen, eduskunnan tarvitseman budjetin tekemiseen liittyvän aineiston sen erittäin tärkeän osan eli tulojen ja verojen osalta uudestaan ja toisi ne esitykset eduskuntaan ja vielä niin painotettuina, että äsken kertomani sosiaalinen oikeudenmukaisuus saisi — puuttumatta tarkemmin yksityiskohtiin verolinjassa — näissä ratkaisuissa riittävän sijan.

Arvoisa puhemies! Näillä evästyksillä omalta osaltani halusin osallistua lakiesityksen käsittelyyn. Miten keskusta lopulta nimenomaan tähän esitykseen suhtautuu, tulee määrittymään aika paljolti juuri siltä pohjalta, mihin äsken kertaalleen viittasin: onko hallituksella valmiutta ylipäätänsä puuttua tämän syksyn aikaan suurimpiin vaikeuksiin ajautuneitten ja ajautuvien kuntien tilanteen korjaamiseen. Sen pohjalta, kun hallituksen vastauksen tähän kysymykseen näemme, arvioimme, onko tämä lakiesitys hyväksyttävissä tällaisenaan vai tarvitaanko nimenomaan tähän muutoksia.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vaikka ei olisikaan niin pessimistinen kuin ed. Pekkarinen sen suhteen, mitä tulopoliittisella rintamalla tapahtuu, on kuitenkin syytä todeta se, että Suomen tulopolitiikka on ollut poikkeuksellista koko läntisessä Euroopassa. Se, että veroratkaisut on tehty tulopoliittisten ratkaisujen yhteydessä, on ollut perusteltua.

Rouva puhemies! Sinänsä on myös helppo yhtyä ed. Pekkarisen vaatimukseen siitä, että eduskunnassa päätetään ne raamit, joissa verohelpotuksia tehdään. Siihen on monta eri syytä, muun muassa se, että työttömien ja eläkeläisten osalta tulopolitiikkaa tekevät järjestöt eivät ole sillä tavalla vastuullisia kuin eduskunta. Toiseksi, puhemies, mielestäni nyt on erittäin suuri vaara, että jos ajaudutaan liittokohtaisiin ratkaisuihin, palkankorotusvaatimukset mitoitetaan korkeammiksi, kun ei tiedetä, mikä on verohelpotusten osuus. Tämä pitäisi mielestäni myös hallituksessa miettiä, eikö sittenkin olisi järkevämpää antaa uudet verotaulukot eduskunnalle mahdollisimman nopeasti, jotta myös ammattiliitoissa tiedettäisiin, mitä verohelpotuksia on tulossa. Kuten sanottu, tällä saatetaan vaarantaa se, että palkankorotusvaatimukset ajetaan korkeammalle kuin muuten tapahtuisi.

Ed. J u u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi tietysti hyvä, että verolait annettaisiin mahdollisimman pian ja eduskunta pääsisi verotuksesta päättämään. Toisaalta näen niin, kun meillä ei ole tiedossa, minkälaisiksi tuloneuvottelut päätyvät, ovat ne sitten keskitettyjä tai liittotasolla, ja jos mitoitamme verohelpotukset suuriksi ja ansiotaso nousee ehkä myös mittavasti ja samalla tämän päivän tiedot osoittavat, että kasvuennusteita ensi vuodelle korjataan aika mittavastikin ylöspäin joittenkin arvioitsijoitten mukaan, että yhteisvaikutus voi olla tässä tilanteessa ei-toivottava. Käytämme kaikki mahdolliset hyvät keinot sinä aikana, kun kasvu on kovaa, ja meille ei jää keinoja mahdolliseen lama-aikaan.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen käytti todella hyvän ja asiantuntevan puheenvuoron verotuksen osalta. Siihen voi yhtyä. Toteaisin, että tulopoliittinen ratkaisu todennäköisesti vielä tänä syksynä tulee. Työntekijät ovat tällä hetkellä vain iltalypsyllä. Mitä tulee liittokohtaisiin neuvotteluihin, en niitäkään pidä huonoina. Työnantaja aina pitää puolensa näissä asioissa.

Veroratkaisusta sen verran, että ennen kuin veroratkaisuihin mennään, täytyy meillä olla sopimusmalli valmiina, mitkä ovat palkkojen korotukset. Näkisin asian näin, että jos annetaan 10—11 miljardin markan veroale, siitä vähintään 2—3 miljardia pitäisi suunnata arvonlisäveron alentamiseen yrittäjille, jos haluamme tähän valtakuntaan uusia työpaikkoja, niin kuin kaikki kansanedustajat varmasti haluavat.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka en äsken tarkemmin linjaa yrittänytkään määritellä, minusta tärkeätä on juuri se, mitä ed. Kuosmanen edellä sanoi, että jokin osa kevennysvarasta on syytä kohdentaa yrittäjyyttä edistävällä tavalla nimenomaan arvonlisäveropuolelle, plus arvonlisäpuolelta löytyy myös tunnetusti ruoka; en siihen enempää kajoa.

Oikeastaan, arvoisa puhemies, halusin ed. Juurolalle aivan lyhyesti vastata ed. Elon sanoin. Minusta ed. Elo sanoi kaiken, ja pyydän pöytäkirjaan liittää vastauksekseni ed. Juurolalle ed. Elon sanat.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s: Ennen kuin jatkamme keskustelua, huomautan edustajille, että nyt ei ole käsiteltävänä yleispolitiikan puolelle kuuluva tulopoliittisen kokonaisratkaisun syntyminen tai kariutuminen vaan esillä on hallituksen esitys n:o 71, joka käsittelee verontilityslain ja tuloverolain muuttamista.

Ed. N o u s i a i n e n: Arvoisa rouva puhemies! Verontilityslain 12 §:n muutos koskettaa ennen kaikkea kuntataloutta ja on hyvin laajakantoinen kysymys, kun ajattelemme koko Suomen kuntakenttää. Jos kuntatalouden tarkastelussa menemme hiukan vielä taaksepäin budjettitarkastelusta, niin muistamme Lipposen toisen hallituksen hallitusohjelman kuntatalouden linjaukset ja siellä todetun, että kuntataloutta tullaan tukemaan noin 1,1 miljardin markan suuruisilla tulonlisäyksillä. Nämä tulonlisäykset oli kohdennettu ennen kaikkea kuntien maksutulojen nostoon nimenomaan sosiaali- ja terveystoimen puolella, kiinteistöverojen alarajojen nostoon, pääomaveron korotukseen ja myös yhteisöveron tuoton siirtämiseen kirkolta kuntatalouteen.

Nämä vaikutukset olivat juuri tuon 1,1 miljardin markan suuruiset, ja kun hallitus valmisteli budjettia lopulliseen muotoonsa, oli todettavissa se, että kuntatalouden tilanne on muuttunut po-

sitiiviseksi, kuten valtiovarainministeri esitellessään totesi. Se, miksi tämä positiivinen käänne oli tapahtunut, johtui puhtaasti siitä, että muutaman suuren kaupungin vuosikate oli kasvanut ja muuttanut koko kuntakentän valtakunnassa ylijäämäiseksi. Näin ei kuitenkaan tapahtunut suuressa osassa maamme maalaiskuntia, ja on oletettavaa se, että ensi vuodelta yli sata kuntaa tulee tekemään alijäämäisen tilinpäätöksen.

Budjetissa kuntatalouden vahvistamiselementit koostuvat siten, että edelleen siellä ovat sosiaali- ja terveystoimen asiakasmaksujen korotukset, kiinteistöverojen alarajan korotus ja harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen lisäys 70 miljoonalla markalla. Lisäksi oli indeksitarkistus täysimääräisenä, mutta jos tarkastelemme hiukan valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa pidemmälle taaksepäin, on todettavissa, että tuo indeksitarkistus on normaalia valtionosuuslainsäädännön mukaista menettelyä, jolla valtion ja kuntien välinen kustannustenjako pidetään ennallaan. Se ei ole ylimääräinen tuki kuntapolitiikkaan ja kuntatalouteen vaan normaalia kustannustenjakomenettelyä. Kun näiden tulonlisäysten ja toisaalta yhteisöveron jako-osuuksien uudistuksen kautta, joka nyt on keskustelussa, tarkastellaan kuntatalouden tilaa näitten toimenpiteitten jälkeen, voidaan todeta, että kuntatalous tulee menettämään lähes 500 miljoonaa markkaa, kun yhteisöveron tuotto jako-osuuksien muutoksella imuroidaan takaisin.

Vielä ovat edessä ansiotulon vähennyksen suuruus ja sen kompensaatiot, jotka oli liitetty tuporatkaisuun. Nyt, kuten äsken todettiin, tämänhetkisen tilanteen mukaan näyttää siltä, että kokonaisvaltaista tulopoliittista ratkaisua ei ole syntynyt, ja on todettavissa se, että sosialidemokraattien puheet omasta takuumiehestä ja hänen roolistaan työmarkkinajärjestöjen suuntaan ovat jääneet vaille pohjaa. Viimeistään nyt tupon kaatuminen osoittaa, että tupo joko syntyy tai kaatuu työmarkkinajärjestöjen omien tavoitteiden ja toimenpiteitten seurauksena, ei se niinkään riipu hallituksesta, sen pääministeristä taikka hallituksessa istuvista puolueista. Tuo tuporatkaisu kertoo, että moni liitto tänä päivänä haluaa osansa kansantalouden kasvusta ja neuvottelee siksi alakohtaisesti. Monet, jotka ovat liittojen ulkopuolella, eivät pääse näihin neuvottelupöytiin ja jäävät siten tuosta kansantulon kasvusta ulkopuolelle.

Arvoisa rouva puhemies! Kun nyt käsittelemme verontilityslain 12 §:n muutosta, on todella yhdyttävä niihin ajatuksiin, joita ed. Pekkarinen esitti, että otettaisiin kuntakohtainen tarkastelu, tarkasteltaisiin kuntien kantokyky ja kyky tuottaa peruspalvelut kaikkialla laadukkaina ja riittävinä tässä maassa ja arvioitaisiin vielä, mitä vaikutuksia tällä lainmuutoksella on, ja toisaalta, miten kyetään turvaamaan kuntatalous nyt kiristyvässä tilanteessa.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värderade fru talman! Som vi vet så är samfundsskatten konjukturkänslig och den varierar mycket i kommunerna. Mot den här bakgrunden sett får samfundsskatten inte bli för central i kommunernas ekonomi och därför finns det fog för att vidta utjämnande åtgärder. Men statens sätt att ändra fördelningen varje år väcker irritation och osäkerhet i kommunerna, där man arbetar med uppgjorda ramar som är verkligt strama för det närmaste året.

Valtion tapa muuttaa yhteisöveron jakoperusteita joka vuosi ärsyttää tietenkin kuntia, jotka toimivat etukäteen päätettyjen ja varsin kireiden raamien mukaan. Yhteisövero on suhdanneherkkä, tämän tiedämme, ja se vaihtelee merkittävästi kunnasta toiseen johtuen elinkeinorakenteesta. Siksi se ei saa olla keskeinen kuntien rahoituksessa ja siksi on aihetta tasoittaviin toimenpiteisiin, mutta sittenkin yhteisöverolla pitää olla merkitystä, ja yritän perustella tätä.

Niin arvokas sen pitää olla kunnille, että ne tekevät määrätietoista työtä elinvoimaisen ja monipuolisen elinkeinoelämän edistämiseksi ja aikaansaamiseksi omassa kunnassa. Tämä edellyttää panostusta infrastruktuuriin, joka houkuttelee yrittämistä ja yrityksiä, jotka työllistävät, tuottavat rahaa ja maksavat veroja kunnassa. Tässä ponnistelevien ja onnistuvien kuntien tulee saada palkkionsa yhteisöveron muodossa, ainakin kohtuullisessa määrin. Minusta ei ole järkevää vähentää kuntien osuutta yhteisöverosta ihan merkityksettömäksi.

Om jag har förstått minister Niinistö rätt, så blev skatteuppgörelsen vid budgetmanglingen förmånligare för staten och därmed oförmånligare för kommunerna än vad han ursprungligen avsåg på grund av den här justerade fördelningen av samfundsskatten. Låt vara att uppgörelsen blev rättvisare och förmånligare för ekonomiskt svaga kommuner. Det finns anledning att återkomma till detta efter att inkomstavtalen och de slutliga skattejusteringarna har överenskommits.

Tulihan valtionosuus ja verojärjestely budjettiriihessä valtiolle edullisemmaksi, kuin mitä valtiovarainministeri Niinistö oli arvioinut, jos olen ymmärtänyt ministerin kommentit oikein, ja tietenkin vastaavasti kunnille epäedullisemmaksi. Puhun lähinnä tästä jakautumisesta valtion ja kuntien välillä yhteisöveron jakamisessa.

Kuinka tämä on mahdollista? Minusta on välttämätöntä, että hallitus palaa tähän verojen jakamiseen tulosopimusten ja niihin liittyvien veroratkaisujen jälkeen.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Yhteisöveronsaajaryhmien ja jako-osuuksien muutos on aika kummallinen. Toisaalta on ihan ymmärrettävää, että valtio haluaa itselleen lisää tuloja, mutta kuntatalouden kannalta tämä on erittäin ongelmallinen. Itse yhteisöverouudistus jo monilta osin leikkasi useilta kunnilta rahoitusta, samoin valtionosuuksien muutokset ovat leikanneet juuri näiltä samoilta kunnilta valtionosuuksia pienemmiksi ja monet kunnat ovat joutuneet todella vaikeaan tilanteeseen. Useat näistä kunnista ovat juuri niitä samoja, joissa muuttotappio on voimakas. Kun nämä kaikki muutokset plussataan yhteen, sehän tarkoittaa sitä, että kansalaiset joutuvat hyvin epätasa-arvoiseen asemaan esimerkiksi palveluiden saamisessa, kun kuntien taloudellinen tila on niin erilainen.

Monet ministerit puhuvat mielellään siitä, että kuntatalouden tila on parantunut, mutta sehän ei tarkoita sitä, että kaikkien kuntien tilanne olisi parantunut. 20 kunnan talouden roima parantuminen voi muuttaa keskiarvoa jopa niin, että se näyttää keskimääräisesti nousseen, mutta keskimääräinen on ongelma, niin kuin olemme täällä jo usein aikaisemmin todenneet.

Mielestäni tätä muutosta ei pitäisi tehdä nimenomaan valtion ja kuntien suhteen, vaan kunnille pitäisi antaa se raha, mikä niille kuuluu. Mutta niin kuin kaikki tiedämme, tämä ratkaisuhan tuli budjettiriihessä, kun kokoomus halusi välttämättä leikata kuntien valtionosuuksien indeksikorotukset, ja tämä oli se vaihtoehtoinen leikkaus. Toki tämä on parempi kuin se toinen leikkaus, mutta mielestäni kumpaakaan leikkausta ei tässä tilanteessa olisi pitänyt tehdä.

Kerron esimerkin kotikaupungistani Kajaanista, joka juuri valmistelee ensi vuoden budjettia ja on todella vaikeassa tilanteessa. Siellä 20 miljoonan vähennys tarkoittaa 131 henkilön irtisanomisia, mikäli mitään muita ratkaisuja ei löydetä. Tähän mennessä koko 90-luvun aikana on leikattu kaikki mahdollinen, mikä ei ole lakisääteistä, jo pois. Esimerkiksi lasten iltapäivähoito ja vastaavat on leikattu jo vuosikymmenen alkupuolella. Terveydenhuollon hoidon porrastukset on tehty jo 90-luvun alkupuolella, ne samat, mitkä pääkaupunkiseudulla nyt kivuliaasti yritetään tehdä. Kaikki nämä ratkaisut, mitkä ovat olleet edes teoriassa mahdollisia, on tehty. Nyt ei jää enää muita mahdollisuuksia kuin joko lomauttaa henkilöstöä tai irtisanoa, ja lomautus on kokeiltu. Tänä vuonna se on tuonut enemmän kustannuksia kuin säästöjä. Ainoastaan perusturvahenkilöstö, sekin mielestäni poliittisista syistä, lomautettiin. On myöskin yksityistetty roimasti, päiväkoteja on siirretty yksityisiksi ja vanhemmille sanotaan, että laki lasten päivähoito-oikeudesta toteutuu, kun on tarjolla yksityistä päivähoitoa. Kunnalliseen päivähoitoon kaikki lapset eivät tietenkään enää sovi.

Olemme todella vaikeassa tilanteessa, ja valtio näyttää vielä aiheuttavan lisää näitä vaikeuksia juuri näille kunnille, jotka ovat valtionapuleikkauksien kohteeksi joutuneet viimeisten vuosien aikana. Esimerkiksi perusturvan osalta velvollisuudet ovat lisääntyneet koko ajan. Olen tyytyväinen siihen, että näitä velvollisuuksia on lisätty, koska se on ainut keino, millä tasa-arvoisuutta on yleensä voitu pitää jollakin tavalla yllä. Mutta käytännössä se on tarkoittanut samalla, että perusturvaan tulevien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien määrä on puolittunut viimeisten viiden vuoden aikana. Tämä yhtälö on erittäin vaikea toteuttaa.

Aluksi ajattelin, että kotikunnassani viime vuonna talouden vaikea tilanne johtuu vain siitä, että keskustalaiset haluavat pelotella kansalaisia ennen vaaleja, mutta ei se pelkästään sitä ollut, vaan kysymys on myös todellisesta tilanteesta. Toivon, että kun tätä asiaa valiokunnassa käsitellään, pystytään vielä toisenlaiseen ratkaisuun tulemaan.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta on todella myös väärin, että yhteisöveron jako-osuutta muutetaan kuntien kohdalta. Kunnathan ovat todella vaikeuksissa tälläkin hetkellä. Varsinkin niiden kuntien kohdalla, jotka ovat teollistuneen kunnan naapurissa, koskettaa leikkaus. Minun mielestäni, jos halutaan yritystoimintaa kunnissa elvyttää, pitäisi yhteisöveron tuotto täysimääräisenä jättää siihen, missä se nytkin on, 40 prosenttiin. Kunnat voisivat harkintansa mukaan käyttää eri projekteihin jakosuhdetta 2 : 25, eli pitäisi

kyllä hyvin tarkasti harkita, kannattaako tällaista jakosuhdetta hyväksyä.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Totean ensiksi, että tuntuu kaikista hallituspuolueista tulevan hallituksen yhteisöveroprojektia vastustavia kannanottoja, mikä on kunnallistalouden kannalta hyvä, että näin tapahtuu. Ilmeisesti kunnallisvaalit ovat sen verran lähellä, että painopisteet puheenvuoroissa siirtyvät. Toivottavasti se näkyy myös sitten, kun asiasta äänestetään.

Arvoisa puhemies! Tämän vuosikymmenen alussa tehty pääomatulojen ja yhteisöverotuksen uudistus onnistui erittäin hyvin siltä osin, että yhteisöveron tuotto on koko vuosikymmenen ajan kasvanut erittäin voimakkaasti. Itse asiassa voidaan sanoa, että yhteisöverouudistus ja sen tuoton kasvu ovat suurelta osalta pelastaneet valtiontalouden, mutta vielä vahvemmin kunnat ja seurakunnat.

Tästä Ahon hallituksen aikana tehdystä uudistuksesta siis voimme olla hyvin ylpeitä ja tyytyväisiä. Sen sijaan viimeaikaiset muutokset, joita on tehty kuntien tappioksi valtion talouden hoitamiseksi, valtionosuuksien voimakkaat leikkaukset ja monet muut toimenpiteet, ovat ajaneet osan kunnista tavattoman suureen taloudelliseen ahdinkoon.

Nyt käsittelyssä on verontilityslain ja tuloverolain muutos, joka merkitsee sitä, että kun toisaalta hallitus antaa indeksitarkistukset valtionosuuksiin ensi vuonna, niin se leikkaa kuntien yhteisövero-osuutta vastaavalla summalla ja kun lisäksi tulevat muut leikkaukset, niin kuntien talous kiristyy. Oikeastaan voi sanoa, että tämän voisi hyväksyä, jos ei olisi se tilanne, mikä meillä tosiasiassa on ja mikä on täällä keskustelussa tullut voimakkaasti esille, että kuntien väliset erot ovat äärettömän voimakkaassa kasvussa ja valtiovarainministeriö ja koko hallitus katsoo keskiarvolukuja. Kun keskiarvolukujen mukaan eletään, niin silloin voidaan väittää, että tilanne pysyy hallinnassa. Näin ei todellakaan ole, vaan pinta-alallisesti valtaosa tästä maasta muodostuu niistä kunnista, joissa suuri osa kansasta asuu ja joiden tilanne kärjistyy päivä päivältä.

Täällä ed. Pekkarinen viittasi jo perustuslakiin, ja niin minäkin tätä puheenvuoroani valmistellessani jo pohdin sitä, voiko näin jatkua kuin mihin nyt hallituksen toimesta on kehitys menossa ilman, että loukkaamme jo Suomen kansan kansalaisten perustuslaillisia oikeuksia. Nimittäin asuinpaikkaan ja tasavertaiseen kohteluun kuuluu varmasti myös se, että kunta kykenee tarjoamaan riittävät palvelut kuntalaisille, ja näen, että ne ovat eri osissa maata eri kunnissa edes kohtuudella saatavissa tasavertaisesti.

Tämä tilanne on kärjistymässä nopeasti ja tätä tilannetta tämä järjestelmä, mikä meillä nyt on yhteisöveron jaossa, ei korjaa. Parin vuoden kuluttuahan verotulojen tasausjärjestelmä alkaa purra niin, että tilanne hieman korjaantuu, mutta täytyy todeta, että tätä yhteisöverojärjestelmää pitäisi kyllä nyt ruveta kokonaisuudessaan arvioimaan uudelleen.

Kehuin sitä alussa sen tähden, että se nyt tuottaa tavattoman hyvin, mutta tuoton jako tällä hetkellä ei ole oikeudenmukainen eikä tasavertainen kansalaisten ja kuntien kannalta. Tähän ongelmatiikkaan pitäisi nyt puuttua valiokunnassa. Tämä on varmasti valtiovarainvaliokuntaan menevä asia, ja siellä ei näihin perusteisiin ehkä niinkään puututa. Se oli hallintovaliokunta, joka käsitteli nämä kuntien valtionosuus- ja yhteisöveron jakoon liittyvät kokonaiskysymykset aikoinaan, ja tästä pitäisi nyt käydä uudelleen tarkastelu.

Nimenomaan on varottava valtiovarainvaliokunnassakin nyt tuijottamasta keskiarvolukuihin ja nähtävä keskiarvolukujen taakse, miten ääripäät etääntyvät toisistaan. Hyvinmenevien ja huonostimenevien kuntien erot kasvavat ja samalla näissä kunnissa asuvien asukkaiden väliset erot kärjistyvät. Tällaisella kehityksellä on suora vaikutus myös alueelliseen kehitykseen. Niissä kunnissa, joissa talousvaikeudet kasvavat, ei voida hoitaa elinkeinopolitiikkaa tehokkaasti, ei voida tarjota kuntalaisille riittäviä palveluja, jotta ihmiset voisivat siellä asua ja suunnitella tulevaisuutta. Ja kun näin on, ihmiset joutuvat muuttamaan Ruuhka-Suomeen, mikä on taas yhteiskunnalle ja koko kansantaloudelle tavattoman kallista. Ehkä kannattaisi jättää 800 miljoonaa leikkaamatta kuntasektorilta ja ohjata se oikeudenmukaisesti vaikeuksissa oleville kunnille ja näin hillitä maassamuuttoa, joka nyt on ryöstäytynyt käsistä. Tällä tavalla saatettaisiin saada kansantaloudessa ja myös valtiontaloudessa sellaiset säästöt aikaan, että ne korvaisivat moneen kertaan leikkauksen, jonka hallitus on valtion eduksi nyt esittämässä. Kun näin tapahtuu, että väestöliike on hurja, niin se samalla vääristää ikärakennetta monissa kunnissa vaikeimmilla alueilla ja samalla kärjistyvät monet muut ongelmat.

Arvoisa puhemies! Minäkään en ota lopullista kantaa hallituksen esitykseen siltä osin, onko

paikallaan leikata 800 miljoonaa vai ei. Mielestäni reunaehdot, jotka tälle pitäisi asettaa valiokunnassa ja eduskunnassa, ovat ratkaisevat. Jos hallitus edelleen ajaa keskittämislinjaa, mikä nyt on käynnissä, ja antaa sen kiihtyä tälläkin menetelmällä, mikä meillä on yhteisöverojakojärjestelmän sisällä, on syytä pidättyä tästä leikkauksesta. Mutta jos samalla tehdään korjauksia tähän järjestelmään tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden lisäämiseksi, niin silloin voisi ajatella, että tämä leikkaus valtion suuren velan ja muiden syiden takia voitaisiin vaikkapa hyväksyä.

Vasemmisto on hyväksynyt, niin kuin äsken ed. Huotari totesi, kokoomuksen painostuksesta tämän esityksen budjettiriihessä. Tuntuu vähän hämmästyttävältä, että vasemmisto on antanut julkisten kunnallisten, vähävaraisille ihmisille elintärkeiden palvelujen heikentämisen edetä tällä tavalla. Erityisesti vastuuta peräisinkin vasemmiston suunnasta, että siellä muistettaisiin, mitä on rakennettu vuosikymmenien aikana kunnallisen palvelujärjestelmän varaan. Siellä on äärettömän tärkeät palvelut juuri sillä puolella järjestetty, eikä maakunnissa syvällä maaseudulla ole mitään yksityisiä palveluja korvaamassa niitä, jotka sieltä nyt ajetaan kuntien talousahdingon takia alas. Tämä on vakava kysymys. Vaikka tuntuu, että tämä on pelkkää politiikkaa, niin tämä ei sitä ole, vaan tämä on ihan vakavasti otettava näkökulma. Toivoisin, että hallituspolitiikka, jossa vasemmisto kuitenkin on vahvasti mukana, olisi toisen suuntaista. (Ed. Gustafsson: Kiitos tunnustuksesta, puhuja on oikeassa!) Muistettaisiin vaikka vähän Forssan puoluekokouksen julistuksia. (Ed. Elo: Onhan politiikka muutenkin vakavaa!)

Arvoisa puhemies! Puhemies kielsi puhumisen tuposta. En puhu, mutta totean, että edellytän kyllä, että hallitus tuo viipymättä verolakiesitykset eduskuntaan. Ne pitää käsitellä eduskunnassa, ne kuuluvat tänne kaikilta osin. Silloin pitää pääpaino panna pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseen, ja jos sitten varaa on, niin pienyrittäjille ja ehkä ruoan arvonlisäveron keventämiseen tässä järjestyksessä.

Ed. K a r j a l a i n e n: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys jakaa valtion ja kuntien kesken tuloja valtion eduksi. Tätä on perusteltu budjetin tasapainottamisella ja siihen kuuluvilla muilla veroihin liittyvillä ratkaisuilla, mitä on tehty tässä suhteessa. Perusteluna on käytetty kuntien keskiarvomitoilla laskettua talouden vakiintumista.

Täällä on kritisoitu tilannetta kuntien keskinäisen eriytymisen perusteella. Vähemmälle huomiolle on jäänyt se ristiriita, joka saattaa syntyä kuntakirjanpidon ja kuntalaisten hyvinvoinnin välille. Moni kunnallistaloutta numeraalisesti kaunistava teko on tapahtunut kuntalaisten kustannuksella. Kun tämä yhteiskunta toivottavasti pian havahtuu huomaamaan hallitsemattoman muuttoliikkeen hinnan ja sen mukanaan tuomat vaikeudet, kuntatalouden rooli muodostuu yhä merkittävämmäksi.

Aliarvioimatta mitään niitä uusia keinoja, joihin vedotaan tässä suhteessa, totean omalta osaltani, että kyllä hyvinvoivat ja palvelujen varmistamiseen kykenevät ja halukkaat kunnat ovat kärjessä silloin, kun haetaan välineitä muuttoliikkeen järkevöittämiseen. Pohja yksityiselle elinkeinoelämälle syntyy vahvan kunnan kupeessa, haja-asutusalueella asia on juuri näin päin.

Ihan lopuksi, puhemies, en mainitse tupoa, mutta sanon sen, että minustakin verolakien pikaiselle eduskuntaan tuomiselle on entistä suuremmat perusteet viime päivien tapahtumien jälkeen. Tulevan veroratkaisun sisällöstä voi sanoa, että jos se on tuloeroja kasvattava, sen vaikutus on entistä tuhoisampaa.

Ed. H. A h o : Arvoisa puhemies! Tasapuolinen alueiden kehittäminen oli taikasana silloin, kun tämä hallitus lähti alkutaipaleelleen. Nyt on tullut vähän sellainen epäilys, puuttuuko silti kokonaisnäkemystä näiden lakien muuttamisessa. Viemällä kunnilta verotuksella kerättävää rahoitusta alemmaksi, niin kuin tässä esitetään, luodaan kunnille suoraan työttömyyttä, koska tulojen laskiessa kuntataloudessa joudutaan hyvin kriittisesti kysymään, mitä jatkossa tehdään. Silloin joudutaan väkisinkin puuttumaan rakenteellisiin muutoksiin. Se kyllä tietää miltei poikkeuksetta aina joidenkin palkanmaksujen lopettamista. Kun tuotannolliselta toiminnalta viedään rahoitusta, niin myös välillisissä työosuuksissa tapahtuu kunnissa menetystä ja näin lähtee muuttoliike edelleen voimistumaan.

Tässä on varmaan kuntakohtaisia eroja hyvin paljon, mutta sanoisin, että suurimmassa osassa Suomea näin tulee tapahtumaan. Aina silloin, kun tulopotin jakamista todella muutetaan alempaan suuntaan, uuden työn luominen tulee kunnissa entistä vaikeammaksi.

Tällä esityksellä lisätään minusta tuskaa, työttömyyttä ja eriarvoisuutta kansalaisten keskuudessa, jota varmaankaan ei tänä päivänä odoteta. Sama koskee myös seurakuntien osuutta.

Seurakunnilta odotetaan aina entistä enemmän, että ne olisivat syrjäytyneiden ihmisten puolustajia ja tunnustaisivat siihen suuntaan vastuutaan huomattavasti enemmän. Näiden muutosten jälkeen tämä on entistä vaikeampaa.

Tässä voisi kysyä näin yksittäisen toimenpiteen osalta, onko tämä nyt sitä uutta puolivallatonta asioiden hoitamista.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Aho, kaksi minuuttia on täynnä. Jos haluatte jatkaa, siirtykää puhujakorokkeelle.

Ed. Rantakangas: Arvoisa puhemies! Kuntien väliset erot ovat voimakkaasti kasvamassa ja Kuntaliitto ennakoi, että tänä vuonna on 119 kuntaa, joiden vuosikate on miinusmerkkinen eli jotka eivät kykene hoitamaan investointeja eivätkä myöskään lainojen maksuja tällä vuosikatteella.

Kuntien väliseen erojen kasvuun on ainakin kolme tekijää: valtionosuuksien voimakas alentaminen 90-luvulla, toisaalta voimakas muuttoliike ja kolmantena yhteisöveron jakoperusteiden muutos. Noin pari vuotta sitten tehty muutos yhteisöveron jakoperusteisiin kuntakentän sisällä merkitsi sitä, että kuntien väliset erot lisääntyivät. Erityisesti metsävaltaiset, pienet ja syrjässä sijaitsevat kunnat ovat isoja menettäjiä. Kuntaliitto esitti tuolloin, että puolet yhteisöveropotista olisi jaettu asukasmäärän perusteella ja toinen puoli työntekijämäärän perusteella. Tämä olisi ollut parempi ja oikeudenmukaisempi ratkaisu, koska kunnat eivät ole tasavertaisessa asemassa elinkeinopolitiikan harjoittamisen osalta.

Järjestelmän muutos siis tuo isoja ongelmia kuntakentän sisälle. Viime päivinä on ollut kaksi uutista, jotka ikään kuin kulminoivat tilanteen. Helsingin Sanomien pääkirjoitus vaati muutama päivä sitten Helsingin kaupunkia alentamaan kunnallisveroa 16,5 prosentista alaspäin, koska Helsingillä on pääkirjoituksen mukaan tähän selkeästi varaa. Eilen Utajärven kunta, joka on yksi yhteisöverouudistuksen suurimpia menettäjiä, ilmoitti päätöksestään nostaa kunnallisveroa 18:sta 19 prosenttiin. Tämä kertoo siitä, että kuntakentän erot ovat isot, eikä valitettavasti hallitus halua millään tavalla ongelmaan puuttua.

Ed. E. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Edellä ollut keskustelu osoittaa, että täällä on vahva kuntapuolue voimissaan. Se on ihan hyvä asia, koska kunnat kuitenkin tuottavat peruspalvelut suurimmalta osin.

Jako-osuuden muutoksessa pitää tietysti ottaa muitakin asioita huomioon. Ollaan hyvillämme ainakin siitä, että tällä hetkellä onneksi veromäärä kokonaisuudessaan tulee kasvamaan. Se osoittaa sitä, että meillä kansantalous voi kuitenkin suhteellisen hyvin (Ed. Kankaanniemi: Se on kääntymässä laskuun!) ja uutta kasvua on olemassa. Muutenhan jako-osuuden muutosta ei kestäisi ollenkaan, jos oltaisiin vielä menossa laskusuhdanteeseen. Tietysti tämä pitäisi katsoa kokonaisuutena, miten kunta ja valtio rahaa jakavat, samaa yhteiskuntaa ne ovat. Sinällään tätä keskustelua tullaan aina käymään, mikä prosentti on oikein missäkin paikassa.

Jos tätä ei muutettaisi, sillähän ei ongelmaa poistettaisi. Tässä pitäisi saada aikaan se, että koko jako-osuutta harkinnanvaraistetaan, kuntapuolella muutettaisiin sillä tavalla, että heikompia kuntia tuettaisiin enemmän. Harkinnanvarainenhan on sitä varten tietysti rakennettu, että sillä pyritään järkeä käyttäen katsomaan, ketkä tarvitsevat, ja pelastetaan hukkuvia kuntia elämään, että siellä voidaan hoitaa peruspalvelut. Siinä mielessä jatkossa pitäisi enemmän kiinnittääkin siihen huomiota, että jos muuten valtionapusysteemiä ei pystytä rukkaamaan oikeaan suuntaan, niin harkinnanvaraista pottia pitäisi kasvattaa, jolloin liikkumavaraa olisi sillä puolella.

Ed. Kokkonen: Arvoisa rouva puhemies! Kuntien pitäisi voida suunnitella toimintaansa vailla epätietoisuutta siitä, mistä valtio kulloinkin leikkaa. Sanon tämän siitäkin huolimatta, että en ole kunnanvaltuutettu tai kaupunginvaltuutettu. Mielestäni ensi vuosituhannen veroratkaisun pitäisi olla sellainen, ettei kuntien ja valtion tarvitse vuosittain käydä kiistakeskustelua, jota nyt käydään.

Niille, jotka täällä ovat olleet ehdottelemassa taikka siteeraamassa joitakin, jotka ovat ehdottaneet, että Helsingissä pitäisi veroäyriä nostaa, totean, että katsokaapa, mitkä täällä ovat asumiskustannukset, mitä eläminen Helsingissä maksaa. Ei kannata kadehtia sitä, että täällä voi veroäyri olla hieman pienempi kuin jossakin syrjäisemmässä kunnassa.

Ed. Elo: Puhemies! Ei ole tarkoitus puhua pitkään, mutta kuitenkin ehkä varmuuden vuoksi on paras aloittaa puhujakorokkeelta.

Puhemies! Tämä lakiesitys on tarkoitettu suhdanteiden ylikuumenemisen estämiseen, vaikka sitä ei lain perusteluissa ole selvästi ilmituotu,

mutta tästähän oli kysymys silloin, kun budjettia tehtiin. Mutta niin kuin tiedämme, maan kehitys on hyvin kaksijakoinen. Meillä on alueita, joilla on selvää ylikuumenemista. Esimerkiksi ed. Kokkosen kotikaupunki Helsinki on esimerkki siitä, että aivan selvästi, ed. Kokkonen, virheellisen aluepolitiikan tuloksena asuntojen kysyntä on siellä paljon voimakkaampaa kuin niiden tarjonta. Se johtaa jatkuvasti asuntojen hintojen nousuun. (Ed. Kokkonen: Miksi te häädätte ihmiset maaseudulta?) Kyllä me kansanedustajatkin asumme Helsingissä. Me tiedämme, mitä asuminen täällä maksaa, joko omassamme tai vuokralla.

Puhemies! Mielestäni ehkä oleellisin kysymys on se, jota ei keskustelussa ole nostettu esille, miksi laki tehdään pysyväksi. Jos se on tarkoitettu suhdanteiden ylikuumenemiseen, siitä olisi pitänyt tehdä määräaikainen laki. Tällä hetkellä ymmärrän niin, että laki on tarkoitettu pysyväksi. Sinänsä tietysti voidaan sanoa, että pysyvyys on ihan hyvä. Silloin esimerkiksi kuntien ja valtion suhteet tulevat vakaammalle pohjalle, mutta kun perusteluna, niin kuin ymmärrän, on se, että tämä on tarkoitettu suhdanteiden ylikuumenemisen estämiseen, siinä mielessä ainakin minun evästykseni on se, että valiokunnassa tarkasteltaisiin, voitaisiinko se säätää pelkästään väliaikaisena, määräaikaisena lakina.

Mitä tulee meidän alueelliseen kaksijakoisuuteemme, itse tulen maakunnasta, Satakunnasta, jossa alueellinen kehitys on varsin heikkoa, eteläisen Suomen kaikkein heikointa. Varmasti sillä alueella ihmisten pitäisi mennä itseensä ja katsoa, miksi kehitys on tällaista. Mutta toisaalta kyllä myös valtiovalta nykyisellä aluepolitiikalla, joka on nimenomaan satsaamista osaamiseen ja koulutukseen, omalta osaltaan on vaikuttamassa kaksijakoisuuteen. Mehän emme voi hyväksyä verolainsäädäntöä, joka jollekin alueelle antaisi enemmän verohelpotuksia kuin jollekin toiselle alueelle, niin kuin on esitetty. (Ed. Väistö: Miksi ei voida?) Esimerkiksi lappilaiset kansanedustajat ovat täällä moneen otteeseen esittäneet Lapille verohelpotuksia, joita ei taas muualla maassa olisi. Tiedämme, että Norjassa on tämän laatuista lainsäädäntöä.

Mitä tulee tähän lakiesitykseen, niin keskustelussa on jo käynyt ilmi, että itse asiassa siinä oli kaksi osapuolta. Oli valtiovarainministeriön virkamiesjohto ja kokoomuspuolue, jotka vetivät samaa köyttä ja olivat sitä mieltä, että laki pitää antaa tällaisena kuin se on meille annettu, ja oli se osapuoli hallituksessa, joka oli sitä mieltä, että tätä ei olisi pitänyt hyväksyä näin, vaan väännettiin kättä valtionosuuksien indeksitarkistuksesta. Todellisuudessa kävi niin, että toinen osapuoli hävisi pikaisessa käsittelyssä 350—400 miljoonaa markkaa. Nimittäin indeksitarkistuksessa oli kysymys noin 400 miljoonasta ja tällä otetaan kunnilta pois vuositasolla 800 miljoonaa markkaa. Ilmeisesti oli niin, että kaikilla ministereillä ei ollut selvillä se, mistä lain sisällössä oli kysymys. Siinä mielessä kunnat kärsivät tappion.

Puhemies! Palaan vielä kuntien ja valtion suhteisiin. Mielestäni kuntien ja valtion suhteet, kuten Kuntaliitto on useaan otteeseen vaatinut, pitäisi saada vakaammalle pohjalle. Ei tällainen, voisi sanoa, tempoilu, joka vuodesta toiseen muuttaa kuntien valtionosuuksia ja myös yhteisöverotuoton jakoa, ole paikallaan. Tässä olisi ehdottomasti parantamisen paikka. Siitä huolimatta, ed. Kokkonen, minäkään en ole kaupunginvaltuutettu missään kaupungissa, mutta ymmärrän että meistä 90 prosenttia on kahdella tuolilla eli olemme kansanedustajina säätämässä lakeja, jotka tarkoittavat valtion parasta, ainakin omalta osaltaan, ja taas kunnissa monet meistä ovat valtuutettuja ja olemme sitä mieltä, että valtio ottaa liikaa. Mutta uskon, että moni, joka ei tähän keskusteluun osallistu, lähtee oman kunnanvaltuustonsa pöntöstä puhumaan, että niin se ilkeä valtio vain tekee ja ottaa rahaa. (Ed. Kuoppa: Kyllä kai edustajat haluavat kansalaistenkin parasta!) — Niin, varmaan kansalaistenkin parasta tarkoitetaan.

Puhemies! Pari asiaa vielä, jotka osaltaan liittyvät tähän, tupon ja veroratkaisujen osalta. Sanoisin sen, että valtiovarainministeriössä näyttää olevan se käsitys, että ammattiyhdistysliikkeelle joko annetaan namuja tai ei anneta namuja. Minulla on se käsitys, että ammattiyhdistysliike tuntee vastuunsa Suomen kansantaloudesta. Sille ei tarvitse jakaa tai olla jakamatta namuja.

Eli veroratkaisut voitaisiin aivan hyvin tehdä eduskunnassa, tehdään sitten kokonaisvaltainen tuporatkaisu, tehdään liittokohtainen ratkaisu, joka ilmeisesti nyt on tulossa, tai minkälainen ratkaisu tahansa. Eduskunta päättää verolait, koska suuri osa kansalaisista — kertaan vielä, 1,3 miljoonaa eläkeläistä ja 0,5 miljoonaa työtöntä — on joka tapauksessa niitten neuvottelujen ulkopuolella, joissa veroratkaisut tehdään. Siinä mielessä tuntuu vähän ihmeelliseltä, kun valtiovarainministeri Niinistö ulkomailta ilmoittaa, että veroratkaisut voidaan siirtää vaikka ensi vuoden puolelle. Kyllä minä vähän ihmettelen, jos tämä pitää paikkansa, mitä Niinistö on leh-

tien mukaan ilmoittanut. Aika erikoinen käsitys se on, että eduskunta tarkoituksella siirtäisi ratkaisuja ensi vuoden puolelle. Tarkoittaako valtiovarainministeri sitten sitä, että annetaan rangaistuksia ammattiyhdistysliikkeelle, jos ei tulla siihen tiettyyn ruotuun, jonka Niinistö ammattiyhdistysliikkeelle antaa?

Oma käsitykseni on, että hallitusohjelman mukaisesti verohelpotuksia pitää tulla, niitä pitää kohdentaa pieni- ja keskituloisille ensisijaisesti, niin kuin hallitusohjelma toteaa.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Kuntien talouden tilanne on kokonaisuutena erittäin heikko. Meillä on kuusi suurta kuntaa, joiden vuosikatteesta muodostuu 60 prosenttia koko kuntasektorin vuosikatteesta. Suurin osa kunnista on talouskehitykseltään huomattavasti keskitasoa heikompia. Pääosin tämä johtuu ylisuurista valtionosuusleikkauksista, joita Lipposen edellinen hallitus toteutti, ja myös silloin toteutetusta yhteisöverojaon muutoksesta. Nyt tämä muutos edelleen heikentää tilannetta.

Toki on niin, kuten myös ed. Elo puheenvuorossaan selkeästi toi esiin, että maassa on eriytyvä taloudellinenkin kehitys, joka pahenee. Samoin työllisyyden kehitys on edelleen heikkoa suuressa osassa laajoja maakuntia Itä- ja Pohjois-Suomessa. Satakunta samoin kärsii vaikeasta työttömyydestä. Tässä tilanteessa pitäisi selkeästi hakea ne ratkaisut, joilla turvataan kuntien edellytykset huolehtia peruspalveluista, huolehtia siitä, että tällä tavoin ei verotus eriydy. Nythän kuntavero jakoverona on näissä kunnissa varsin korkea ja kuten todettiin, Helsingissä harkitaan alhaisen veroäyrin hinnan edelleen alentamista alueella, missä tulotaso on myös merkittävästi korkeampi kuin maassa keskimäärin. Nyt tarvittaisiin vastuuta valtiovallalta, vastuuta hallitukselta, että kuntien talouden tilanne todella kyetään pitämään kunnossa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Elo katsoi, että tämä hallituksen esitys on siitä syystä annettu, että sillä halutaan ehkäistä ylikuumenemista. Olen kyllä täysin toista mieltä. En usko, että Satakunnassa tai Kainuussa, jossa tämä ehkä kaikkein kipeimmin iskee, olisi ylikuumenemista ja hallitus olisi siitä huolissaan — päinvastoin. Tällä haetaan valtiontalouteen liikkumavaraa, jotta voidaan antaa veronkevennyksiä hyvätuloisille. Se kai on peruslähtökohta esityksessä, ja se on mielestäni virheellinen.

Ed. Esa Lahtela rakensi kuntien taloutta harkinnanvaraisten rahoitusavustusten varaan. Mielestäni ongelmat ovat suuressa osassa kuntia jo niin suuria, että ei voida harkinnanvaraisilla avustuksilla, joita poliittisin perustein kerran vuodessa annetaan jos annetaan, rakentaa kunnallisia palveluita ja pitkäjänteistä kunnallispolitiikkaa. Valtionosuusjärjestelmän ja verojärjestelmän täytyy olla pitkäjänteinen, vakaa ja sitä se ei nyt valitettavasti ole.

Yhteisöveron jako täytyisi ottaa kokonaan uudelleen tarkistettavaksi. Yksi malli, jota olen valmis miettimään, on se, että koko yhteisövero jätetään valtiolle ja varsinaisen valtionosuusjärjestelmän kautta hoidetaan oikeudenmukaisesti kunnille se valtion tuki, mitä sinne on tarpeen antaa, eikä pelata kahdella järjestelmällä, valtionosuusjärjestelmällä ja yhteisöverojärjestelmällä, rinnakkain. Molemmat ovat tällaisia heittelehtiviä osia ja aiheuttavat kunnille suuria murheita joka syksy, kun ei tiedetä kuin vasta ennen joulua, ja jos tupo menee yli vuodenvaihteen, niin ei tiedetä ennen kuin vuodenvaihteen jälkeen, mikä on se kokonaispotti, mitä ollaan valtiolta kunnille päin antamassa toisaalta verotuksen ja toisaalta mahdollisesti valtionosuuksien kautta. Myös verovähennykset ja muut, joilla pelataan myös valtion toimesta kuntien ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Kankaanniemi joko kuulee huonosti tai kuuntelee huonosti. Puhuin aivan samaan sävyyn kuin hänkin puhui siitä, että maa on jakautunut pahasti kahtia. Meillä on varmasti ylikuumenneita suhdanteita täällä Helsingin seudulla. Kun katsoo sitä rakentamisen määrää, esimerkiksi julkisenkin rakentamisen määrää, on aivan selvästi nähtävissä se, että täällä on ylikuumentuneita suhdanteita. Mutta tämä koskee vain osaa maata. Tämä koskee pääkaupunkiseutua, tämä koskee kasvukeskuksia, mutta ei mitään muuta. Tässä suhteessa valtiovarainministeriön ja esimerkiksi ylijohtaja Hetemäen perustelut ovat olleet minun mielestäni hyvin heppoisia, kun on yleensä puhuttu ylikuumenemisesta. Se on lähinnä tapahtunut ehkä virkamiesten päässä ja täällä pääkaupunkiseudulla.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elo myönsi puheenvuorossaan, että tilanne johtuu epäonnistuneesta aluepolitiikasta ja näin

varmasti Satakunnan näkövinkkelistä on helppo havaita, että näinhän se on.

Useissa puheenvuoroissa on vaadittu selkeitä ratkaisuja ja myös vastuuta valtiovallalta kuntien talousahdingon ratkaisemiseksi. Siihen ei viittaa kyllä ensi vuoden budjetti, jossa kuntien taloutta tasapainotetaan 500 miljoonalla markalla sairaitten ihmisten kustannuksella, kun terveyspalvelumaksuja nostetaan. Kyllä tämä olisi jo kuntien ja valtion pitänyt sopia, että näitä satoja miljoonia ei tältä kansanosalta oteta. Kyllä pitäisi pitemmällä tähtäimellä nähdä kuntien talouskriisi ja ratkaista se muulla tavoin kuin terveyspalveluja käyttävien ihmisten kustannuksella.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain 10 ja 12 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 72/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 13) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Piha: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys kotitaloustyön tukikokeilun jatkamisesta verovähennysten osalta vuodella vuoden 2000 loppuun on varsin kannatettava esitys. Vaikka pidänkin esitystä tukikokeilun jatkamisesta kannatettavana, on kuitenkin eri asia, kuinka paljon yhden vuoden kokeilun jatkaminen meitä hullua hurskaammiksi niin sanotusti tekee — ehkä kuitenkin jonkin verran.

Ajatuksenahan on alun perin ollut kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantaminen eli työttömyyden vähentäminen. Myös harmaan talouden kitkeminen oli kokeilun alkuperäinen tavoite erityisesti, kun tuppaa käymään niin, että kotitaloudet palkkaavat helposti yleismiehen tekemään milloin mitäkin korjaustyötä ja usein verot unohtuvat siitä välistä.

Kokeilusta on jo saatu positiivisia kokemuksia. Työministeriön oma julkaisu on käsitellyt molempien tukimuotojen sekä tämän että yritystuen osalta kokeilun onnistumista. Otos on mielestäni hyvin pieni ja tutkimus on ylikorostanut yrityksille suunnattavan tuen positiivisia vaikutuksia verrattuna tähän kotitalouksille annettavaan verohelpotukseen. Kuitenkin seuraavia kokemuksia on saatu.

Yrittäjille verotukimalli on tietysti helppo, koska asiakas hoitaa tuen hakemisen. Ongelmaksi onkin koettu yritysten ja varmasti myös asiakkaiden piirissä se, että noin puolet yrittäjistä oli sitä mieltä, että asiakkaat ylipäänsä eivät tietäneet koko tuesta mitään. Niinpä muun muassa yrittäjät päätyivät siihen, että arvonlisäveron poistaminen olisi verovähennysmallia parempi. Tämä vähentäisi myös hallinnointikustannuksia. Tuen tätä mallia.

Ongelmaksi on myös koettu pienituloisten asema verovähennysmallissa, sillä vähennys suoritetaan valtion tuloverosta. Jatkossa pitääkin miettiä, pitäisikö verovähennys suorittaa kunnallisverosta.

Yrittäjyyden kannustamisen kannalta yritystukimalli tuntuu olevan parempi, sillä alueella, jolla oli tämä tukimuoto, oli perustettuja uusia yrityksiä enemmän.

Kaiken kaikkiaan kotityön verovähennyksen tukimuoto ansaitsee jatkon, jotta saadaan lisää arvokasta tutkimustietoa eri mallien toimivuudesta.

Tämän hallituksen esityksen rinnalla kulkee rinnakkainen lakialoite, jossa on esityksiä kotitalousvähennyksen enimmäismäärän korottamisesta. Mielestäni kokemuksia ei ole kuitenkaan tarpeeksi erityisesti viitaten siihen, että mikäli kotitaloudet eivät ylipäänsä tiedä mallista mitään, onko nyt sitten oikea aika nostaa sitä verovähennyksen enimmäismäärää. Eikö olisi parempi, että ensin kotitaloudet ohjataan käyttämään oikeuttaan ja sitten vasta siirrytään enimmäismäärän korottamiseen, jos on tarvetta? Tiedottaminen erityisesti verovähennysmahdollisuudesta on kaiketi epäonnistunut, sillä muun muassa Helsingissä yli kolmanneksella ei ollut aavistustakaan koko asiasta. Pääasiana on kuitenkin päästä nopeasti koko maan osalta pysyvään ja järkevään ratkaisuun, joka olisi tasapuolinen.

Toinen työllistämistä ja juuri kotitaloustyön edistämistä lisäävä malli olisi luoda työnantajien kautta mahdollisuus esimerkiksi työsuhdeauton asemesta tarjota niin sanottu työsuhdesiivooja tai muu vastaava. Nytkin tämä on toki työnanta-

jalle mahdollista, mutta nimellisarvon perusteella, ei verotusarvon perusteella, kuten esimerkiksi auton osalta on asia. Tämä malli varmasti osaltaan lisäisi työllisyyttä, erilaisen kotitaloustyön kysyntää ilman, että valtion tarvitsee aina olla käsi ojossa. Olisikin syytä jatkossa tutkia myös tämän mahdollisuuden toteuttamiskelpoisuutta.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kaipasin ed. Pihan puheessa hieman, että hän olisi kosketellut sitä, miten byrokraattiseksi tämä malli on tehty. Verovähennysmallista on jaettu 40 sivun pituinen opas. Kun sen oppaan lukee kannesta kanteen, ei tahdo tulla hullua hurskaammaksi tai en ainakaan minä olisi osannut heti sen ensimmäisen lukemisen perusteella menetellä varmastikaan niin kuin lainsäätäjä oli edellyttänyt, että meneteltäisiin. Minusta on hyvin selvää, että tätä on käytetty vähän siitä syystä, että se on hankala malli. Minusta viranomaisten pitäisi selkeästi tehdä yksinkertaiseksi tämän järjestelmän käyttö. Meillä on tietokoneita pilvin pimein maassa, niitä on lähes kaikkien saatavilla. Olisi varmasti hyvin helppo tehdä malli sellaiseksi, että tietokoneen parilla näpäytyksellä saisi oikeat vastaukset ja voisi todellakin käyttää tätä nykyistä paremmin hyödyksi.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Tähän lakiesitykseen liittyy keskustan kansanedustajien toimesta tehty rinnakkaislakialoite.

Suomessahan ollaan laajalti sitä mieltä, että kotityön verovähennysoikeuden kautta voidaan luoda työllisyyttä ja parantaa perheiden arkea ja hillitä harmaata taloutta. Hallitus on kuitenkin lähtenyt tässä kokeilujen tielle, ja tietenkin kokeilua on voitu perustella. Nyt tätä kokeilua on jo tehty pitkään, puolitoista vuotta, pitemmänkin aikaa, ja olisi aika nyt ryhtyä jo tämän kotitaloustyön edistämisen konkreettisiin toimiin. Nyt meillä on hyvin hassu tilanne siinä, että osassa Suomea on olemassa verovähennysoikeus, osassa Suomea sen sijaan ei ole, vaan on tämä tukimalli. Ensimmäistä kertaa Suomen historiassa on tuloverotus erilaistettu ihmisten asuinpaikan mukaan perusteettomasti.

Otetaanpa esimerkiksi vaikka Kauniaisissa asuva ihminen, jonka tuloveroprosentti lienee 15:n pinnassa. Hän saa tämän kotitalousvähennyksen kautta 5 000 markkaa veroistaan vähentää. Jos hänen tilannettaan verrataan esimerkiksi Länsi-Suomessa Vehmaan kunnassa asuvaan henkilöön, jonka tuloveroprosentti on 19,5, silloin perhe, jolla on 100 000 markan verolliset tulot, maksaa tuloveroa 9 500 markkaa enemmän, jos vertaa kauniaislaiseen perheeseen, joka käyttää hyväksi tätä verovähennystä. Tällainen tilanne ei ole oikeudenmukainen. Näin ollen olisi nyt ollut hyvin perusteltua, että hallitus olisi esittänyt verovähennysoikeuden ulottamista koko maahan. Mitään perustetta erilaistumiseen ei ole. Näin ollen tätä työllistämismahdollisuutta olisi voitu käyttää koko maan laajuudella. Tämä olisi tehnyt myös järjestelmää tunnetummaksi. Kun on vertailtu kotitaloustukimallia ja verovähennysmallia, on voitu todeta, että verovähennysmalli on selvästi tehokkaampi, vaikka sitä on selvästi huonommin markkinoitu.

Keskustan rinnakkaislakialoitteessa esitetään, että verovähennysmalli ulotetaan koko maahan ja että se nostetaan 10 000 markkaan. Näin ollen tämä mahdollistaisi jo pätkätöitä vähän laajemman työllistämisen yhdenkin työnantajatahon osalta.

Lisäksi esitämme, että verovähennysoikeus voitaisiin tehdä toissijaisesti kunnallisverotuksesta. Nythän se voidaan tehdä vain valtionverotuksesta. Tästä aiheutuu se, että esimerkiksi pienituloiset eläkeläiset, jotka maksavat veroa vain kunnalle, eivät voi lainkaan hyödyntää tätä verovähennysoikeutta. Kuitenkin eläkeläisetkin voisivat tämän mallin avulla helpottaa arkea, ehkä asua kotona pitempään, ja samalla voitaisiin palvelualalle työllistää ihmisiä. On laskettu, että kotona tehtävän työn arvo on noin 200 miljardia markkaa, kun lasketaan kaikki kotityöt mukaan, sekin, kun me miehetkin siellä tiskaamme. Kaikkea tätä työtä ei tietenkään voi ottaa lain kotityön piiriin, mutta jo kymmenesosakin siitä mahdollistaisi todella mittavan työllistämisen. On siis kiistatta tosiasia, että tällä mallilla voidaan työllistää 10 000—20 000 suomalaista, ehkä enemmänkin.

On vielä todettava, että kun Veronmaksajain Keskusliitto ja myös valtiovarainministeriö ovat laskeneet, mitkä ovat verovähennysmallin kustannukset, on tultu siihen tulokseen, että tällä ei olisi juurikaan nettokustannuksia valtiontaloudessa. Mistä tämä ikiliikkuja sitten syntyy? Se syntyy siitä, että tämä säästää työttömyysmenoja, toisaalta nämä henkilöt, jotka työllistyvät, maksavat veroja, ja kolmanneksi, jota tässä laskelmassa ei ole edes huomioitu, tämä vähentäisi ainakin jossain määrin harmaata taloutta.

Nythän on parhaillaan esillä arvonlisäverokokeiluun mukaan meneminen. Hallitus, valtiova-

rainministeri Niinistö on siinä hyvin nihkeä. Jos kokeiluun otetaan kotityö mukaan, näistä kombinoimalla saadaan hyvin tehokaskin järjestelmä. Myöskin esillä on ollut se, että kotityö voitaisiin ottaa työsuhde-eduksi. Siinä on vain teknisiä ongelmia, jotka pitää voittaa.

Arvoisa puhemies! Olisi korkea aika nyt eduskunnan ryhdistäytyä tässä asiassa. Kun me kaikki kannatamme sitä, että kotityötä pitää edistää ja työllisyyttä parantaa ja ihmisten arkea helpottaa, miksi ei koko Suomessa oteta käyttöön kotitalouksien työllistämisvähennystä? Keskustan rinnakkaislakialoite mahdollistaa sen. Toivon, että eduskunnassa laajalti siihen yhdytään.

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Kotitalouksissa tehtävän työn tunnustaminen oikeaksi työksi on hyvä askel kohti laajempaa työn käsitettä. Kotitalouksissa on työllistämispotentiaalia, joka on saatava tehokkaaseen käyttöön. Kotitaloustyökokeilua olisikin laajennettava rohkeammin, kuten ed. Ala-Nissilä juuri äsken rinnakkaislakialoitettamme esitellessään totesi, kuin mitä hallitus esittää.

Hallituspuolueiden poliittisten kompromissien seurauksena kotitalouksia on houkuteltu työllistämään kahdella eri mallilla. Toinen malli on yritystukimalli ja toinen perustuu verovähennykseen. Malleja vertaillaan kokeilemalla niitä eri puolilla Suomea. Hyvä ajatus kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantamisesta vesittyi, kun koko maahan ei voitu heti soveltaa yhtä ja samaa mallia. Verovähennykseen perustuva malli on selkeämpi mielestäni näistä malleista.

Kotitalousvähennystä hyödynnetään nyt jo vilkkaasti varsinkin pääkaupunkiseudulla. Verotuksen kotitalousvähennys purkaa tehokkaasti kotitalouspalvelujen markkinoiden kehittymistä estänyttä kaksinkertaista verokiilaa, jossa työpanoksen huippukireä verotus kohdistuu sekä työnantajaperheen tuloon että työntekijän ansioihin. Tässä kokeilussa on positiivista yritystä ratkaista yhdeltä osalta korkean verokiilan ja työttömyyden noidankehä.

Vähennyksen avulla saadaan aiemmin valtaosin harmaan talouden piirissä olleita kotitalouspalveluita päivänvaloon. Vähennykseen oikeuttava kotitaloustyö tulee sekä verotuksen että sosiaaliturvan piiriin.

Ongelmallista on, että kotitalousvähennystä ei ole ollut mahdollista käyttää Itä- ja Länsi-Suomen lääneissä, niin kuin edellä juuri kuultiin, joissa on kokeiltu vaihtoehtoista yritystukeen perustuvaa mallia. Yritystukimalli on osoittautunut erittäin kankeaksi ja byrokraattiseksi. Juuri ilmeisesti näistä syistä siihen kohdistuva kiinnostus on ollut vähäistä.

Verotuksen kotitalousvähennys on sen sijaan hallinnollisesti yksinkertainen myös palveluja yritykseltä ostettaessa ja vähennykseen liittyvä tuki tulee suoraan työn teettäjälle. Verotuksen kotitalousvähennys tulee vakinaistaa työllistävän veropolitiikan täsmäaseeksi koko Suomessa, elikkä vaadimme, että verotuksen kotitalousvähennys on laajennettava koko maahan ja säädettävä pysyväksi.

Arvoisa rouva puhemies! Työllistämisessä on kaikkien työnantajien kohdalla esteitä, jotka olisi poistettava. Ei riitä, että tehdään yksi pieni uudistus. Tarvitaan useita samaan suuntaan vaikuttavia rakenteellisia toimenpiteitä, jotta työttömyys saadaan laskemaan.

Yksi tärkeä tekijä on sosiaaliturvan ja verotuksen uudistaminen, jotta ne kannustaisivat työhön ja yrittämiseen, ja näiltä osin odotamme hallituksen toimia, joita sinänsä on luvattu, mutta mitään ei ole vielä kuulunut.

Ed. Aula: Arvoisa puhemies! Tässä on nyt käsiteltävänä kaksi erilaisia ehdotusta, hallituksen esitys kotitaloustyön tukikokeilun jatkamiseksi vuodella ja sitten keskustan ehdotus pysyvän mallin luomiseksi kotitaloustyön tueksi perustuen verovähennykseen, joka olisi 10 000 markkaa vuodessa kokeilussa sovelletun 5 000 markan sijasta. Mielestäni keskustan ehdotus on hyvin perusteltu.

Ennen kuin totean siitä muutaman yksityiskohdan, haluaisin vielä tuoda esille perusteluita, miksi kotitalouden mahdollisuuksia palkata henkilökuntaa kodin töihin, siivoukseen ja lastenhoitoon, pitäisi helpottaa. Itse ajattelen näin, että tämä on suuressa määrin myös tasa-arvokysymys. Se on perheen arkikysymys, mutta myös tasa-arvokysymys, koska kotitalouksissa tehtävän siivous- ja lastenhoitotyön helpottaminen olisi erittäin tärkeä asia työssäkäyvien naisten kaksinkertaisen työtaakan helpottamisen kannalta. Ihmettelen, että naisjärjestöt ja muut tasa-arvon puolestapuhujat eivät pidä tästä asiasta suurempaa ääntä.

Tietysti voidaan olettaa toiveikkaasti, että tätä kaksinkertaista työtaakkaa saadaan jaettua niin, että miehet alkavat tiskata ja siivota. Optimaalista olisikin, että näin tapahtuisi, ja enenevässä määrin näin tapahtuu, mutta en usko, että se voi olla ainoa ratkaisu tähän asiaan, vaan tätä

työtaakkaa pitäisi jakaa nimenomaan työmarkkinoiden kautta helpottamalla kotitalouden mahdollisuuksia palkata siivous- ja lastenhoitotyöhön apua.

Toinen on tietenkin työllisyysperuste. Henkilökohtaisissa palveluissa on Suomessa paljon vähemmän yrityksiä ja työvoimaa, jos sitä verrataan muualle Eurooppaan. Henkilökohtaisissa palveluissa olisi uusia työpaikkoja juuri sellaisille henkilöille, jotka eivät ole ensimmäisenä menossa atk-ekspertiksi, vaan jotka ovat hyviä käden taidoissa ja käytännöllisissä asioissa. Hehän nykyisillä työmarkkinoilla liian usein jäävät sitten työttömiksi.

Kolmas peruste tietenkin on harmaan talouden vähentäminen.

Hallitus on edennyt tässä asiassa aika varovaisesti kokeilujen kautta. Näistä kokeiluista voi sanoa, että verotuen käyttö itse asiassa on ollut yllättävän laajaa suhteessa siihen, miten vähän siitä on tiedotettu. Sekin todistaa sitä, että tämä on kuitenkin käyttäjien kannalta suosittu tai hyvä järjestelmä. Hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan, että verotukea on käytetty laajemmin kuin väestöpohjaltaan suurin piirtein yhtä suuressa yritystukikokeilussa.

Verotuen ottamista pysyvän järjestelmän pohjaksi puoltaa myös se, että hallinnolliset kustannukset ovat monta kertaa pienemmät kuin yritystukimallissa, koska veromallissahan hallinto hoituu pääasiassa normaalin verohallinnon työn kautta. Siihen ei tarvitse palkata ylimääräistä työvoimaa, kuten yritystukimalliin on tarvinnut.

Puute kokeilussa on ollut se, että verotuki on ollut liian pieni. Se ei mahdollista pysyvän kotiavun tai siivous- ja lastenhoitoavun palkkaamista. Sen takia vähennyksen korottaminen 10 000 markkaan on hyvin perusteltua, niin kuin keskusta ehdottaa. Ehdotamme myös sitä, että vähennys tehtäisiin verosta ja että sen voisi tehdä valtionveron ohella myös kunnallisverosta, jolloin tämä olisi pienituloisten kannalta oikeudenmukaisempi ja reilumpi malli.

Verotuen ottamista pysyvän mallin pohjaksi puoltaa myös se, että sitähän voidaan käyttää molemmissa tapauksissa, jos ostetaan palvelua yksityiseltä henkilöltä, jolloin kotitalous toimii suoraan työnantajana, ja myös siinä tapauksessa, jos palvelu ostetaan yritykseltä, eli verotuki ei syrji mitään organisointimallia.

Toisena elementtinä jatkossa henkilökohtaisen verovähennyksen ohella pitäisi varmaan miettiä sitä, että jos EU:n piirissä nyt päästään loppujen lopuksi arvonlisäveron alennuskokeiluun, niin siellähän ovat yhtenä mahdollisuutena myös kotitaloustyöt ja kotipalvelut. Yritysmuotoisena tarjotun palvelun kustannuksia ilman muuta nykyinen arvonlisävero on korottanut. Tietysti yritystuella on tavallaan nyt tässä kokeilussa kompensoitu osittain arvonlisäverokustannusta. Minusta olisi parempi ja myös hallinnollisesti sujuvampi malli käyttää arvonlisäveron täsmäalennusta yritysmuotoisten palvelujen kohdalla, mikäli se on ylipäätään tarpeen verovähennyksen ohella, mutta se olisi ilman muuta järkevämpää kuin suora yritystukimalli.

Kolmantena elementtinä on tutkittava enemmän kotipalvelujen tarjoamista työsuhde-etuna, johon muutamat yritykset ovat lähteneet lähinnä pääkaupunkiseudulla. Tähän on ollut hyvin laajaa kiinnostusta työnantajien keskuudessa, mutta toiminnan laajenemisen esteenä ja haittana on ollut se, että tälle toiminnalle ei ole ollut määriteltynä verotusarvoa. Yleensä verotusarvot ovat vähintään 90 prosenttia käyvästä arvosta, on sitten kyse asunnosta, autosta tai niin pois päin, mutta lounasseteleillä on ollut poikkeuksena 75 prosenttia.

Minusta on hyvät perustelut sille, että kotitaloustyölle määriteltäisiin käypää arvoa alempi verotusarvo siksi, että sillä on tasa-arvovaikutuksia ja myös työllisyysvaikutuksia. Taatusti työpaikkoja syntyisi lisää kotipalveluihin myös tätä kautta. Ruotsissa on hyviä esimerkkejä siitä, että juuri työsuhde-etupuolella on saatu syntymään hyvin paljon työpaikkoja ja asia on laajentunut.

Luin ed. Tulosen tekemän kirjallisen kysymyksen ministeri Siimekselle, missä hän oli kysynyt nimenomaan kotihoitoedun arvostamisesta käypää arvoa alempaan arvoon. Minä kyllä ihmettelin ministeri Siimeksen vastausta, kun hän sanoi, että tämä ei olisi mahdollista sen takia, että kaikki työantajat eivät voisi tai haluaisi kuitenkaan antaa tällaista etua, jolloin verovelvolliset tulisivat erilaiseen asemaan.

Minusta tämä on aivan kestämätön perustelu. Eiväthän kaikki työnantajat anna lounasseteleitäkään tai muitakaan työsuhde-etuja. Minusta tätä asiaa pitäisi ajatella järjen kannalta ja nimenomaan työssä käyvien naisten ja tasa-arvon kannalta ja määritellä palvelun verotusarvo ja koettaa pikemminkin edistää näitä palveluita kuin haitata niitä.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, näiden taloudellisten ongelmien ohella erittäin iso pulma on kyllä työnantajabyrokratia, mikä haittaa kotipalveluiden ostoa. Yksityishenkilö joutuu aika-

moiseen paperityöhön ostaessaan siivous- ja kotihoitopalveluita yksittäiseltä henkilöltä. Kiirehdin hallitukselta toimia, jotta nämä maksut saataisiin edes yhdelle lomakkeelle. On kyllä kummallista, jos nykyisenä tietokoneiden, atk:n ja älykorttien aikana ei tällaiseen pystytä.

Ed. M. Pietikäinen: Ärade talman! Pigdebatten kom aldrig igång på allvar i vårt land när försöken med statligt stöd för arbete i hemmen tack och lov inleddes i oktober 1997. Jag tycker att debatten gick snett i vårt västra grannland i tiden. Jag anser i själva verket att möjligheten uttryckligen befrämjar jämlikheten och jämställdheten i vårt samhälle. Det är på tiden att erkänna att arbete utfört i hemmen är ett värdefullt arbete som förtjänar erkänsla, uppskattning, lön och pension. Det är också skäl att uppmuntra hushållen till att avlöna hjälp för arbetsuppgifterna i hemmen.

Avsikten med den statliga försöksverksamheten har ju varit att göra det lättare och billigare för privathushållen att anställa utomstående hjälp för t.ex. städning, tvätt, matlagning och vård samt för planerings-, renoverings- och reparationsarbeten. Man räknar med att stöden också gynnar företagsamheten genom att nya arbetsplatser skapas och nya serviceföretag grundas. Det är ju i det här skedet fråga om ett försök med två olika modeller för stöd till hushållen i Södra Finlands, Uleåborgs och Lapplands län, där hushållen beviljas avdrag på inkomstskatten till i det här skedet maximalt 5 000 mark. I östra Finland och västra Finland kan hushållen beställa tjänster hos serviceföretag eller sammanslutningar, som direkt får stöd från staten. Stödet utgör 40 procent av den ersättning som hushållen betalar för arbetet, dock högst 33 mark per timme. Hushållen får köpa högst 150 timmars stödberättigade tjänster per år.

Tässä lakiesityksessä ehdotetaan, että tuloverovähennysmallia, siis kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain voimassaoloaikaa, jatketaan vuodella vuoden 2000 loppuun. Tämä on tietenkin hyvä asia, koska tänä aikana ehditään saada lisää kokemuksia verotukikokeilun vaikutuksista. Kun lakia käsiteltiin ensimmäisen kerran eduskunnassa, esitin silloin näkemyksenäni, että kumpaakin mallia olisi pitänyt kokeilla koko maassa. Olen edelleen sitä mieltä, että malleja on vaikea vertailla keskenään, koska olosuhteet ja tarpeet esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ja Lapissa ovat varsin erilaiset.

Hallitusohjelmassa todetaan, että kokeilun perusteella tehdään päätös toimivan mallin ulottamisesta koko maahan. Koska tarpeellisia tietoja malleista ei vielä katsota olevan, esitetään siis kokeilujen jatkamista. Alustavat tiedot viittaavat siihen, että verotukea on käytetty enemmän kuin yritystukea. On kuitenkin käynyt selväksi, että kummatkin mallit ovat olleet aivan liian byrokraattisia, niin kuin tässäkin keskustelussa on jo käynyt ilmi. Nämä järjestelymallit ovat vaatineet valtavaa paperisotaa niin kotitalouksilta kuin yrityksiltäkin. Tätä byrokratiaa on vähennettävä, jottei hyvä järjestelmä valuisi hiekkaan.

Fru talman! Det största intresset för försöken tycks i det här skedet finnas i barnfamiljer där båda föräldrarna yrkesarbetar. Jag skulle gärna se att också äldre personer och handikappade skulle kunna dra mera nytta av serviceformerna. Modellerna måste utvecklas vidare och det borde bli möjligt att utnyttja vardera modellen oberoende av boningsort. För t.ex. pensionärer kunde modellen med subventionerade köp av tjänster från företag vara en bra modell, speciellt om begränsningen till 150 timmar per år lindras.

Jag förhåller mig positivt till en fortsättning på stödet till hushållen, men är övertygad om, än en gång sagt, att systemet för utnyttjande av tjänster måste göras enklare. Rätt använt kan stödet till privathushållen hjälpa människor att orka bättre i jobbet och i hemmet och samtidigt skapar det flera arbetsplatser och minskar svartjobben.

Ed. Haatainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aulalle vastaukseksi häneen puheenvuoroonsa koskien tasa-arvokysymystä ja sitä, miksi naisjärjestöt eivät ottaneet kantaa, ihan vain muistutukseksi, että Sosialidemokraattiset naiset tukivat edellisen hallituksen esitystä kotitaloustyön tukemisesta hyvin voimakkaasti. Siinä perustelut olivat, että naiset myös käyvät työssä ja tekevät kotitöitä paljon, ja heidän tilanteensa helpottamiseksi tämä toki on tarpeellinen esitys ja uudistus. Mutta oli myös toinen puoli, jota halusimme silloin korostaa, ja se liittyi siihen naisten tekemään työhön, jota tehdään kodeissa palkallisena kotityönä, kotiavustajan työnä. Halusimme nostaa esiin tämän työn ja sen arvostusta nostaa myös tätä kautta. Itse asiassa kysymyshän on samasta työn arvostuksesta, mistä on kysymys hoitotyössä esimerkiksi sairaaloissa tehtynä. Nightingalen aikaan sitä tehtiin ilmaiseksi. Edelleenkin tänä päivänä tuo työ on palkkauksellisesti vielä vähemmän

arvostettua kuin monet muut miesvaltaiset alat. Todellisuudessa kyllä jos puhutaan kotityön tasa-arvosta, me olemme vielä hyvin kaukana. Tasa-arvobarometri muun muassa osoitti sen, että perheissä eletään edelleen aika lailla perinteisissä malleissa, mitä tulee siihen, miten kotitöitä tehdään. Miehet eivät juuri niihin osallistu. Lastenhoito on se, johon miehet yhä enemmän osallistuvat. Se on myönteinen asia. Ehkä sitä kautta päästään enemmän sinne keittiöön ja tiskaamaankin.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että saatiin informaatiota siitä, miten Sosialidemokraattiset naiset ovat ottaneet kantaa. Ajattelin itse lähinnä sitä, että paljon suurempaa ääntä kokonaisuutena erilaisten naisjärjestöjen yhteistyöelimien ja tasa-arvoasiain neuvottelukuntien ja muiden pitäisi tästä asiasta pitää. Kyllä se on jäänyt aika lailla varjoon. Olen odottanut, että esimerkiksi tupokeskusteluissa, kun puhutaan veroasioista, olisi hienoa, jos jokin työmarkkinajärjestö ottaisi esille sen, miten helpotettaisiin naisten kaksinkertaista työtaakkaa veroratkaisuilla, esimerkiksi puoltamalla juuri kotitaloustyön ostamista helpottavia järjestelyjä. Voisi kuvitella, että esimerkiksi Akavalta voisi sellaista odottaa, mutta valitettavasti ei ole näitä kannanottoja kuulunut.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Perheiden arkeen tarvitaan helpotusta. Tarvetta tähän on etenkin niissä perheissä, joissa molemmat vanhemmat ovat työelämässä tai toimivat itsenäisinä yrittäjinä. Tarvetta kotiapuun on myös muun muassa ikääntyvillä ihmisillä tai vaikkapa perheissä, joissa opiskelu sitoo paljon aikaa. Monissa tapauksissa — niin uskon — kotitaloustyön apu koituu ennen muuta äitien ja naisten hyödyksi.

Arvoisa puhemies! Keskustelussa olleet kaksi mallia ovat selkeästi minusta osoittaneet sen, että toinen Itä- ja Länsi-Suomen lääneissä kokeiltava tukimalli ei toimi. Siitä ei ole tietoa toisaalta, ja toisaalta se on hyvin kankea ja byrokraattinen, kuten keskustelussa on todettu. Tästä syystä olisi hyvin luontevaa, että siirryttäisiin pysyvään järjestelmään, jossa keskustan lakialoitteen mukaisesti asia hoidettaisiin. Näin helpotettaisiin kotitaloustyön tekemistä ja teettämistä. Samalla helpotettaisiin myös työllisyyttä näillä alueilla ja monin tavoin autettaisiin ihmisiä arkipäivässä ja arkipäivän tehtävistä selviytymisessä. Mielestäni kaikki tosiasiat ovat selvästi puoltaneet keskustan lakialoitteen mukaisen mallin paremmuutta, joten uskoisi, että tässä eduskuntatyön käsittelyssä, valiokuntatyössä, aloitteelle tulee laajaa tukea.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Edellisellä kaudellahan nämä molemmat mallit otettiin käyttöön, niin verovähennysmalli kuin yritystukimallikin. Nyt tietysti voidaan jo arvioida kokeilun tuloksia. Verovähennysmallia tässä jo analysoitiin ja todettiin, jotta jopa 60 000 kotitaloutta on tätä käyttänyt hyväkseen viime vuoden aikana. Lisäksi täällä todetaan, että myönnetty vähennys on 2 100 markkaa kotitaloutta kohtia, mikä on hyvä muistaa, kun jotkut esittävät tietysti sitä enimmäismäärää korotettavaksi 10 000 markkaan asti. Tämä todistaisi, että sitä ei ole tälläkään hetkellä läheskään täysimääräisesti käytetty kuin olisi ollut mahdollista käyttää. Sinällään en hirveän kovasti hanttiin laita, vaikka se nousisikin tuon 5 000 markan määrän, koska todennäköisesti perheet ovat erilaisia ja tarpeet erilaisia.

On muistettava koko keskustelussa, että tässä on erinäköiset tarpeet. Yritystukimallissa minä väitän ja luulen olevani oikeassa siinä, että sitä käyttävät vanhukset hyvin paljon, missä se on käytössä. Se on sinällään köyhimmille ihmisille parempi malli, koska verovähennysmalli ei köyhemmälle ihmiselle anna mitään, koska jotkut eivät yllä siihen valtionverotuksessa ollenkaan. Keskustan esitys, jossa tämä on yletetty esimerkiksi kunnallisverotuksen osalle, tekee sen ongelmatiikan, millä tavalla korvataan kunnalle menetys. Joudutaan muuttamaan valtionosuuksia, koska en usko, että sitä kautta kuitenkaan verotuloina tulisi lisää sitä määrää, mikä menetys olisi. Mutta tämä on kokeilu, ja kokeilun aikana pitää etsiä tuloksia.

Minusta nämä mallit olisi pitänyt kaksi tai kolme vuotta sitten, kun lakia värkättiin, ylettää koko maahan päällekkäin, jolloin olisi nähty todellisuus. En tiedä ketkä viisaasti keksivät näin päin, joka tietysti oli hyväkin, että Helsingin seudulla tai rikkaammilla alueilla, jos Suomea karkeasti kuvaisi, on verovähennysmalli, jossa ihmisillä on varaa palkata kotiapua ja köyhemmillä alueilla yritystukimalli.

Joku edustaja taisi todetakin, että on syntynyt yllättävän paljon kotipalveluyrityksiä, ja sehän on sinänsä myönteinen ilmiö. Monet niistä ovat syntyneet siten, että työtön ihminen tai projektin tuloksena työttömien yhdistys on yrityksen laittanut pystyyn. Sinällään se on lisännyt sitä osaa-

mista, jota tarvitsemme. Eli Suomestahan puuttuu pienyrityksiä, ja tätä kautta ainakin kotitalouspuolelle niitä on tullut lisää.

Se, että kumpaakaan mallia siinä mitassa ei ole kokonaisuutena käytetty, mitä aikaisemmin odotettiin, johtuu todennäköisemmin siitä kulttuurin muutoksesta, jotta vähän kauemmaksi kun mennään vuosikymmeniä taaksepäin, silloinhan oli luonnollista, että palkattiin kotiavustaja, mutta käytäntö muuttui niin, että jokaisen edellytettiin hoitavan omat juttunsa, ja siirryttiin itsepalvelukulttuuriin ja ostettiin pesukoneet, mikrot ja kaikki värkit kotiin, jolloin ei sillä tavalla enää tarvittu kotiapua. Tavan uudelleen herättäminen vie oman aikansa ja todennäköisesti tämä voi jopa lisääntyä, mikä on sinällään hyvä.

Sen sijaan vähän pahoitin mieleni miessukupuolen edustajana, kun edustajatoveri Haatainen totesi, jotta miehet pitäisi opettaa ja saada enemmän tekemään kotitöitä. En tiedä, ainakin Itä-Suomessa äijät joutuvat siivoamaan ja mattoja puistelemaan. Joka lauantaipäivä heitä näkyy piiskan varressa ja imurit hurisevat. En tiedä, ovatko helsinkiläismiehet niin huonosti opetettuja. Toivoisi Helsingin edustajatoverien piiskaavan omia miehiään, niin että tasa-arvo toteutuisi. Sen takia olen aina ihmetellyt, kun puhutaan tasa-arvon puolesta. Meillä se on otettu ihan luonnostaan ja meillä on joka aamuinen siivoustalkoo ja kädet ovat ihan pehmeät Fairysta.

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! On sinänsä parempi, että kotitalouksien verotukikokeilua jatketaan kuin että kotitalouksia ei tuettaisi lainkaan niiden työllistämisessä, mutta olisin toivonut jo tähänastisten kokemusten perusteella korjauksia näihin malleihin.

Nykyiseen alueellisesti jakaantuneeseen kokeilumalliinhan alun perin päädyttiin siksi, että hallituksen sisällä poliittiset ryhmät eivät päässeet sopuun tavasta, jolla kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia tuettaisiin. Vasemmistopuolueet tukivat lähinnä yritystukimallia ja oikeisto taas suoraa verotukea, ja siten päädyttiin kompromissiin. Mutta tuossa vaiheessa jo hyvin laajalti ennakoitiin, että kokeilu tulee ainakin osittain epäonnistumaan siinä tavoitteessa, että kotitalouksien työllistämispotentiaali olisi käännetty laajassa mittakaavassa työpaikoiksi. Syykin oli jo tiedossa eli se, että tuen taso on riittämätön, ja ennen kaikkea se, että järjestelmä on tavattoman hankala kotitalouksien kannalta.

Pari vuotta sitten Turun yliopiston taloustieteen laitoksella tehdyn Pekka Tsuparin ja Matti Virénin tutkimuksen mukaan kotitalouksiin voitaisiin valtion taloutta rasittamatta luoda jopa 100 000 työpaikkaa edellyttäen, että työllistämistuki olisi riittävän tasoista. Tutkimuksessa korostettiin nimenomaan riittävää tasoa.

Samaisessa tutkimuksessa todettiin, että kaksi kolmesta kotitalouksissa tehtävästä työpaikasta on sellaista, joista ei makseta veroa eikä työnantajamaksuja, eli ne tehdään pimeästi. Kotitalouksien kannalta nykyjärjestelmä kaikkine työnantajavelvoitteineen sekä myös tukikokeiluineen ei houkuttele edelleenkin varsin korkeiden työllistämiskustannusten takia, mutta myös sen vuoksi, että se on tehty niin hankalaksi. Edelleenkin on huomattavasti helpompaa ja myös kannattavampaa teettää ja tehdä työ pimeästi.

Kokemusteni mukaan — itsekin olen ollut kotitaloustyöllistäjänä kymmenisen vuotta erilaisten tehtävien suhteen — pahin ongelma on todellakin monen luukun ja monen kaavakkeen järjestelmä, josta on hyvin vaikea saada selvää. Maksuja on maksettava kuukausittain lääninverovirastolle, on hoidettava verot ja sosiaaliturvamaksut, eläkekassoille eläkevakuutusmaksut, sitten on työttömyysvakuutusmaksut ja nykyisin erilliselle vakuutuslaitokselle työtapaturmavakuutusmaksut ja työntekijän henkivakuutusmaksut. Jos kotitaloustyönantaja saa jotain muuta tukea, vaikkapa lasten yksityisen hoidon tukea, hän joutuu tekemään nämä tukihakemukset ja selvittelyt Kelaan jne.

Tässä yhteydessä on myös muistettava se, että viime vaalikaudella kotitaloustyönantajan velvoitteita lisättiin huomattavasti suuremmassa mittakaavassa kuin verotukikokeilulla niitä kevennettiin. Vielä pari vuotta sittenhän kotitalouksilla oli mahdollisuus maksaa pienimuotoisesta kotityöstä aina 8 000 markkaan saakka ilman ennakonpidätystä velvollisuutenaan ainoastaan tehdä vuosi-ilmoitus verottajalle maksetusta palkasta, ja silloin ei tarvitse myöskään sosiaaliturvamaksuja maksaa. Tämä järjestelmä sinänsä on vielä nykyisinkin voimassa, mutta vielä tuolloin pari vuotta sitten myös eläkevakuutusvelvollisuus puuttui sellaisesta kotitaloustyöstä, jonka ansio jäi rajan noin 1 100 markkaa kuukaudessa alle.

Viime kaudellahan eläkevakuutusmaksut säädettiin pakollisiksi joka ainoasta kotitalouden maksamasta markasta. Esimerkiksi jos koululaisen palkkaa lapsia hoitamaan pariksi tunniksi ja maksaa siitä 50 markkaa, seuraavan kuun 20

päivään mennessä on maksettava TAEL-vakuutusmaksut TAEL-kassaan ja pidätettävä myös palkasta säädetyt maksut tai muuten tekee työn pimeästi.

On huomattava myös se, että näistä pienistä maksuista tilitettävät eläkemaksut saattavat olla pienempiä kuin pankin palvelumaksu, mikä vähentää kotitalouksien maksumotivaatiota. Kuulimme myös sen silloin viime kaudella, kun tätä esitystä vatvottiin, että myös eläkekassoissa näiden pienten maksujen käsittelykustannukset ovat suuremmat kuin se, mitä siitä hyötyä jää sinne eläkekassaan, joten mielestäni jonkinlainen raja täytyisi olla siinä, mistä palkoista näitä maksuja on maksettava.

Kotitalouksien kannalta nykyjärjestelmä erilaisine kokeiluineen on todellakin monimutkainen ja hankala. Käytännössähän tämä tarkoittaa sitä, että ensin pidätetään joka markasta vakuutusmaksut ja tilitetään se sekä työnantajamaksut vakuutusyhtiöille kuukausittain ja sitten nämä samat maksut voidaan näillä kokeilualueilla vähentää verotuksessa aina 5 000 markkaan saakka. Kotitalouksissa herääkin se kysymys, jos kuitenkin verovaroin kompensoidaan näitä maksuja, miksi ihmeessä laitetaan kotitaloudet hoitamaan tätä rumbaa ensin maksamalla ja sitten vähentämällä. Miksei voitaisi luoda järjestelmää, jossa valtion kassasta suoraan otettaisiin tuo maksu ja siirrettäisiin eläkekassoihin esimerkiksi kotitaloustyönantajan tekemän vuosi-ilmoituksen perusteella?

On myös huomattava se, että tähän verotukikokeiluun liittyy monia rajoitteita, jotka yllättävät kotitaloudet. Kotitaloudet luulevat saavansa tämän verotuen ja sitten huomaavat, että sieltä löytyykin sellainen pykälä, minkä takia ne juuri eivät sitä saa. Itse asiassa nämä rajoitteet liittyvät nimenomaan sellaisiin kotitalouksiin, jotka eniten kotiapua tarvitsisivat, esimerkiksi sellaiset lapsiperheet, joissa on alle 3-vuotiaita lapsia, jotka saavat kotihoidon tukea, jolloin kotihoidon tuki estää verotuen käytön. Joissakin paikoin tätä on tulkittu niinkin, että se estää myös siivousavun verotuen käytön, siis siivousavun kohdalla.

Kaiken kaikkiaan tämä on mielestäni epäoikeudenmukaista esimerkiksi, jos sitä vertaa niihin perheisiin, joissa lapset ovat hoidettavina päiväkodissa, jos ajattelemme vaikkapa tilapäistä lasten ilta- tai viikonloppuhoitoa, jota saattavat yhtä hyvin tarvita ne perheet, joissa lapset hoidetaan itse kotona kotihoidon tuen turvin, kuin ne perheet, joissa lapset ovat päiväkodissa hoidossa. Perusteena nimittäin on se, ettei samaa työtä tueta usealla valtion myöntämällä tuella, mutta tukeehan valtio vielä runsaskätisemmin päivähoidon kustannuksia kuin kotihoitoa.

Tämä ihan sama periaate koskee myös niitä ikääntyneitä, jotka saavat omaishoidon tukea. Tällaisiin koteihin ei saada vaikkapa tilapäishoidon järjestämiseen tai siivoukseen verotukea, vaikka omaishoidon tuen taso on todella vaatimaton. Lomapäiviä on vain yksi päivä kuukaudessa. Moni omaishoitaja varmaan mielellään haluaisi ottaa jopa viikoittain vapaapäivän, ja monet omaishoitajat ovat uupuneita pelkän hoitorasitteen takia ja tarvitsisivat vaikkapa siivousapua.

Kaiken kaikkiaan mielestäni jo tähänastisten kokemusten perusteella pitäisi todeta se, että kumpikaan näistä malleista ei ole onnistunut vastaamaan kotitalouksien työllistämistarpeeseen siinä laajuudessa, mikä olisi aivan täysin mahdollista ja saavutettavissa. Mielestäni kotitalouksien työllistämistä tulisikin tukea tätä esitystä rohkeammin sekä korkeamman verotuen että ennen kaikkea järjestelmän yksinkertaistamisen kautta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Lindén merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Jari K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kotitaloustyön verotuki on kokeilussa ollut kaksi vuotta. Sen tavoitteenahan oli, niin kuin esityksessä kirjoitetaankin, parantaa kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia ja sitä kautta vähentää työttömyyttä. Lisäksi tavoitteena on vähentää pimeän työn tekemistä kotitalouksissa. Niin ikään tavoitteena oli edistää omatoimista hoivatoimintaa sekä samalla kannustaa pienyritystoimintaa.

Ed. E. Lahtelan ja muidenkin kannattaa muistaa, kun arvostellaan erilaisia malleja, mitkä olivat tavoitteet ja millä tavalla tavoitteisiin voidaan päästä. Kun aikanaan päädyttiin tällaiseen sekasikiömalliin eli oli kaksi erilaista mallia, sehän johtui siitä, että oli oppiriita siitä, kumpiko malli on tehokkaampi. Nyt kahden vuoden kokeiluaika on selvästi osoittanut, että verovähennysmalli on ollut tehokkaampi, ja siinä mielessä sillä tiellä varmasti kannattaa jatkaakin eteenpäin.

On tietysti pieni pettymys, että tätä mallia ei sinänsä eikä kokeilua millään tavalla laajenneta tai muuteta näitten kokemusten perusteella vaan tätä ainoastaan jatketaan vuodella eteenpäin. Vuoden päästä sitten voidaan tehdä oikein kunnollisia johtopäätöksiä siitä, millä tavalla tätä asiaa pitää edistää.

Arvoisa puhemies! Yksi asia, johon haluaisin kiinnittää huomiota: Toisella sivulla todetaan, että vuoden 98 verotuksessa syyskuun alussa saatujen ennakkotietojen mukaan kotitalousvähennys on myönnetty 16 000 kotitaloudelle. Nyt eletään syyskuuta 99 ja meillä ei ole vielä tiedossa vuoden 98 verotustietoja. Näin ollen ei ole tarkkoja lukujakaan siitä, miten eri veromallit toimivat. Jos ajatellaan, että Suomessa siirrytään tulevaisuudessa arvonlisäverossa joihinkin kokeiluihin arvonlisäverokantojen alentamisen suhteen, siinä vaiheessa pitäisi seurantojen olla paljon paremmassa kunnossa. Millä tavalla voidaan erilaisia malleja kokeilla, jos kestää yli kaksi vuotta ennen kuin saadaan minkäänlaisia kunnollisia tietoja siitä, millä tavalla erilaiset kokeilut vaikuttavat?

Ed. R y y n ä n e n : Arvoisa puhemies! Kotitaloustyön verotuki ja rinnakkaislakialoitteessa esitetty verovähennysoikeuden ulottaminen koko maahan ja vähennyksen enimmäismäärän nostaminen ovat sellaisia toimenpiteitä, joita varmasti kukaan ei sinänsä vastusta. Hyödythän ovat niin ilmiselvät ja tulisivat todella kipeään tarpeeseen, eli tämän esityksen kautta on mahdollisuus työllistää entistä paremmin ja todella helpottaa perheiden arkielämää ja jaksamista eli mahdollistaa sujuvalla tavalla perheen ja työn yhdistäminen. Yleensä aina kaikkien tällaisten hyvien asioitten kohdalla esteeksi nousevat kustannukset, mutta tämän esityksen kohdalla tätäkään tekosyytä ei voi käyttää, sillä tämä veromenetys todella kompensoituu, niin kuin on esitetty, säästönä työttömyysmenoissa ja myöskin siinä, että työllistetyt maksaisivat veroja ja samalla harmaata taloutta saataisiin kuriin.

Yritystukimalli, jota esimerkiksi Itä-Suomessa on kokeiltu, on todella ollut byrokraattinen eikä ole ollut niin toimiva kuin toivottiin, ja verovähennysmalli on silloin selkeästi parempi. Siksi juuri se pitäisi vakinaistaa ja ulottaa koko maahan. Mutta aivan niin kuin ed. Räsänen esitti, byrokratian karsimista tarvitaan myöskin tämän mallin suhteen.

Tasa-arvoasioihin ed. Aula jo kiinnitti aikaisemmin huomiota, ja tasa-arvon kannalta on todella tärkeää perheelle antaa mahdollisuus palkata apua taloustöihin. Nimittäin eurooppalaisessa vertailussa usein hämmästellään suomalaisten naisten hyvin laajaa osallistumista kokopäivätyöhön eikä monesti ajatella, että sen hintana on usein kaksinkertainen työtaakka ja uupuminen ja sitä kautta hyvin monet ongelmat. Näihin voitaisiin helpotusta juuri saada mahdollistamalla kotityön teettäminen tämän esitetyn mallin mukaisesti.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Muistan hyvin, kun täällä muutama vuosi sitten käytiin rankkaa keskustelua siitä, kumpi, veromalli vai yritystukimalli, on parempi, kun halutaan kotityön teettämistä viedä eteenpäin. Ja aivan niin kuin ed. Räsänen totesi, sehän perustuu hyvin pitkälle siihen Virénin — Tsuparin Työllistämiskynnyksen hinta -tutkimukseen, jossa todettiin, että kotitalouksissa saattaisi olla semmoinen 100 000 piilevän työpaikan reservi, joka tietyillä keinoilla voitaisiin saada järkevästi käyttöön. Mutta niin kuin nyt on nähty, ongelman ydin meillä kaiken kaikkiaan työllistämisessä on ollut työn hinta ja työllistämisen vaikeus, ja aivan toisin kuin yritykset, kotitaloudethan eivät ole voineet vähentää palkkauskuluja verotuksessa vaan työn teettäminen on selkeästi tullut liian kalliiksi muutoin paitsi harmaana työnä, ja siihenhän on nyt haluttu näillä kokeiluilla myös suitsia saada.

Asiaa tuolloin valmistellut ministeri Arja Alho ajoi kovin voimakkaasti eteenpäin kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantamista, joka perustuisi verovaroin kustannettavaan tukiaisjärjestelmään. Ministeri Alhon ajamassa niin sanotussa hyvitysmallissa kotitaloudelle erilaisia palveluja tuottavalle yritykselle suoritettaisiin tietty prosentuaalinen korvaus kotityöstä maksetun palkkion määrästä. No, Alhon esittämän kokeilun tarkoituksena on ollut luoda alun perin muistaakseni noin 10 000 uutta työpaikkaa. Valtion budjettiin aikoinaan muistaakseni asetettiin raameja noin 200—300 miljoonan markan panokselle näistä asioista. Nyt, niin kuin tässä hallituksen esityksessä on nähty, voidaan todeta, että näistä rahoista on käytetty tähän mennessä noin 21 miljoonaa markkaa, joten odotukset ovat olleet melko tavalla ylimitoitettuja.

Tämä yrityksille suunnattu tukimuoto on selkeästi merkinnyt tarpeetonta lisäbyrokratiaa, osittain kilpailun vääristymistä ja osittain myöskin lisäkustannuksia, mikä mielestäni on ristiriidassa myöskin Lipposen ykköshallituksen mutta

myös Lipposen kakkoshallituksen hallitusohjelmaan nähden, jossa on selkeästi tavoitteena byrokratian purkamiseen tähtäävä politiikka. Voikin miettiä, että silloin, kun keskustelua käytiin, oliko tämä verovähenteisyys ideologisesti väärin esiin nostettu asia, koska ministeri Alho ei ollut kovinkaan innostunut tästä mallista, joka kuitenkin sitten hallitusryhmien yhteistyönä vietiin kokeiluun läpi näille kolmelle alueelle. Alho nojasi tällöin Tanskan -malliin, ja sitä jos muistelen, voin todeta, että siellä rakennettiin varsin mielenkiintoinen ja mutkikas yritystukiverkko, tietynlaisia virityksiä, joilla pyrittiin hakemaan yhteiskunnan subventoimana ideoita ja lääkkeitä työttömyyteen. Mutta tulokset myöskin Tanskassa tältä osin olivat vaatimattomat. Syntyi lähinnä paljon byrokratiaa, paljon veromarkkojen haaskausta, mutta kovin niukalti uusia työpaikkoja.

Tämä verosta tehtävä vähennys lienee kuitenkin se toimivin ratkaisu kotitalouksien työllistämisedellytyksiä haettaessa, kuten nytkin on nähty. Se on ollut noiden laskelmien mukaan, joita hallituksen esityksessä on, noin kolme kertaa tehokkaampi kuin yritystukikokeilu. Mielestäni myöskin tämä verovähenteinen malli torjuu kaikkein tehokkaimmin harmaata taloutta ja on myöskin hallinnollisesti yksinkertainen, sillä verotushan pannaan joka tapauksessa toimeen. Siinä mielessä se on hyvin vähän byrokraattinen asia. Verovähenteisyys on myöskin kotitalouden kannalta selkeä, mikä varmaankin alentaa työllistämisen kynnystä. Verotuksen erilaisiin vähennyksiinhän meillä on totuttu, mutta tukityöllistäminen ei vielä välttämättä ole kovin tuttua tavalliselle kotitaloudelle.

Arvoisa puhemies! Kun täällä on ollut esillä keskustelua myöskin palvelualojen alv-kokeilusta, se liittyy sillä tavalla tähän asiaan, että kun EU-tasolla alv-kokeilu on tietyssä mielessä vastatuulessa, niin Suomessa ne odotukset, jotka kohdistuivat siihen, että meillä olisi saatu niin hotelli- ja ravintola-ala ja parturikampaamoala ja vastaavia mukaan tähän kokeiluun, niin näyttävät olevan todellakin sillä tavalla vastatuulessa, että esimerkiksi työllisyyden kannalta merkittävä ravintola-ala ei nähtävästi tule mukaan kokeiluihin. Näin ollen näyttää siltä, että odotukset palvelualojen työllisyyden kannalta jäävät varsin heikoille.

Tässä mielessä, kun veromuutoksiin EU:ssa tarvitaan yksimielinen päätös, todellakin, jos me joudumme paneutumaan lähinnä polkupyörän korjaamisen kaltaisiin pienimuotoisiin toimintoihin, se ei välttämättä kovin paljon uusia työpaikkoja tuo. Näin ollen tietysti täytyy toivoa sitä, että me voisimme todella viedä tätä verovähenteistä mallia, joka nyt on ollut esillä, voimakkaammin eteenpäin. En tiedä, onko siinä järkeä tässä vaiheessa lähteä pysyvään toimintamalliin, niin kuin keskustan lakialoitteessa on esitetty, vaan ehkä mielellään vielä voitaisiin katsoa, kun nähdään vielä vuoden 98 ja myös 99 tulokset, että millä tavalla kokeilu todellisuudessa tuloksia tuottaa.

Tässä mielessä olen myötämielinen sille, että niin tähän kokeiluun kuin myös tietyiltä osin tähän alv-kokeiluun meillä tulee löytää yksimielisyyttä ja yksituumaisuutta. Jos me emme kokeile työllisyysmielessä erilaisia keinoja, on todella vaikea odottaa, että me voisimme työllisyyteen merkittävästi vaikuttaa.

Ed. Tulonen: Arvoisa puhemies! Tällä budjettilailla haetaan todella jatkoa kotitalouksien työllistämiskokeilulle. Se on tietysti oikein siinä mielessä, että verovähennysmalli, joka minun mielestäni on se paras malli ja sitä kannatin edelliselläkin kerralla, ei ole antanut vielä niitä toiveita elikkä siinä ei ole saatu johtuen tietysti verotuksesta, kun se kulkee aina vuoden jäljessä, tarpeellisia tuloksia.

Mutta tietysti se, että on hyvä kerätä myös niitä ongelmia molemmista malleista ja tämä toinen malli tietysti on tehnyt pieniä yrityksiä ja tuottanut lisää työpaikkoja jonkin verran. Täytyy kyllä sanoa, että niitä kokeiluja, joita itse olen seurannut, sieltä alueelta mistä tulen, siellä ongelma on ollut työn korkea hinta vieläkin, vaikka sitä subventoidaan. Muun muassa vanhukset ja eläkeläiset, joilla on vähän pienempi eläke, eivät ole voineet tätä käyttää. Se tuntiveloitus on kuitenkin liian korkea.

Tietysti toivoisi, että jos Euroopan unionista on mahdollista alv:n kokeiluun niin, että voitaisiin jollain alueella vähentää alv näistä menoista, niin voisi olla aika järkevää silloin ottaa myös tämä asia huomioon.

Mutta mielestäni aika ajaa koko ajan ohi ja itse olen tehnyt eduskuntakyselyn. Veroministeri Siimes on siihen vastannut nimenomaan siltä osin, että tätä voitaisiin tietysti yrityksiinkin laajentaa, kun jotkut yritykset todella haluaisivat tarjota työntekijöille muutakin kuin mersuedun, autoedun, ja kotitalouksien työtä voitaisiin myös ottaa tähän piiriin mukaan, mutta ministeri Siimeksen vastaus oli kyllä hyvin yksiselitteinen ei, mutta ehkä voimme palata asiaan myöhemmin.

Ed. Oinonen: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva asia on perin mielenkiintoinen ja tärkeä. Suomen kodeissa ja kotitalouksissa on hyvin edullisesti tarjolla työtä, tekemätöntä työtä, joka kaipaa tekijöitään. Lainsäädännöllä pitäisi vaan luoda puitteet, että tämä työ tulisi tehtyä. Työstä maksetaan palkat ja sitä kautta yhteiskunnalle työtulosta myös verotulot.

Siksi ehdottomasti pitäisi päästä siihen, että kotiin palkatun työntekijän palkka- ym. kulut voidaan vähentää verotuksessa. Tämä on hyvin nopea ja käyttökelpoinen tapa, mutta samalla tietysti jos tämän työn tekee jokin yritys, niin olkoon systeemi tämäkin, mutta menetelmien pitäisi olla semmoiset, että ne ovat jokaisen helposti käytettävissä.

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on toki hyvä ja tervetullut jatkona tälle aloittamiselle. Valitettavasti vain vaikutus näillä numeroilla vielä on, sanoisinko, ei se ole heikko, mutta se on liian heikko siihen nähden, mitä se voisi olla.

Myös ohjeet ovat varsin monimutkaisia, mihin täällä on tänään kiinnitetty huomiota. Olen itsekin niitä korjausrakentamisen merkeissä joutunut viime viikkoina tutkimaan. Voi sanoa, että ne paksut vihkot ovat ihan oikein vaikeita meille kansanedustajille. Siinähän saamme ansiomme mukaan, kun olemme lakeja säätäneet, mutta aika väärin kyllä tavallisille kansalaisille, että jotenkin tätä yksinkertaisuutta pitäisi tähän löytää.

Esimerkiksi se, että rekisteröidylle työntekijälle voidaan eri kohdasta vähentää kuin sitten niiden kohdalla, joille maksetaan sosiaaliturvamaksuja, hämmentää tätä asiaa. Sekin on jo niin hienosyinen ero, että vaatii kyllä melkein suurennuslasia sen löytääkseen.

Mitä tulee tähän toiseen kokeiluun, sekin on varmaan hyvä, mutta kun näin selvästi voidaan arvioida, että verotusjärjestelmänä tämä on huomattavasti tehokkaampi, niin minusta kyllä, vaikka vasemmisto ja hallitus on pieniä yrityksiä tässä tukenut, mikä sekin on ihan hyvä asia, ei siinä mitään pahaa, niin tämä verokokeilu olisi nyt voitu jo ojentaa koko kansan käyttöön.

Ed. Elo: Arvoisa puhemies! On totta se, että tämä laki on varmasti aivan oikean suuntainen ja jonkin verran vaikutuksia sillä on ollut, mutta yhdyn kyllä niihin näkemyksiin, joita täällä on esitetty siitä, että tämä vähennyksen määrä on niin pieni, että sillä ei ole ehkä kuitenkaan ollut aiottua kansantaloudellista vaikutusta.

Puhemies! Kiinnitän myös huomiota siihen, että kun puhutaan taloudellisista vaikutuksista, valtiovarainministeriöllä näyttää aina olevan taipumus kertoa vain se, kuinka paljon tukea valtio antaa, mutta koko kansantaloudelliset vaikutukset jätetään kertomatta. Kuinka paljon se on vähentänyt esimerkiksi työttömyysmenoja? Kuinka paljon se on lisännyt verotuloja jne? Tätä ei meille kerrota.

Puhemies! Haluaisin myös tässä vastata ed. Kantalaiselle, joka, ymmärsin niin, omassa puheenvuorossaan esitti, että työn hinta on aina esteenä työllistämiselle. Varmasti aina jossakin kulkee se raja, mutta ymmärsin kyllä jotenkin ed. Kantalaisen näkemyksestä sen, että hän edustaa tyypillistä oikeistolaista näkemystä, jonka mukaan yhdysvaltalainen yhteiskunta, vaikka hän ei nyt sitä sano, jossa palkat ovat matalat ja ihmisillä usein kaksi kolme työpaikkaa, jotta pysyvät hengissä, olisi ehkä sellainen oikea malli.

Minun mielestäni oikea malli on skandinaavinen malli, josta paras esimerkki ovat Ruotsi, Norja ja Tanska, joissa on korkea sosiaaliturva, korkea palkkataso ja myös osaamiseen perustuva solidaarinen yhteiskunta. Sellaiseksi haluaisin suomalaisenkin yhteiskunnan kehittyvän.

Mitä alv-kokeiluihin tulee, niin minusta ed. Kantalaisella oli vähän väärä näkemys. Ymmärsin niin, että EU:ssa on nyt päätetty täällä Suomessa Turun kokouksessa, että jokainen EU-maa voi lähteä kahteen kokeiluun ja toinen näistä on parturi-kampaamoala, ed. Kantalainen. Tässä yhteydessä jo aikaisemmin mainitsin täällä, että Ranskahan on lähtenyt tähän esimerkiksi asuntojen korjaukseen, alentanut arvonlisäveron 20,6 prosentista 5,5 prosenttiin. Vaikka Ranska on aivan johtava EU-maa, Ranska on tehnyt tämän päätöksen yksin. Mutta tuntuu siltä, että Suomessa erityisesti valtiovarainministeri Niinistö vastustaa tätä hyvää ajatusta.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Ed. Elo ehkä tietoisesti halusi ymmärtää puhettani väärin, mutta todella tämä jälkimmäinen asia eli se päätös, mikä nyt komissiossa on etenemässä, pitää sisällään hyvin pienimuotoista toimintaa. Kun Suomessa esimerkiksi valtiovarainvaliokunta kävi tämän selvityksen läpi ja teki oman esityksensä, niin siinä selkeästi painotettiin hotelli- ja ravintola-alaa. Siellä työllisyysvaikutus olisi huomattavasti suurempi, ja tässä mielessä koen, että ne mahdollisuudet, jotka siellä va-

linnaisina tulevat, ovat varsin pienimuotoisia. Tältäkin osin panos — tuotos-hyötysuhde oli hyvin kriittinen, kun näitä laskelmia käytiin valtiovarainvaliokunnassa hyvin tarkoin läpi.

Se, mitä tulee tähän työn hintakeskusteluun, niin oleellisesti kysymys on siitä, etten puhunut tässä palkoista vaan työn kokonaishinnasta. Siihen kokonaisuuteen liittyvät totta kai erilainen sosiaaliturva, palkkasidonnainen sosiaaliturvakustannus eri muotoineen plus sitten tämä työnantajabyrokratia, joka pitää meillä nähdä tässä samalla tavalla. Kun Lipposen uusi hallitus nyt, jos lähtee toteuttamaan, mistä toiveita on, tätä yrittäjyyshanketta, missä perataan tätä byrokratiaa niin saadaan sitä kautta helpompi käsittely, helpompi hoito näille asioille. Toivon mukaan sitä kautta voidaan sitten keventää tätä byrokratianäkökulmaa ja helpommin hoitaa pientyönantajien ja kotitalouksien työllistämistä. Eli tässä ehkä täsmällisemmin, ed. Elo.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

13) Laki kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 109/1999 vp (Olavi Ala-Nissilä / kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys laeiksi opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 73/1999 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 15) asiasta.

Keskustelu:

Kulttuuriministeri L i n d é n : Arvoisa puhemies! Opiskelijoiden asumislisäkysymys on ollut varmastikin vuoden 2000 valtion tulo- ja menoarvion keskustelluimpia momentteja. Budjetin lähetekeskustelun yhteydessä eduskunta kävi hyvinkin perusteellisesti substanssia läpi, ja nyt tänään lähetekeskustelussa on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta. Lähtökohtahan tässä laissa on se, että opiskelijat asetetaan keskenään samalle viivalle asumisen tukemisessa, eli vastaisuudessa ne Suomen kansalaiset, jotka käyttävät statusta "opiskelija", saavat asumistuen saman järjestelmän piiristä. Tämä korjaa syntyneen epäkohdan, joka on ollut siinä, että osa opiskelijoista on saanut asumistukensa yleisen asumistuen piiristä ja valtaosa opiskelijoista opintotuen asumislisän kautta.

Jos tarkastelemme puhtaasti opintotuen asumislisän muutosta ilman opiskelijoita, niin tässähän on kysymys siitä, että asumislisän tukiprosenttia nostetaan 3 prosenttiyksiköllä. Mutta kun otetaan opiskelijat tämän järjestelmän piiriin, niin on ihan selvää, että kun yhdestä järjestelmästä siirrytään toisen piiriin, syntyy epäkohtia, syntyy tilanteita, menettäjiä. Jos tarkastellaan yleistä asumistukea ja opintotuen kautta rahoitettavaa asumislisää, on olemassa ihan selvä epätasa-arvo siinä, että osa Suomen kansalaisista saa asumistukensa yleisen asumistuen piiristä, jossa tukiprosentti on korkeampi ja joka on ympärivuotinen tukijärjestelmä, kun taas opintotuen asumislisä ja opintotukijärjestelmä lähtee siitä periaatteesta, että opiskelijoita tuetaan opiskelukuukausina, ja silloin niinä kuukausina, jolloin opintosuorituksia ei synny, ei tällaista tukijärjestelmää ole heille olemassa. Olen aivan varma, että eduskunta ja sivistysvaliokunta tulevat käymään syvällistä arvokeskusteluakin siitä, onko tämä periaatteessa oikein.

Opintotukikokonaisuutta on arvioitu ja uudistettu useaan otteeseen järjestelmän olemassaolon aikana. Viimeisin kokonaisuudistus toteutettiin 1990-luvun alkupuoliskon aikana. Uudistuksen keskeisiä periaatteita tuolloin oli opintotuen rakenteen kehittäminen opintorahapainotteiseksi. Tässäkin salissa on läsnä tällä hetkellä useita sellaisia, jotka ovat opiskelleet silloin, kun opintotuki oli lainapainotteinen. Tavoitteena oli myös selkeyttää opintotuen ja muun toimeentuloturvan välistä suhdetta.

Uudistuksen voimaantulon jälkeen on opintotukeen tehty lukuisia osittaisuudistuksia, muun muassa opiskelijan omien tulojen perusteella tapahtuva tarveharkinta uudistettiin vuoden 98 alusta lähtien. Koko ajan tavoitteena on ollut selkeä, kohtuullisen toimeentulon elämän eri vaiheissa turvaava opintotuki.

Opintotukijärjestelmää tuleekin arvioida kokonaisuutena, ja 90-luvun ajan on laadittu selvi-

tyksiä ja etsitty epäkohtia nykyisestä järjestelmästä. Yksi selkeä epäkohta on ollut eri asumistuen muodot, mikä tämän esityksen jälkeen korjataan, mutta nyt en viittaakaan tasoon vaan siihen, mitä alussa totesin, eli kaikkien opiskelijoiden asumista tuetaan saman järjestelmän piiristä.

90-luvun alun opintotukiuudistuksen vaikutuksista voidaan tällä hetkellä todeta seuraavaa: Opintolainan käyttö on olennaisesti vähentynyt. Ennen uudistusta lähes kaikki korkeakouluopiskelijat nostivat lainaa, nyt lainaa nostaa vain noin kolmannes opiskelijoista. Opiskelijoiden ansiotyössäkäynti ei ole vähentynyt. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluajat eivät ole lyhentyneet. Monien opiskelijoiden opinnot ovat vielä kesken opintotuen enimmäisajan päättyessä. Opiskelijoiden opiskeluajan pituus on ollut viime aikoina kovassakin julkisuuskeskustelussa. On olemassa elementtejä, joilla halutaan vauhdittaa opiskelijoiden valmistumista. Toisaalta tietysti lähtökohtana pitää olla se, että opiskelijat voivat opiskelunsa ohessa myös käydä töissä ja ennen kaikkea sellaisessa ansiotyössä, joka on opiskelualaan soveltuvaa.

Valtion takausvastuumenojen kasvu on jatkunut opintotukiuudistuksesta huolimatta. Erityisiä ongelmia näyttää olevan muualla kuin korkeakouluissa opiskelevilla nuorilla opiskelijoilla. Toimeentulotukea saavien opiskelijoiden määrä on opintotukiuudistuksesta huolimatta kasvanut. Osittain tämä johtuu toimeentulotuen myöntämisperusteiden lieventymisestä. Hallitusohjelmassa on kirjattu, että opintotukijärjestelmää halutaan kehittää kannustavammaksi ja joustavammaksi.

Olen tänään asettanut professori Reijo Raivolan johtaman tutkimusryhmän tekemään opintotukijärjestelmän kokonaisarvion. Ohjausryhmässä ovat opetusministeriön lisäksi edustettuina valtiovarainministeriö, nuorisoasiain neuvottelukunta, Suomen Pankkiyhdistys, Kansaneläkelaitos, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry., Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto, Suomen ylioppilaskuntien liitto, Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijakuntien Liitto Samok ry. ja Suomen Lukiolaisten Liitto.

Arviointi suoritetaan vuoden 2000 huhtikuun loppuun mennessä, ja sen päätavoitteena on selvittää, miten 1990-luvun alun opintotuen kokonaisuudistuksen tavoitteet ovat toteutuneet sekä missä määrin näitä tavoitteita tulisi viime vuosina tapahtuneen kehityksen perusteella tarkistaa. Tutkimusryhmällä on käytettävissään ja tukena myös kaikki aiemmat arvioinnit ja selvitykset.

Tässä vaiheessa voidaan todeta jo esimerkiksi se, että korkeakouluopiskelijoiden valmistumisajat ovat yksi asia, jota tutkimusryhmä tulee selvittämään. Tavoitteena on myös löytää keinoja, miten kasvukeskuksissa suurilla opiskelupaikkakunnilla voitaisiin paremmin opiskelijoiden asumistilannetta helpottaa. Kaiken kaikkiaan toivon, että työryhmältä tulisi sellaisia ehdotuksia, jotka voisivat olla vuoden 2001 budjetin valmistelussa mukana ja siten vuoden kuluttua eduskunnassa keskusteltavina.

Arvoisa puhemies! Opintotukijärjestelmää tullaan arvioimaan kokonaan. Samassa yhteydessä, kuten jo totesin äsken, arvioidaan myös opiskelijoiden asumistuen tarve. Koska on jo nyt selvä, etteivät nykyjärjestelmälle asetetut tavoitteet ole kaikin osin toteutuneet, tullaan koko opintotukijärjestelmään tekemään muutoksia sen joustavoittamiseksi. Tänään puhuttava lakiesitys opintotuen asumislisän ja asumistuen muuttamisesta opiskelijoiden osalta tullee jäämään välivaiheeksi ennen seuraavaa opintotuen kokonaisuudistusta.

Ed. V i i t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Lindén puhui esittelypuheenvuorossaan hyvin voimakkaasti siitä, että tämänhetkinen järjestelmä on kovin epätasa-arvoistava ja muutenkin huono, koska se on epäyhtenäinen. On kaikille varmasti ihan selvä, että tässä asiassa jotakin tarvitsee tehdä juuri sen takia, ettei ole ollut hyvä, että on monia päällekkäisiä järjestelmiä. Yritys on varmasti sinänsä ihan oikean suuntainen.

Mutta samaan aikaan kuin te, ministeri Lindén, sanoitte, että siirtymässä syntyy aina epäkohtia, niin tässä tapauksessa todistettavasti epäkohtia syntyy hyvin monelle pariskunnalle ja useimmiten menetykset ovat myös kohtuuttoman suuria. En itse missään tapauksessa voisi kuvitella, että poliitikkona voisin mennä näiden nuorten parien eteen ja sanoa, sorry, koska olet ollut väärässä järjestelmässä, mikä on tietenkin ollut aikanaan varmaan minun mokani, kun olen tällaiset pari järjestelmää luonut, niin nyt kun sinut pitää heittää toiseen järjestelmään, menetät muutamia tuhansia vuodessa. Mutta ei se mitään, pääasia, että pääset oikeaan järjestelmään. Se tosiasia tuleekin olemaan sille pariskunnalle aika konkreettinen menetys, kun he ovat omasta syystään huolimatta olleet väärässä järjestelmässä.

Minun mielestäni valtio ei voi lähteä tämän tyyppisestä asenteesta juuri tämän vuoksi. Minusta olisi hirveän loogista, että lähdettäisiin mieluumminkin niin, että kun näitä yhtenäistetään, pyrittäisiin yhtenäistämään tämä hommeli niin, että tulisi vähintään kohtuullinen parannus kaikille tai sitten menetys olisi minimaalisen pieni. Minun mielestäni, kun lähdetään yhtenäistämään, pitäisi olla se logiikka, ettei viedä keltään kohtuuttomia summia pois. On mielestäni vähän väärin puhua tämän lakiesityksen yhteydessä, sanotaanko, tasa-arvoistavasta vaikutuksesta.

Kun ministeri loppuun totesi, että kaikki tutkimukset ovat osoittaneet, että lainaa ei oteta, työssäkäynti ei ole vähentynyt ja valmistumisajat ovat edelleen pitkiä, niin varmasti voisi tälle työryhmälle, joka saattaa olla jopa tarpeellinen, ihan evästykseksi sanoa, että todennäköisesti tämä johtuu juuri siitä, että opintososiaaliset etuudet Suomessa ovat kohtuullisen heikolla tasolla edelleen.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ei ole kerta kaikkiaan mitään perusteita sille, että opiskelijoiden asumisen tukiprosentti on matalampi kuin yleisessä asumistuessa. Sille ei kerta kaikkiaan löydy mitään perustetta.

Toisekseen opetusministeriössä edellisen opetusministeriön johdon ja opiskelijajärjestöjen välillä tehtiin sopimus siitä, että kun uuteen järjestelmään mennään, tukiprosentti on 80.

Minä en, arvoisa ministeri, mitenkään ymmärrä, että te menitte suostumaan valtiovarainministeriön välistävetoon. Sille ei löydy nyt kerta kaikkiaan perusteita. Sanoisin aivan suoraan, että tässä eivät nyt auta mitkään työryhmät. Ei tätä niillä hoidella. Tämä pitää nyt korjata eduskunnassa. Tälle kannalle toivon teiltä nyt avointa tukea, että se asia korjataan. Tässä on kohtuuttomia menetyksiä tulossa kovin monille. 20 000 opiskelijaa häviää, osa häviää jopa 8 000 markkaa vuodessa.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksella täytyy todeta, että ministeri Lindén on asettanut tällaisen työryhmän. Itse vaadin nimenomaan budjettipuheessa tällaisen laaja-alaisen työryhmän perustamista. Täytyy todeta, että kiitettävällä ripeydellä on asiaan tartuttu, jos siitä on otettu opiksi.

Itse budjettipuheessa nimenomaan totesin, että opintososiaalisen toiminnan, suoran opintotuen ja opintososiaalisten palvelujen kokonaisvaltainen arviointi ja niiden perusteella tarvittavat uudistukset ovat välttämättömiä nyt.

Kysynkin ministeri Lindéniltä: Minkä takia nyt pitää ennen työryhmän työn valmistumista kuitenkin näin radikaaliin leikkauslinjaan mennä? Jos työryhmä tekee kokonaisvaltaisen selvityksen, sen pohjalta tietenkin eduskunta on valmis tekemään uudistuksia, kun esitykset tänne tulevat. Mutta tämä on nyt täysin irrallinen, erillinen osa kokonaisvaltaisesta asiasta, joten minkä takia tässä nyt pitää toimia leikkaavaan suuntaan?

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Lindén näkee opiskelijat ontuvina ihmisinä, pätkäisee siitä toisesta jalasta, joka on hieman pitempi, 130 miljoonaa pois, saa sillä tavalla opiskelija-asumistuen sille tasolle, ettei se enää onnu toiselle puolelle, ja heittää ne 130 miljoonaa valtion kassaan. Tämähän ei opiskelijoiden kokonaistilannetta paranna, vaan kuten jo tuli esille, se huomattavasti heikentää opiskelijoista merkittävän osan tilannetta.

Muistutan mieleen, että silloin kun ministeri Lindén oli ed. Lindén, hän oli yhtenä leikkaamassa opiskelijoiden asumistukea. Asumislisä oli edellisen hallituksen aikana 75 prosenttia ja se pudotettiin 67 prosenttiin. Tämä korjaus ei edes nosta tätä ennalleen. Kun 3 prosenttiyksikköä nostetaan, se ei edes palauta sitä vuoden 95 tasolle.

Lisäksi ministeri Lindén totesi, että opiskelijat ovat hakeneet toimeentulotukea enemmän ja että toimeentulotukisäännökset ovat väljentyneet. Mahtaisikohan siihen olla kuitenkin syy se, että opintososiaaliset edut ovat jääneet niin pahasti jälkeen hintakehityksestä, kun niitähän ei ole tarkistettu, mitään inflaatiotarkistuksia ei ole tehty? Se on aiheuttanut opiskelijoille sellaisen tarpeen, että he ovat tulleet myös toimeentulotukeen oikeutetuiksi, ja heillä on todella tarve siihen toimeentulotukeen.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Minäkin tervehdin ilolla sitä, että ministeri Lindén on päätynyt asettamaan arviointiryhmän selvittämään kokonaisuutena opintotukijärjestelmää ja sen toimivuutta tällä vuosikymmenellä.

Kun tähän uudistukseen aikanaan vuosikymmenen alussa lähdettiin, se tapahtui hyvin vaikeana aikana, mutta opiskelijoiden toivomuksesta siirryttiin opintolainapainotteisuudesta opintorahapainotteisuuteen. On vain valitetta-

vaa se, että uudistus on jäänyt kesken. Vuonna 95 ed. Kuopan mainitsemaan asumistukeen tuli heikennyksiä, mutta samanaikaisestihan hallitus päätti myöskin säästää opintorahasta leikkaamalla sitä. Näin ollen uudistus on kangerrellut koko ajan ja on menty itse asiassa taaksepäin. Siitä seuraa se, että meillä on tiedossa näitä ongelmia, joihin varmasti Raivolan tutkimusryhmä sitten ratkaisuja löytää.

Yksi pahimmista ongelmista on valmistumisaikojen venyminen ja opintojen keskeytyminenkin, mikä esimerkiksi vaikuttaa kansantaloudellisesti, totta kai, menoja kasvattavasti.

Itsekin nyt mietin, mikä on syy siihen, että tuodaan jälleen tällainen heikennyslaki. Tekisi mieli tehdä ehdotus ministeri Lindénille, että hän vetäisi tämän lain pois ja odottaisi Raivolan tutkimusryhmän selvitystä ja sen tuomia ehdotuksia ja kerta kaikkiaan päättäisi, että opintotukiuudistusta uudistetaan positiiviseen suuntaan.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Lindén sanoi epämääräisesti, että syntyy epäkohtia ja menettäjiä, kun yhtenäistetään. Ministeri Lindén, tässähän syntyy epäkohtia ja menettäjiä juuri siksi, että hallitus päätti vetää välistä 130 miljoonaa asumistukijärjestelmästä budjettiriihessään. Sen sijaan, että nyt lähdetään eduskunnassa käsittelemään joitakin väliaikaisratkaisuja, minusta on parempi ottaa käsittelyn pohjaksi keskustan rinnakkaislakialoite, jossa lähdetään siitä, että asumistuki nostetaan 80 prosenttiin, kuten muillakin kansalaisilla ja asumislisä muutetaan ympärivuotiseksi.

Te esititte uutta työryhmää selvittämään opintotukiasioita. Olisin vähän skeptinen siksi, että onhan meillä aika hyvin tiedossa nämä opintotuen epäkohdat. Lisäselvitysten sijaan tarvittaisiin muutosta Lipposen hallituksen arvoissa ja niissä painopisteissä. Eihän tässä viime vuosinakaan ongelma ole ollut tiedonpuute vaan se, että Lipposen hallitus on leikannut opintotukimäärärahoista 430 miljoonaa markkaa ja muun muassa heikentänyt asumistukea ja aiheuttanut tämän ongelman, jota tässä nytkin puidaan. Älkää laittako taas professoreita ja tutkijoita tekemään turhaa työtä vaan pitäkää ministereiden kesken sellainen neuvottelut, että te sitoudutte opintotuen parantamiseen ja näiden epäkohtien korjaamiseen.

Ed. K e r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä myöskin viittaan työryhmän esitykseen, johon tässä on edellä puututtu. Minulla on käsissäni yksi tällainen Helsingin yliopiston opiskelijoiden keskuudessa tehty selvitys ennen vuotta 1997 opintonsa aloittaneiden opiskelijoiden toimeentulosta keväällä 99. Minusta tämä on erinomaista kaavaa siihen verrattuna, mitä nyt haetaan.

Ensinnäkin tukikuukausien riittävyydessä on selkeitä tiedekuntien välisiä eroja. Tukien loppuminen pidentää valmistumista keskimäärin 1,3 vuotta. Päätoimisista opiskelijoista 75 prosenttia saa vanhemmiltaan rahallista tai muuta taloudellista avustusta, kuten ruokaa tai vaatteita säännöllisesti tai epäsäännöllisesti. Saadun tuen määrä on arviolta 116 markkaa kuukaudessa. Lisäksi saadun tuen määrä ja tuen antamisen yleisyys korreloi opiskelijan isän sosioekonomisen aseman kanssa.

Lisäksi tutkimuksesta käy vielä ilmi se, että ansiotyöskentely on lisääntynyt parissa vuodessa huimasti. Päätoimisista opiskelijoista 74 prosenttia käy ansiotyössä sekä kesäisin että lukukausien aikana. Tästä voimme vetää johtopäätöksen, että on pakko tukien vähyyden vuoksi mennä työelämään. Sitä kautta näemme tuloksia opintojen venymisessä, mihin äsken juuri on puututtu.

Kulttuuriministeri L i n d é n : Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa on kaksi opiskelijoihin suoranaisesti liittyvää asiaa. Toinen on se, että opiskelijoiden asumistuki yhtenäistetään, ja toinen asia on se, jonka aikaisemmin totesin, että opintotukijärjestelmää kehitetään joustavammaksi ja kannustavammaksi.

Periaatteessa yksi vaihtoehto olisi ollut se, että nämä asiat olisi tuotu yhdellä kertaa eduskuntaan. Tällaista keskustelua hallituksen piirissä myös käytiin, mutta hallitus päätyi siihen, että ensi vuoden budjetin osalta asumistuen yhtenäistäminen tuodaan eduskuntaa nyt lähtien siitä, että se astuu voimaan 1.5.2000 arvioiden kuitenkin se, että todennäköisesti suurin osa yleisen asumistuen piirissä olevista opiskelijoista ei vielä vuoden 2000 aikana siirry opiskelijoiden asumislisän piiriin. Yleisen asumistuen piirissähän päätökset tehdään aina vuodeksi kerrallaan, joten se tarkoittaa, että monella opiskelijalla on tuore päätös, mikä tarkoittaa, että se on vuoden voimassa ja näin ollen ensi vuoden osalta ei ehdi tapahtua mitään.

Siinä mielessä yhdyn puhujiin, että varmasti kokonaisratkaisun kannalta olisi ollut järkevämpää käsitellä asiat yhtenä pakettina. Mutta täl-

laista näkemystä ei hallituksessa kumminkaan saatu aikaiseksi.

Ed. Kuoppa totesi, että merkittävä osa opiskelijoista menettää. Näin ei tosiaankaan ole. (Ed. Kuoppa: Kymmeniätuhansia!) — Saattaa olla, että kymmeniätuhansia, mutta se ei ole merkittävä osa, jos opiskelijoita tällä hetkellä arvioidaan tässä maassa olevan noin 150 000 ja heistä ainakin Kansan Tahdon tämän päiväisen artikkelin mukaan 20 000 on menettäjiä. Aina täytyy muistaa, että he ovat menettäjiä, koska ovat olleet yleisen asumistuen piirissä, joka on ollut parempi kuin opiskelijoiden asumistuki. Toisaalta yli 100 000 opiskelijalla asumistuki paranee, mutta paraneeko se riittävästi, onkin oleellinen kysymys. Mielestäni ed. Kuoppa kyllä kuuluu hallituspuolueeseen ja kuului myös viime eduskuntakaudella, vaikka ilmeisesti ei hallituspuolueen eduskuntaryhmässä toiminut silloin, kun näitä ratkaisuja tehtiin, eli siltä osin esittäisin, että olette tässä asiassa vastuun kantaja.

Haluaisin myös muistuttaa, että laki on minun esittelemäni asia, mutta kuten lain kannessakin lukee, se on hallituksen esitys ja hallitus on yksimielisesti, minä tietysti joukossa mukana, päätynyt tällaiseen ratkaisuun ja jättänyt tällaisen budjettilain eduskunnan päätettäväksi. Ja kun on kysymys budjettilaista, ed. Viitanen, kysymys on silloin myös rahasta. Jos lähdetään siitä, että asumistuesta, niin kuin keskustan rinnakkaislakialoitteessa on, tulisi ympärivuotinen kaikille opiskelijoille, niin kysymys on silloin rahasta. (Ed. Viitanen: Onko laskettu, paljonko se maksaa?) Kovin mielelläni sellaista esitystä voisin olla tukemassa. Mutta tässä esityksessä puhutaan vain asumistukiprosentista.

Toisaalta ed. Viitanen totesi, että Suomessa on heikko opintotukijärjestelmän taso ja tämän väitteen epäisin. Kansainvälisesti vertailtuna Pohjoismaissa on Euroopan parhaimpia opintotukijärjestelmiä. Siinä mielessä emme voi muualla käydä kertomassa, miten heikko tukijärjestelmä meillä opiskelijoille on.

Toivon todella eduskunnalta hyviä ajatuksia, vilkasta keskustelua, menestystä sivistysvaliokuntaan. Ennen kaikkea, vaikka joissakin puheenvuoroissa vähäteltiin työryhmän asettamista, lähden siitä, että työryhmältä tulee selviä esityksiä. Epäkohdat ovat tiedossamme, mutta miten ne poistetaan, siitä toivon laaja-alaisella työryhmällä olevan selviä viitteitä. Muistutan kuitenkin, että lisärahaa todennäköisesti opiskelijoiden tukemiseen ei ole odotettavissa lähivuosina. Eli esitykset, mitä työryhmältä tulee — toivottavasti ne ovat vuoden kuluttua eduskunnassa käsiteltävänä — ovat sen tyyppisiä, että voidaan puhua kustannusneutraalisuudesta.

Ed. Tennilä totesi, että Opas-työryhmällä, ilmeisesti siihen viittasitte, oli ikään kuin olemassa sopimus siitä, että kun asumistuki yhtenäistetään, työryhmän kaikki esitykset huomioitaisiin. Kaikki tiedämme, että kun työryhmiä asetetaan, niiltä tulee hyviä esityksiä, joita kaikkia ei valitettavasti voida toteuttaa, mutta silloin, kun työryhmä saavuttaa yksimielisyyden ja tekee siitä esityksen, sillä on tietysti enemmän painoarvoa kuin ristiriitaisella esityksellä. Mutta missään vaiheessa, kun työryhmiä asetetaan ja sen toiminnalle tavoitteita, ne eivät ole sitoumuksellisia. (Ed. Tennilä: Kyllä se oli sitoumuksellinen viime kerralla!)

Kuten totesin, epäkohtia on kuten aina silloin, kun puhutaan sosiaalitukijärjestelmistä, järjestelmien välisistä siirroista. Kyllä tämäkin eduskunta muistaa, että kun esimerkiksi päivähoitomaksuihin on koskettu, silloin ovat toiset voittaneet ja toiset hävinneet. (Ed. Kuoppa: Köyhimmät hävisivät siinäkin!) Puhutaanpa mistä tahansa sosiaalituesta ja järjestelmien välisistä siirroista, on aivan selvää, että kaikki eivät voi pärjätä tällaisessa tilanteessa.

Ed. P i h a : Arvoisa puhemies! Täytyy ensimmäiseksi sanoa, että jos tästä sopasta on jotain opittu, niin ainakin se, että sana "kustannusneutraali" on hyvin pelottava sana nykyään. Toivon, että todellakin tämän uuden työryhmän esitys, kun se eduskuntaan tulee, ei ole samalla tavalla kustannusneutraali kuin tässä esityksessä on käynyt.

Arvoisa puhemies! Jo talousarvion lähetekeskustelun yhteydessä tämän lain muutos oli huomion ja kiukunkin kohteena kuten taas tänään täällä. Kuitenkin esityksessä pääosin on paljon hyvääkin, mikä on ehkä unohtunut tässä tukiprosenttikeskustelussa.

Tämä esityshän perustuu tähän jo kuuluisaksi tulleeseen Opas-työryhmän mietintöön, jossa kaikki osapuolet myös opiskelijat olivat edustettuina. Lähtökohtana tällä työryhmällä ja hallituksen esityksenkin tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmää. Tavoitteena on myös ollut lähentää opintotukilain mukaisen asumistuen ja asumistukilain mukaisen asumistuen tukiprosentteja ja tämä kaikki alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, kuten sanottu, kustannusneutraalisti. Uudistuksen lähtökohtahan on hyvin kannatettava.

On tässä vielä jotain muutakin hyvää. Ne opiskelijat, jotka esimerkiksi pitkäaikaisen sairauden takia eivät ole keränneet opiskelijoiden asumisen tukea varten vaadittavia opintosuorituksia eli opintoviikkoja, tulevat nyt edes jonkin asumisen tukimallin piiriin. Tähän asti he ovat olleet väliinputoajina. Kukin saa esityksen mukaan asumiseen tukea omien ansioidensa mukaan eli omien tulojen perusteella eikä ruokakunnan muiden henkilöiden tulotaso vaikuta tähän.

Vuoden 98 asumistukiselvityksen perusteella on sanottu, että esitys merkitsee sitä, että 40 000:sta asumistuen saajasta, jotka siis siirtyvät järjestelmästä toiseen, kuukausitasolla 11 300 opiskelijan tuki nousisi, 14 000 opiskelijan tuki pysyisi ennallaan. Vuositasolla kuva onkin jo aivan toisenlainen. 6 200 opiskelijan tuki vain nousisi ja 6 600 opiskelijan tuki pysyisi ennallaan. Tämä johtuu siis kesälomakuukausien tuen poistumisesta. (Ed. Tennilä: 27 000 häviää!)

Unohtaa ei kuitenkaan sovi, että ne opiskelijat, jotka jo ovat opiskelijoiden asumislisäjärjestelmän piirissä, joita on noin 95 000 opiskelijaa, saavat esityksen mukaan hyötyä, kun tukiprosentti nousee 67:stä esityksen mukaiseen 70:een. (Ed. Tennilä: 30 markkaa!)

Ja sitten huonot puolet. Käytännössä voidaan sanoa, että kaikki ne, jotka siirtyvät asumistukijärjestelmän piiristä opiskelijoiden asumislisän puolelle, ovat menettäjiä. Kesäkuukaudet ovat tämän jälkeen niin sanotusti tuettomia, sillä opiskelija saa asumiseen tukea opiskelun perusteella, kun taas asumistukijärjestelmässä tuki on ympärivuotista. Nyt siis asumislisän piirissä olevilla opiskelijoilla on jo tämä tilanne. Koska asumistukijärjestelmässä tukiprosentti on 80, esityksen mukaan opiskelijoiden asumislisän puolella 70, on tukiprosenttien lähentämistavoite jäänyt puolitiehen, jos siihenkään.

Mitä näiden prosenttien ja tuhansien opiskelijoiden massan jälkeen jää käteen? Esitys on sinänsä hyvä, mutta sitä ei ole toteutettu kustannusneutraalisti. Tukijärjestelmien lähentyminen toisiinsa on jäänyt puolitiehen. 130 miljoonan markan leikkaus oli katala temppu työryhmälle, joka suunnitteli mallia eri lähtökohdasta.

Valtiovarainministeri taannoin kyselytunnilla, kun aiheesta käytiin keskustelua, ihmetteli, kuinka edustajat ovat niin kiukuissaan. Eihän pidä luottaa kaikkeen kaduilla sovittuun. Kyseessä kuitenkin oli opetusministeriön virallinen työryhmä; jos se sitten teki kaduilla hommansa, siitä en tiedä, mutta kaiketi kokonaisvaltaiselle työlle pitäisi antaa jokin arvo.

Lähtökohtana mielestäni eduskunnalla käsittelyssään tulee ehdottomasti olla tukiprosenttien yhtenäistäminen. On järjetöntä olettaa, että opiskelijan asumiskustannukset ovat niin erilaiset kuin esimerkiksi yleisen asumistuen piirissä olevilla ihmisillä, puhumattakaan, että nyt nämä ihmiset ovat samoja ihmisiä siirtyessään järjestelmästä toiseen. Ei ole myöskään mitään järkeä, kuten ed. Viitanen huomautti, että ihmisiä siirretään järjestelmistä toiseen niin, että tukiprosentit merkittävästi muuttuvat.

Nuoremmat myös hallituspuolueiden kansanedustajat ovat pitäneet asiaa esillä talousarviokeskustelusta lähtien. Olemme myös keskenämme pohtineet asialle niin sanottua kokonaisratkaisua, vastuuntuntoisia kun olemme budjetin loppusummasta. Kokonaisratkaisu, jolla leikkaukset juuri tältä momentilta voitaisiin poistaa, on ollut haussa. Erehdyin käyttämään talousarviokeskustelun lähetekeskustelussa kokoontumisistamme maanalainen armeija -termiä, joka sai muun muassa ed. Heli Paasion kimmastumaan ja ihmettelemään, ettei hän tiedä koko nuorten edustajien toimista mitään. Koska hän oli yksi koollekutsujista, vähän kommenttia ihmettelin, mutta ilmeisesti dementia voi vaivata nuorempaakin. Sitä paitsi eikö maanalainen armeija työskennellyt maan alla? Eikö se julkisuudelta piilossa työskennellyt pelastaakseen hyviä ihmisiä? Ei tämä analogia minusta niin kaukaa ole haettu. Ehkä kuitenkin olisi pitänyt kutsua kokoonpanoa "ehdottomasti maanpäälliseksi solidaarisuusliikkeeksi". Käy sekin nimi minulle. Ettei asia unohtuisi politikoinnin alle, keskitytään kuitenkin lakiesityksen muuttamiseen oikeudenmukaisempaan suuntaan.

Ministeri Lindén on luvannut perustaa ja tänään siis on perustanut, kuten kuulimme, työryhmän pohtimaan opintotuen järjestelmää kokonaisvaltaisesti. Tämä on mielestäni kannatettava ajatus, sillä tällä tavoin sillisalaattina hoidettuna tuntuu siltä, että joka kerta, kun opiskelija istuu neuvottelupöytään ja tosissaan pohtii tukijärjestelmän ajanmukaistamista ei vain rahankiilto silmissä, hän häviää. Kannattaa siis pysyä kaukana opetusministeriön katalista työryhmistä — sekö on ollut hallituksen opetus? Toivottavasti ei.

Jos eduskunta ei asiantuntijakuulemisen perusteella päädy siihen, mikä työryhmän alkuperäinen varsin kohtuullinen kustannusneutraali esitys oli, ja päädy muuttamaan esitystä tukiprosenttien osalta, on käsittely mielestäni pelkkää

ennalta arvattavaa teatteria. Mielestäni opiskelijat ovat nyt asumistukensa nostamisen ansainneet vastaamaan yleistä asumistukea ja sen prosentteja.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee rinnakkaiseen lakialoitteeseen, lisäisi se selkeästi valtion menoja eikä siis olisi kustannusneutraali. Se ei myöskään ole Opas-työryhmän esityksen mukainen. Pidänkin tärkeänä, että ministerin Lindénin työryhmä käy kokonaisvaltaisesti tukijärjestelmien kimppuun ja ratkaisee myös tämän asian sen perusteella.

Arvoisa puhemies! Asumistuen osalta ei pidä jäädä kuitenkaan odottamaan työryhmän tulosta. Eduskunnalla on selvästi ollut poliittista tahtoa nostaa opiskelijoiden tukiprosentti yleisen asumistuen prosentin mukaiselle tasolle. Turha tässä nyt on ministeriä haukkua. Esityksen ollessa nyt eduskunnassa on valta täällä. Voin olla naiivi, mutta näin kai sen kuitenkin periaatteessa pitäisi toimia.

Vielä yksittäinen huomio ed. Kerolan tutkimuksesta, minkä hän esitteli opiskelijoiden valmistumisesta ja opiskelijoiden ansiotyöskentelystä. On aivan päivänselvää, että tässä talossa ei koskaan saada sellaista opiskelijoiden tukijärjestelmää, etteivätkö opiskelijat opintojensa aikana kävisi töissä. Mielestäni se ei ole edes mitenkään kannatettava tavoite. Jos tutkimuksessa on selkeästi parissa vuodessa työssä olossa tapahtunut selkeä muutos positiiviseen suuntaan, voi se myös olla sen ansiota, että työllisyysmahdollisuuksia on opiskelijoille ollut viime vuosina huomattavasti enemmän kuin aiemmin.

Ed. Tahvanainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Piha viittasi nimeämäänsä "maanalaiseen armeijaan", josta on ollut myös lehtien palstoilla otsikoita. Ed. Heli Paasio oli todellakin kutsumassa nuoria edustajia taannoin yhteistilaisuuteen keskustelemaan asumistukileikkausasiasta. Kävimme siellä ihan hedelmällistä keskustelua, joskin huomasimme tietenkin, ettemme kaikista asioista aivan samaa mieltä ole. Tätä joukkiota ei ehkä tulisi nimittää juuri tällaisella nimityksellä, sillä kyse on kuitenkin ihan normaalista yhteistyöstä ja siitä, että käydään sekä poliittista keskustelua nuorten keskuudessa että myöskin esimerkiksi sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimesta. Meillä ryhmän neuvottelijat ovat olleet kyllä tämän leikkauksen peruuttamisen kannalla ja pyrkivät neuvottelemaan myöskin muiden ryhmien johdon kanssa asiasta.

Ed. Piha (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, miksi tätä ryhmää kutsutaan, on mielestäni täysin toisarvoinen seikka, ja yritin puheenvuorossani päästä tästä termittelystä eroon.

Mitä tulee tähän, kenen kutsumana, kaikkien hallituspuolueiden, myös kokoomuksen, osalta oli kutsuttu edustajia keskustelemaan tästä tilanteesta, olen samaa mieltä ed. Tahvanaisen kanssa. Keskustelu oli hyvin hedelmällistä, vaikka emme välttämättä löydä sitä 130:tä miljoonaa markkaa samasta paikasta. Haluan kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että aika usein puheenvuoroissa viitataan, että sosialidemokraatit ovat aloittaneet keskustelun opiskelijoiden asumistuesta ja epäoikeudenmukaisesta kohtelusta. Haluan tässä sanoa, että kokoomus on kyllä jo budjettiriihessä ottanut esille tämän asian ja pitänyt hyvin tärkeänä sitä, eikö säästötaakkaa voisi ja tulisi jakaa kaikkien asumistukea saavien kesken eikä kohdistaa leikkausta pelkästään opiskelijoihin. Tästä emme ole budjettiriihessä saaneet yksimielisyyttä. Siksi opiskelijat nyt kärsivät muita enemmän.

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Tässä siis olemme puhuneet jo kotvan aikaa opintotukijärjestelmään liittyvästä selkeästä epäkohdasta, opiskelijoiden asumisen tukemisesta. Hallitus on esityksessään lähtenyt siitä, että opiskelijoilta voidaan heikentää ja heikennetään asumisen tukea. Keskustan mielestä tämä ei ole perusteltua, sillä opintotuen asumislisän ja muutenkin opintotuen kehittäminen on Lipposen kahden hallituksen aikana ollut jäissä. Säästöt on muistettu tehdä, mutta kehittämiseen ei ole riittänyt voimia varsinkaan opiskelijoiden sosiaaliturvan ja -tuen kohdalla.

Viime vuosina erityisesti suurilla opiskelijapaikkakunnilla asuntojen vuokrataso on ollut voimakkaasti nousussa. Nyt kun korvausprosentti on pieni, eli 67 prosenttia asumislisässä, ja korvattavan vuokran katto on alhainen, vain 1 275 markkaa, monella opiskelijalla on ollut vuokranmaksun jälkeen muutama satanen kädessä ottaen huomioon, että myös viime kaudella tehtiin voimakkaat leikkaukset, 300 miljoonaa, jo opiskelijoiden sosiaaliturvaan.

Opintolainankaan nostaminen ei turvaa perustoimeentuloa, ja viime aikoina onkin palattu siihen tilanteeseen, että vanhemmat joutuvat yhä enemmän täysi-ikäisten lastensa kouluttajiksi. Mutta miten käy niille perheille, joissa on työttömyyttä ja sairautta? Mielestäni koulutuksellinen

tasa-arvo vaarantuu, jos nuorilla ei ole enää mahdollisuutta opiskella sosiaalisesta ja taloudellisesta taustastaan riippumatta. Valitettavasti tällaisia sääty-yhteiskuntaan kuuluvia piirteitä on alkanut esiintyä yhteiskunnassamme.

Keskustan aloite on sikäli hyvä, että siinähän esitetään asumislisää ympärivuotiseksi. Näin helpotetaan opiskelijan arkipäivästä selviytymistä ja autetaan keskittymistä päätehtävään eli opiskeluun. Miten ympärivuotisuus toteutetaan, on varmasti myöhemmin määriteltävä asetuksella. Kesäaikahan ei ole ainoa, jolloin opiskelija ei aina opiskele päätoimisesti. Myös lyhytaikaisten sairauksien aikaisen asumisen tukemisen selkeyttämistä olisi harkittava.

Arvoisa rouva puhemies! Nyt voidaankin todella kysyä, onko opintotukitoiminnan visio ajan tasalla. Onko opintotukitilastojen moninaisten lukujen taakse edes viime aikoina kunnolla kurkistettu? Välillä tuntuu siltä, että pyöritämme miljardien järjestelmää vain välttämättömänä pahana säästöt ensisijaisesti mielessä.

Opintotukitoiminnan historia osoittaa, että opintososiaaliset järjestelmät ovat 40-luvulta lähtien olleet noin kymmenen vuoden välein uudelleen arvioitavina ja muutosten kohteina. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille ja yliopisto-opiskelijoille luotiin 40-luvun loppupuolella stipendijärjestelmä. 50-luvun lopulla kehitettiin opintolainojen valtiontakausjärjestelmää. 60-luvun lopulla toteutettiin yleinen valtion takaus- ja korkotukijärjestelmä, josta minun ikäiseni opiskelijasukupolvet pääsivät nauttimaan silloin 60-luvun lopulla tullessaan hyvin radikaaliin yliopistolaitokseen.

70-luvun lopulla opintotuen asumislisä näki päivänvalon. 80-luvulla kehitettiin aikuisten opintotukea. 90-luvun alussa luotiin perusta nykyiselle opintorahapainotteisuutta lisänneelle opintotuelle Ahon hallituksen aikana. Ministerinä, joka vastasi tästä, oli Tytti Isohookana-Asunmaa.

Opintotukeen kohdistuu jälleen muutospaineita. Sen olemme tänään nyt täällä keskustelussa havainneet. Indeksitarkistusten puuttumisen ja leikkausten seurauksena tuen taso on tosiasiassa alentunut vuosikymmenen alun tilanteesta. Tuen enimmäiskestoa olisi arvioitava uudelleen sekä koulutus- että sosiaalipoliittisten tavoitteiden osalta. Opintolainajärjestelmässä on selkeitä ongelmia. Opintolainojen takaisinmaksuvaikeudet ovat lisääntyneet 90-luvulla ja luottohäiriöisillä opiskelijoilla on suuria vaikeuksia saada pankista valtion takaamaa opintolainaa. Johdonmukaista onkin nyt se kehitys, että tarkastellaan, kuten ministeri Lindén täällä totesi, 2000-luvun opintotukiuudistusta ja uudistusten rahoitusta laaja-alaisesti.

Arvoisa rouva puhemies! Koulutuksen ja osaamisen merkitys yhteiskunnassamme korostuu koko ajan. Koululaisten ja opiskelijoiden fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi ovat tärkeitä koulutusyhteiskunnan menestystekijöitä. Opintotukitoiminnan tehtävänä on opiskelun sujuvuuden ja yhdenvertaisten opiskelumahdollisuuksien edistäminen.

Myös muuta opintososiaalista toimintaa, kuten koululaisten ja opiskelijoiden terveydenhuoltopalveluja sekä opiskelija-asuntojen tuotantoa, tarvitaan ja näiden asioiden kehittämistä. Niillä on entistä tärkeämpi tehtävä myös syrjäytymiskehityksen ehkäisemisessä niiden nuorten kohdalla, joilla kodin antama henkinen ja taloudellinen tuki eivät ole riittäviä tai ne puuttuu kokonaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että opintotuki on koulutus- ja sosiaalipolitiikkaa ja opintotuen kehittämistä ei voi nähdä pelkkänä koulutuspolitiikan sivuhaarana. Mustajoen työryhmän muistio osoitti, että virkamiesten piirissä on tehty oikean suuntaisia arvioita opintotuen roolista. Opiskelijoiden toimeentulon turvaaminen tukee tehokasta opiskelua.

Nyt odotankin Raivolan työryhmältä, että se tekisi opintososiaalisen toiminnan, suoran opintotuen ja opintososiaalisten palvelujen kokonaisvaltaisen arvioinnin ja sen perusteella esitykset tarvittavista uudistuksista.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle viime viikkoina aika erikoisia esityksiä. Tänne on annettu kolme kappaletta verolakiraakileita, jotka ovat olleet todellisuudessa vailla sisältöä, ja nyt hallitus antaa sitten opiskelijoiden asumistuesta esityksen, josta osa hallituspuolueista on jo etukäteen irtisanoutunut, ja ministeri Lindén itsekin kutsuu sitä väliaikaiseksi ja on toisaalla jo kehottanut eduskuntaa hakemaan tälle vaihtoehtoja.

Tässä samalla kertaa käsittelyssä on keskustan rinnakkaislakialoite, joka lähtee siitä, että opiskelijoiden asumistuen yhtenäistämisessä noudatettaisiin asiaa valmistelleen Opas-työryhmän linjaa eli asumistukikorvausprosentti nostettaisiin nykyisestä 67:stä 80 prosenttiin, joka olisi sama kuin muillakin kansalaisilla. Tämän lisäksi olemme ottaneet tähän keskustan aloitteeseen mukaan myös opiskelijoiden asumislisän

ympärivuotistamisen, koska on vaikea löytää myöskään perusteluita sille, miksi juuri opiskelijoiden kesäajan asumista ei tuettaisi, kun näin ei ole muidenkaan kansalaisten osalta. Tämä tuo toki lisäkustannuksia, saamiemme arvioiden mukaan 140 miljoonaa markkaa vuonna 2000. Tämä ei ole kyllä minusta mitenkään kohtuutonta, vaikka tästä tuleekin lisäkustannuksia, kun otetaan huomioon, että Lipposen ensimmäisenkin hallituksen aikana opintotuen määrärahoista leikattiin useampi sata miljoonaa markkaa, joten on syytä jossakin vaiheessa myös näitä asioita korjata ja viedä parempaan suuntaan.

Muutama huomio hallituksen toimintatavasta. Minusta hallitus on tässä valinnut erikoisen "hajota ja hallitse" -strategian. Tavallaan opiskelijaryhmiä asetetaan vastakkain yhtenäistämisen nimissä. Hallitus ei myöskään ole esittänyt mitään perustelua, mistä syystä opiskelijoiden osalta korvausprosentti asumistuessa on alempi kuin muilla kansalaisilla. Pikemminkin tämän pitäisi olla päinvastoin. Eiväthän opiskelijat ole tällä hetkellä mitään sosiaaliturvalla porskuttelijoita, koska heidän perusturvansahan on ennestäänkin muita kansalaisryhmiä heikompi. Osa heidän tuestaan perustuu lainaan. Opintotuen päälle ansaittavia tuloja tarkastellaan opiskelijoiden kohdalla koko vuodelta, kun esimerkiksi työttömien tai muiden sosiaaliturvan saajien kohdalta näin ei tehdä, vaan tarkastellaan yleensä kuukausittaisia tuloja. Opiskelijoiden esimerkiksi äitiyden aikainen perusturva on aivan mitätön. Nyt hallituksen esitys edelleen heikentää nuorten opiskelijoiden perusturvaa, siksi sitä mielestäni ei voi mitenkään hyväksyä.

Turun yliopistossa tehtyjen köyhyystutkimusten mukaan nuoret ovat nyky-yhteiskunnan köyhiä. Siinäkin suhteessa tämä esitys on varsin yllättävä.

Hallitus esittää tässä 130 miljoonaa markkaa opiskelijoiden asumisen tuen potista säästöihin eli tavallaan valtion velan maksupottiin. Tietysti valtion velan takaisinmaksaminen on tärkeää, mutta minusta tässä kyllä nyt hallitus on osunut ihan väärään kohderyhmään. Minä en ymmärrä, miksi valtion velan takaisinmaksupottia nimenomaan nuorilta pitää kerätä. Hehän tulevat tulevaisuudessa joka tapauksessa veronmaksajina kantamaan suurimman vastuun valtion velan takaisinmaksamisesta, eikä näillä säästöillä pitäisi tehdä semmoisia toimia, jotka vaikeuttavat nuorten mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Pitäisi hakea muita kohteita, jotka eivät tavallaan syö tulevaisuudelta, niin kuin tässä esityksessä tehdään.

Erikoista on myös se, että hallituksen esityksen perusteluissa hallitus tavallaan pimittää näitä omia jälkiään. Täällä todetaan epämääräisesti: "1990-luvulla - - asumislisän tukiprosentin alentamisen seurauksena tukijärjestelmien erot ovat korostuneet - -". No, asiahan on niin, että Lipposen ensimmäisen hallituksen säästölistaan vuonna 95 kuului opintorahan leikkaus sekä opiskelijoitten asumislisän tukiprosentin alentaminen 75:stä 67 prosenttiin. Eli opiskelijoiden ja muiden kansalaisten välistä kuilua kasvatettiin, ja nyt hallitus yrittää osittain paikkailla omia jälkiään mutta ei tule tässä korvausprosentissa edes sille tasolle, mitä se oli vuonna 95.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti eduskunnasta löytyy laajaa yhteishenkeä hallituksen esityksen korjaamiseksi keskustan esittämällä tavalla käyttäen joko toista tai molempia meidän esittämistämme elementeistä, korvausprosentin nostamista ja sitten asumistuen ympärivuotistamista.

Ministeri Lindén ilmoitti asettaneensa työryhmän selvittämään opintotukiasioita. Lipposen ensimmäisenkin hallituksen aikana opetusministeriössä istui työryhmiä opintotukiasioitten ympärillä. Oli Opas-työryhmää, Mustajoen työryhmää, nuorisoasiain neuvottelukunta teki omia selvityksiään. Näiden perusteella on aika hyvin tiedossa, että epäkohdat ovat opintorahan liian alhainen taso, mikä pitkittää opiskeluaikoja, 55 tukikuukauden enimmäisaika, joka on liian jäykkä varsinkin, jos opinnot pitkittyvät, ja kolmas ongelma on vanhempien tuloihin perustuva tarveharkinta 18—20-vuotiailla ammattikouluopiskelijoilla. Ongelma on myös asumisen tuen puuttuminen kesäajalta.

Tuskin ministerin uusista selvityksistäkään haittaa on. Ainahan on hyvä, että kartoitetaan ja selvitetään, mutta ei minusta ongelma nyt ensisijaisesti ole tiedon puute vaan se, että Lipposen hallitusten aikana nuorten opintotuki ei ole ollut minkään sorttinen prioriteetti määrärahojen kohdentamisessa. Näitten työryhmien ehdotuksia ei ole toteutettu, vaan päinvastoin on leikattu ensi vuosi mukaan lukien 430 miljoonaa markkaa.

Jotta nämä uudet virkamiesten ja professoreitten selvitykset eivät menisi hukkaan, perään sitä, että Lipposen hallituksen pitäisi muuttaa omia arvojaan. Ministereiden pitää päättää poliittisella tasolla suunnan muutoksesta ja sitoutua opintotuen epäkohtien korjaamiseen ja parantami-

seen, ja tämä ratkaisuhan, ministeri Lindén, sopisi hyvin tehtäväksi kehysriihessä ensi keväänä, eli sovellettaisiin niitä periaatteita, mitä ministeri Niinistökin on toivonut, että linja-asioista keskusteltaisiin kehysriihessä.

Arvoisa puhemies! Ihan mielenkiinnon vuoksi selvittelin, miten opintotukimäärärahat ovat kehittyneet 91—95 Ahon hallituksen aikana ja miten ne ovat kehittyneet Lipposen hallituksen aikana 95—99. Tämän selvityksen tulos oli varsin yllättävä. Hallitusten arvot ja painopisteet ovat olleet todella erilaiset. Ahon hallituksen aikana opintotukimäärärahat kasvoivat peräti 9—25 prosenttia vuosittain. Monestahan silloin säästettiin, mutta nuorten opintotuki oli selvä prioriteetti. Siihen satsattiin, haluttiin mahdollisuuksia lisätä sitä. Lipposen hallituksen aikana määrärahojen vaihtelu on ollut 9 prosentin vähennyksestä enimmillään 7 prosentin kasvuun, ja vasta vuonna 98, viime vuonna siis, palattiin opintotuen kokonaismäärärahoissa sille tasolle, mihin Ahon hallitus vuonna 95 päätti. Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta Ahon hallitus kyllä toimi paljon järkevämmin, ja toivon, että nyt aloitettavat uudet selvitykset johtaisivat Lipposen hallituksen muuttamaan suuntaansa ja omia arvostuksiaan niin, että nuorten opintotuki todella asetettaisiin prioriteetiksi.

Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan uusissa selvityksissä tarkastellaan lähinnä tätä nuorten opintorahan, lainan, asumistuen ja muiden jaksottelua ja pelkästään nuorten opintorahakokonaisuutta. Minusta tällaisessa nollasummapelissä nuorten opintorahamomenttien sisällä on aika vaikea tehdä kovin suuria innovaatioita. Minusta hallituksen pitäisi ottaa parempaan tarkasteluun koko nuorten ja aikuisten opintojen tukemisen järjestelmä. Työelämä on muuttunut niin, että erilaisia siirtymisiä opiskelun, työn, työttömyyden, yrittämisen ja lastenhoidon välillä pitäisi sujuvoittaa. Nykyiset järjestelmät ovat erittäin sekavat, eikä työttömien niin sanottu koulutusvakuutus ole sekään toiminut lainkaan odotetulla tavalla. Mielestäni, jos koko potti otettaisiin selvittelyyn, siitä voitaisiin saada todennäköisesti parempia tuloksia kuin siitä, että toimitaan pelkästään nuorten määrärahojen puitteissa.

Ed. Johannes Koskinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H a a t a i n e n : Arvoisa puhemies! Edustajat Hyssälä ja Aula kritisoivat äskeisissä puheenvuoroissaan edellisen hallituksen leikkauksia opintotukeen. Minä haluan vain muistuttaa siitä, että silloin kyllä oli kysymys aivan erilaisesta tilanteesta. Suomi oli sitä edeltävän Ahon hallituksen jäljiltä romahduksen partaalla, valtion velka oli pilvissä ja työttömyys hipoi 20 prosenttia. Silloin leikattiin kaikilta ja asetettiin työllistäminen ja vakaa talouspolitiikka etusijalle. Tuolloin tilanne oli aivan toinen kuin tänä päivänä, jolloin yleisesti ottaen asiat ovat reilassa, mutta silti tässä esityksessä opintotukea kylläkin leikataan.

Ed. Aula muistaakseni totesi, että nuoret ovat tämän päivän köyhiä tutkimusten mukaan, ja näinhän se on, että nuoret ovat heikommilla kuin muut ikäryhmät. Toisaalta jos nuorten ryhmää tarkastellaan sisältä päin, niin erityisryhmänä opiskelijat voivat olla taloudellisesti heikoilla, ja usein ovatkin, mutta heillä on kuitenkin tulevaisuuden näkymät ja mahdollisuudet aivan toisenlaiset. Haluan tässä tuoda esille sen, että pelkästään taloudellisilla mittareilla mitattuna ei saada esiin sitä, mikä on se varsinainen sosiaalinen tai hyvinvoinnin tila kullakin yksilöllä.

Tällainen bourdieaulainen lähestymistapa tarkastelee ihmisiä sen mukaan, mitä resursseja heillä on käytössä, ja silloin mittarina eivät ole pelkästään taloudelliset resurssit vaan myös sosiaaliset ja kulttuuriset resurssit jnp. Eli tämän teorian mukaan opiskelijat ovat taloudellisesti heikoilla mutta sosiaalisesti ja kulttuurisesti hyvin vahvassa asemassa. Mutta tästäkään näkökulmasta lähtien mielestäni ei ole oikeutettua laittaa opintososiaalisesti tai sosiaalituen suhteen opiskelijoita heikompaan asemaan. Se tulee johtamaan siihen, että entisestään vahvistetaan sitä, että opiskelijoiden joukko muodostuu niistä ihmisistä, jotka tulevat perheistä, joiden taloudellinen tausta on hyvin vahva. Siitä syystä opintotukikeskustelu on mielestäni erittäin tärkeä koulutuksellisen tasa-arvon kysymys, ei pelkästään koulutuksellisen tasa-arvon, vaan laajemminkin yhteiskunnallisen tasa-arvon kysymys.

Budjettikeskustelun yhteydessä käytiin eduskunnassa valtiovarainministerien kanssa mielenkiintoinen ajatustenvaihto. Silloin etsittiin vastausta kysymykseen, mikä on leikkaus. Valtiovarainministeriön mukaan, kun budjetin loppusumma pysyy samana, eli ei pienene, niin silloin kysymys ei ole leikkauksesta. Mutta kun asumistukikysymystä katsoo yksilön näkökulmasta, niin kyllä siellä vain leikkaus tapahtuu näiden

tiettyjen ryhmien kohdalla, jotka tässäkin on moneen otteeseen käyty läpi.

Sosiaalituen muodoista opintotuki sisältää eniten kannustavuustekijöitä. Sosiaaliturva on pantu hyvin alhaiselle tasolle ja odotetaan, että opinnot kestävät tietyn ajan. Odotetaan, että noin viidessä vuodessa valmistuttaisiin. Jos opiskelijoiden edellytetään valmistuvan nopeasti ja tehokkaasti, niin silloin opiskelijoiden pitää pystyä myös keskittymään opintoihin koko vuoden ajan. Silloin pitää myös pystyä opiskelemaan ilman työssä käyntiä. Tästä syystä opintotuen taso on erityisen tärkeä, jotta voitaisiin valmistua tietyssä ajassa.

Nyt hallituksen esityksen, tämän uudistuksen, ongelmakohdat ovat siinä, että se kohdentuu sosiaalisesti epäoikeudenmukaisesti. Uudistuksessa pienituloinen opiskelijapariskunta menettää eniten. Esityspaperissa todetaan, että jos asumistuen maksamisen perusteena ollut vuokra on esimerkiksi 2 000 markkaa, menetys olisi kahdelta opiskelijalta yhteensä 6 600 markkaa, josta kolmen kesäkuukauden tuen menetyksen osuus on 4 800 markkaa.

Jos puoliso taas hankkii hyvin, nykyisellään ei tarveharkinnan vuoksi yleistä asumistukea voida opiskelijapuolisolle myöntää. Uudistuksen jälkeen tämä pariskunta alkaisi saada opintotukea 700 markkaa kuukaudessa. Nyt pitää kysyä, onko tämä oikein. Minusta se on moraalisesti väärin. Siinä mielessä esitys antaa aiheen kysyä, onko se loppuun asti todella mietitty.

Koulutuksellinen tasa-arvo merkitsee siis sitä, että taloudelliset seikat eivät saa vaikuttaa opiskelumahdollisuuksiin ja motivaatioon. Vanhempieni sukupolvelle oli vielä hyvin yleistä, että varsinkin syrjäisiltä seuduilta tulevat ihmiset eivät pystyneet lähtemään opiskelemaan, koska heillä ei ollut taloudellisia edellytyksiä siihen. Minun sukupolvelleni taas opiskelu ja eteneminen opinnoissa on ollut huomattavasti helpompaa erilaisten tukijärjestelmien vuoksi. Täytyy sanoa, että pohjoismainen ja suomalainen yhteiskunta on ollut kuitenkin huolehtivainen opiskelijoiden ja opiskelumahdollisuuksien suhteen, mikä näkyy myös yhteiskunnallisena tasa-arvona.

Viimeisten tutkimusten mukaan koulutusjärjestelmämme kuitenkin edelleen uudistaa varsin tehokkaasti nykyistä luokkajakoa, tai ehkä sitä paremminkin pitäisi kutsua yhteiskunnalliseksi sosiaaliseksi rakenteeksi. Kun aiemmin vielä vanhempieni sukupolven aikana koulutuksellisten järjestelmien kautta ja tukijärjestelmien myötä varsinkin suurissa ikäluokissa pystyttiin nousemaan työväenluokasta ja maataloustyöntekijöiden joukosta keskiluokkaan ja ylempään luokaan, niin tänä päivänä vaihtelut alhaalta ylöspäin eivät enää olekaan niin helppoja. Perhetausta vaikuttaa edelleen hyvin vahvasti ammatti- ja uravalintoihin. Siitä syystä minusta olisikin erittäin tärkeätä, että opintotukityöryhmässä, joka nyt asetetaan, tarkastellaan myös vähän syvemmälle näitä kysymyksiä, ei mietitä pelkästään prosentteja, korotuksia tai laskemisia, vaan katsottaisiin järjestelmää, miten sillä voitaisiin vahvistaa myös niiden perheiden lasten mahdollisuuksia, joissa asiat eivät välttämättä taloudellisesti ole kovin hyvin. Nyt esitetyssä muodossa hallituksen esitys opiskelijoiden asumistuesta ei paranna vähävaraisten pariskuntien asemaa, vaan tapahtuu nimenomaan päinvastoin.

Ministeri Lindénkin totesi puheenvuorossaan, että osa suomalaisista saa asumistukea ympäri vuoden ja osa ei saa kesäkuukausilta. Nyt tietysti nousee kysymys, eikö kaikkien suomalaisten pitäisi saada asumistukea ympäri vuoden. Kaikkien pitää varmasti asua, ja asumisen kustannukset Suomessa varsinkin asumispaikkakunnilla ovat hyvin korkeat. Ne ovat niitä paikkakuntia, joille muutetaan monista eri syistä, ja opiskelijat lisäävät siellä myös asuntojen tarvetta, siis painetta, ja hinnat nousevat.

Minusta paras järjestelmä olisi, jos asumistuki myönnettäisiin yleisen asumistuen kautta kaikille kansalaisille ja siinä käytettäisiin tarveharkintaa aivan samalla tavalla kuin käytetään tällä hetkellä muihin kuin opiskelijoihin. Tällöin kaikki kansalaiset olisivat samalla lähtöviivalla ja tällaista eriarvoisuutta ei pääsisi syntymään.

En kuitenkaan hyväksy sitä ed. Pihan esitystä, että ongelma, mikä edessämme on, ratkaistaisiin sillä, että leikattaisiin yleistä asumistukea. Se olisi kaikkein päättömin ratkaisu, jolla opiskelijat ja köyhät pistetään vastakkain, jossa köyhät eli ihmiset, joilla kaikkein vähiten on mahdollisuuksia puolustautua, joutuisivat häviämään.

Itse ajattelen niin, että jos eduskunnassa ei saada tähän kysymykseen kunnollista ratkaisua, minusta olisi varmasti paikallaan harkita, että opiskelijoiden asumistukikysymys siirrettäisiin ministerin asettamaan työryhmään ja otettaisiin ikään kuin aikalisä koko ongelmavyyhteen.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Suomesta on kehittymässä tai oikeastaan jo pitkälle kehittynytkin tietoyhteiskunta, jossa tietämisen, ym-

märtämisen ja osaamisen merkitys kasvaa koko ajan. Tämä kaikki edellyttää hyvää koulutusta koko nuorisolle, myös jatkuvan elämän pituisen opiskelun turvaamista. Jotta kaikki nuoret voivat todella keskittyä opiskeluun ilman suuria rahahuolia, opintotuen ja myös asumistuen on oltava riittäviä. Sitähän ne eivät ole koskaan Suomessa olleet. Kaiken lisäksi opiskelijoiden opintososiaalisia etuuksia on leikattu. Lipposen ykköshallituksen toimesta opintotukea leikattiin 30 markkaa kuukaudessa. Samoin leikattiin opiskelijoiden asumistukea. Vuonna 1995 asumistuen osuushan pudotettiin 75 prosentista 67 prosenttiin.

Näistä prosenteista puhuttaessa pitää muistaa koko ajan se, että nämä prosentit eivät kuvaa todellista prosenttia siitä, mikä vuokra on, sitä osuutta, mitä asumistuella annetaan. Vuokraahan otetaan huomioon enintään 1 275 markkaan asti. Siten asumislisä on nyt enintään 854 markkaa kuukaudessa, siis jotakin aivan muuta kuin saattaisi luulla, kun puhutaan 67 prosentista tai kun vaaditaan 80:tä prosenttia asumistueksi. Todellinen vuokra ei ole sitä, mikä on tämä laskennallinen lähtökohtavuokra.

Opiskelijoiden aseman edelleen heikentäminen jatkuu nyt tässä esityksessä, joka käsittelyssä on, sillä lapsettomat opiskelijapariskunnat siirretään yleisestä asumistuesta opiskelijoiden asumislisän piiriin. Heidän osaltaan tukiprosentti putoaa siis 70 prosenttiin 80:stä. Yleisestä asumistukijärjestelmästä opiskelijoiden asumisajan piiriin siirtyvistä pääosa, eli 27 200 opiskelijaa, menettää tukeaan. Joidenkuiden osalta tuo menetys on raju. Suurimmillaan se olisi jopa 8 000 markkaa vuodessa tekemieni laskelmien mukaan.

Odotan, että eduskunnasta löytyy nyt ymmärrystä korjata tämä selvästi väärä esitys, joka on vielä vastoin sitä sopimusta, joka edellisen opetusministeriön johdon ja opiskelijoiden välillä solmittiin. Silloinhan lähdettiin siitä, että kun järjestelmää muutetaan, tukiprosentti on 80 eli se sama, mikä se on yleisen asumistuen piirissä.

Jatkossa pian tarvitaan myös toinen korjaus. Se on juuri se, että opiskelijoillekin asumistukea maksetaan myös kesäajalta. Ei ole mitään perusteita sille, että opiskelijat potkaistaan kesän ajaksi pois asumistuen piiristä. Ei sille mitään perustetta löydy nykytilanteessa. Joskus saattoi olla siten kuin jäänne tässä laissa kuvastelee, että kesäksi lähdettiin kotiseudulle tai mentiin jonnekin töihin, jolloin asumistukiperusteita ei ollut, mutta tämä tilanne on menneisyyttä. Asumisen tuen tarve opiskelijoilla on nyt selvästikin ympärivuotinen.

Mistä sitten rahat 130 miljoonan markan löytämiseksi, joita tuo 80 prosentin tukitaso edellyttää? Minäkään en hyväksy sitä, että mennään yleiseen asumistukeen, en missään nimessä. Minusta löytyy ratkaisu siitä, että kun veroratkaisua tehdään, jätetään suurituloisimmilta veroalennusta vähän vähemmälle. Sieltä helposti löytyy se 130 miljoonaa markkaa, joka sitten opiskelijoille tätä kautta siirretään.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ministeri Lindén ei pitänyt merkittävänä sitä, että 27 200 opiskelijaa menettää opintotukiuudistuksessa. Tämä on Kelan selvityksen mukaan. Mielestäni se on merkittävä määrä opiskelijoita. Näin ollen ihmettelen sitä, että opetusministeri ottaa tällaisen kannan opintotukiasiaan.

Hallitus korostaa aivan oikein opiskelun ja koulutuksen merkitystä. Se on tänä päivänä todella tärkeä ja tulee jatkossa edelleenkin kasvamaan. Käytännön toimet opiskelijoiden taloudellisten opiskelumahdollisuuksien osalta ovat ristiriitaisia, ja kokonaisuudessaan opiskelijat menettävät. He menettivät Lipposen edellisen hallituksen aikana, kuten ed. Tennilä jo totesi, että muun muassa asumislisäprosentit alennettiin 75:stä 67 prosenttiin ja opintorahaa leikattiin 30 markalla kuukaudessa. Nyt näyttää siltä, että edelleenkin ollaan opiskelijoiden asumistukea leikkaamassa, sillä se 130 miljoonaa markkaa, joka valtion kassaan tässä tapauksessa on säästymässä, on kuitenkin opiskelijoilta pois, eikä sitä voi pitää oikeana ratkaisuna, kun tietää sen ahdingon, missä opiskelijat tänä päivänä ovat.

Nythän hallituksen esityksessä vuokrakatto on pysynyt samana 1 275 markkana kuukaudessa. Ei ole tehty indeksitarkistuksia, eli ne ovat jääneet jälkeen, siitä huolimatta että yleinen vuokrataso on 90-luvulla noussut Tilastokeskuksen indeksin mukaan 45 prosenttia. Opiskelijat joutuvat yhä lisääntyvässä määrin vuokraamaan asuntoja yleisiltä markkinoilta ja joutuvat maksamaan erittäin korkeita vuokria. Sillä laskennallisella vuokralla, joka lakiesityksessäkin on, ei juuri miltään ainakaan suuremmalta opiskelupaikkakunnalta asuntoa saa, vaikka opintotuki nostettaisiin 80 prosenttiin, mihin se pitäisi ehdottomasti nostaa niin kuin muillakin kansalaisilla on. Samoin olen sitä mieltä, että se pitäisi maksaa myöskin kesäajalta, koska jos keväällä asunnon sanoo irti, syksyllä on erittäin vaikea uutta asuntoa jälleen saada.

Tampereen ylioppilaskunnan mukaan Tampereella on noin 3 500 opiskelijan jono nyt, jotka jonottavat asuntoa. Osa on edelleenkin jopa hätämajoituksessa. Tässä on todellinen ongelma. Se on tietenkin syntynyt siitä, että samanaikaisesti, kun opiskelijoiden asumistukea on leikattu, on myöskin valtion lainoittamaa vuokra-asuntotuotantoa supistettu 90-luvulla. Nyt olemme sen tilanteen edessä, että erityisesti suurilla korkeakoulupaikkakunnilla asuntoja ei ole läheskään riittävästi ja opiskelijat joutuvat kohtuuttoman korkean vuokratason maksajiksi, mikä todella vaikeuttaa heidän opintomahdollisuuksiaan.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä epäoikeudenmukaisuus, mikä opiskelijatalouksia kohtaa asuntotuen leikkauksessa, tulisi ehdottomasti korjata. Valtion budjetin kokonaisuuteen nähden 130 miljoonaa markkaa ei mikään kovin suuri summa ole. Kun on kuunnellut valtiovarainvaliokunnassa valtiovarainministeriön asiantuntijoita, budjettivirheetkin ovat paljon suurempia tuloarvioissa kuin 130 miljoonaa markkaa on. Jos poliittista tahtoa vain on, rahat tähän varmasti löytyvät.

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! Keskustelussa on tullut esille monta hyvää asiaa hallituksen esityksestä opiskelijoitten asumistuen muutoksen osalta ja myös niitä epäkohtia, mitä tämä aiheuttaa opiskelijoitten asumisen osalta. Budjettiriihikeskusteluihin on myös viitattu, ja ministeri on oman näkemyksensä tuonut esille.

Ed. Piha toi esille sen näkemyksen, että kokoomus olisi puolustanut opiskelijoitten asumisasiaa budjettiriihessä. Se ei pidä paikkaansa, vaan pikemminkin päinvastoin kokoomuslainen valtiovarainministeri Niinistö on vaatinut säästöjä myös tältä osin. Budjettiriihessä ministeri Lindén antoi periksi asumistuen leikkauksen osalta. Siinä mielessä toisten ministereitten rooteliin meno on aika vastuutonta, että vaaditaan yleiseen asumistukeen leikkauksia sen vuoksi, että saataisiin opiskelijoitten asumistukimarkat säilytettyä budjetissa. Niinistö ja Lindén olisivat voineet asian hoitaa budjettiriihessä.

Muistan vielä elävästi, kuinka kävin keskustelua ministeri Lindénin kanssa asiassa ja hän puolusti henkeen ja vereen Niinistön linjausta asian osalta ja myös sen kohdan, kun Mönkäreen ja Tuomiojan esityksen pohjalta saatiin tuki nostettua 67 prosentista 70:een, ei toki 80 prosentin tasolle, jota Opas-työryhmässä, jossa ovat mukana opiskelijajärjestötkin, tehdyssä muistiossa esitetään.

Yleisen asumistuen ja opiskelijoitten asumislisän välinen ero on valtava, tiedämme sen, ja muutoksen seuraukset tulevat tarkoittamaan sitä, että suuren osan opiskelijoista kesäajan asumistuki poistuu samoin kuin taso laskee. Näistä vaikutuksista, mitä se tulee tarkoittamaan, meillä kaikilla on hirvittävän hyvät tiedot.

Opiskelijoiden asumislisäjärjestelmään, jota nyt esitettiin, liittyviä ongelmakohtia on muun muassa se, että tästä puuttuu harkinnanvaraisuus. Ed. Haatainen toi asian erittäin hyvin esille. Noin 4 000 opiskelijaa ei tällä hetkellä saa puolison tulojen vuoksi asumistukea, koska puoliso on niin isotuloinen tai hyvätuloinen joka tapauksessa, ja järjestelmän muutoksen jälkeen tällaiset perheet saisivat asumislisää. Koen sen aikamoiseksi vääryydeksi tässä mallissa, joten sen vuoksi sivistysvaliokunnassa asia täytyy selvittää vielä perin pohjin, saataisiinko harkinnanvaraisuus sisällytettyä järjestelmään mukaan.

Kun tiukan markan politiikkaa muutoinkin harjoitetaan ja halutaan löytää 130 miljoonaa markkaa budjetin sisältä, harkinnanvaraisuuden sisällyttäminen olisi sillä tavoin myös perusteltua, että se tuo noin 26 miljoonan markan lisämenot järjestelmän sisään, mikä on aika iso summa leikatusta 130 miljoonasta markasta, eli jäisi vain 100 miljoonaa markkaa enää etsittäväksi jostain muualta budjetin sisältä tai muutoin rahoitettavaksi.

Asumistukijärjestelmän muutos on mielestäni aika lailla sekava lopputuloksen osalta sen vuoksi, että yleisen asumistuen ja asumislisän saajat voivat asua samassa taloudessa. Tämä saattaa tulla aiheuttamaan jonkin sorttista byrokratiaa ja ongelmatiikkaa. Harkinnanvaraisuus, jonka jo toin esille, puuttuu. Myös sen osalta, että jos esimerkiksi toinen henkilö saa jonkinlaista sosiaalitukea tai vähäisten tulojensa vuoksi asumistukea, on aika ongelmallisia tilanteita varmasti tulossa.

Plussaa järjestelmä tuo, kuten aiemmin tuli esille, 95 000 opiskelijalle eli 32 markkaa kuukaudessa ja 300 markkaa vuodessa. Vähennystä tai jonkin sorttisia muutoksia 40 000:lle. Näistä on Kelan arvioina esitetty, että juuri aikaisemmin ed. Kuopan mainitsemat 27 000 opiskelijaa tulisivat menettämään aika paljonkin rahaa järjestelmän muutoksessa ja osa tietysti hyötyy. Kuukausitasolla muutos tulee olemaan vähän tasaisempi.

Asumistuelta asumislisälle siirtyvistä noin

24 000 henkilöä on avo- ja avio-pareja, jotka varmasti asuvat huomattavan paljon vakinaisemmin yhdessä ja vakiintuneemmissa oloissa kuin yksin elävät opiskelijat. Heille järjestelmän muutos tulee tuottamaan ongelmia siltä osin, kun tiedämme tämänhetkisen asuntotilanteen ongelmatiikan, että vuokrat ovat hyvin korkeat, ja varsinkin, kun kesäajan asumistuki poistuu ja tuki pienenee myös muilta kuukausilta, se tulee tuottamaan varmasti lisää opiskelija-asuntotarvetta ja sitä kautta aika lailla kustannuksia. Ympäristövaliokunnassa oli tänään kuultavana muun muassa opiskelija-asuntotuotannon puolelta ihmisiä ja kysyin heiltä asiaa. He eivät osanneet arvioida, paljonko kenties hakijoita tulee, mutta varmasti tarvetta tulee olemaan, jos edes osa 24 000 henkilöstä menee opiskelija-asuntojonoihin.

Esimerkiksi Helsingin opiskelija-asuntojen hintatasosta tehtyjen selvitysten mukaan asumistuki ei millään tavalla vastaa normitusta, niin että tuki olisi riittävä. Opiskelija-asunnon vuokrakaksion hinta on tällä hetkellä noin 1 900—3 500 markkaa, eli hintaväli on aika laaja. Jos mennään vapaille markkinoille, niin hinta on vielä korkeampi ja yksiön osalta tuhannesta markasta kahteen tuhanteen markkaan, ja vaikkakin olisi 80 prosentin tukitaso, se ei todellakaan samaa tasoa takaa kuin yleisen asumistuen puolella, jossa on hieman väljemmät normit, koska on tuo vuokrakatto 1 275 markkaa. Eli 854 markkaa korkeimmillaan voi saada noihin asuntoihin asumislisää. Siinä mielessä tilanne on kyllä aika heikko opiskelijoiden asumisen kannalta tulevaisuudessa. Tarvetta opiskelija-asuntorakentamiseen on aika lailla tulossa.

Tämän järjestelmän muutoksen osalta voi sanoa, että voittajia ovat hyvätuloiset, kuten aikaisemmin sanoin, ja myös ne henkilöt, jotka käyvät työssä opintojensa ohella, koska tuloharkintaa ei tähän sisälly. Menettäjiä ovat ne pienituloiset opiskelijat, jotka ovat molemmat opiskelijoita ja eivät jostain syystä voi käydä töissä tai saa töitä.

Mielestäni jatkoselvittelyn kannalta pitäisi selvittää niitä ongelmakohtia, joita toin aiemmin esille, mutta myös se, miten asumislisäjärjestelmä ja asumistukijärjestelmä vaikuttavat tässä kokonaisuudessa. Tämä harkinnanvaraisuus täytyy selvittää. Samoin myös asia, jota ei ole ollenkaan tuotu hallituksen esityksen perusteluissa esille, ovat kesäajan toimeentulotukimenot, jotka kunnille tulevat tästä koitumaan. Mikä on se suuruusluokka ja millä tavalla meinataan opiskelijoitten kesäajan asuminen hoitaa, elleivät he käy työssä tai pysty jostain syystä opiskelemaan?

Tämän opintotuen kehittämistyöryhmän osalta täytyisi selvittää myös se, miten valmistumisen nopeuttamisen todelliset mahdollisuudet voidaan turvata. Esimerkiksi itse opiskelen yliopistossa, jossa ei ole tarjolla kesäajan opintoja kasvatustieteellisessä tiedekunnassa omassa aineessani, jonka vuoksi muun muassa tämän hallituksen esityksen perustelut siitä, että kesäaikana voisi opiskella, eivät todellakaan pidä tällä hetkellä paikkaansa. Pikemminkin päinvastoin tiedekunnat ovat vähentäneet näitä kesäajan opintoja sen vuoksi, että niiden pitää tehokkuuden pyrkimyksen vuoksi keskittää voimavaroja talveksi ja myös lakkauttaa ohjelmia.

Opintotuen kehittämisen osalta tulevaisuudessa pitäisi selvittää myös se, miten asumislisä voitaisiin ympärivuotistaa, ja nämä luottohäiriömerkintäasiat, mitkä aiemmin tulivat esille, niiden todelliset syyt, miksi näitä on syntynyt. Olen julkisuuden kautta ymmärtänyt, että opetusministeriö on puuttumassa muun muassa alle 18-vuotiaitten opintolainajärjestelmään. Tämän asian kanssa täytyisi olla hyvin varovainen, sillä yksiselitteistä leikkausta tai mahdollisuuden poistamista valtion takaamaan opintolainaan ei voi tehdä, sillä se tulee kyllä aiheuttamaan ongelmia juuri opiskelupaikkojen valikoitumisen suhteen.

Se myös pitäisi tämän selvityksen yhteydessä selvittää, millä tavalla yhteiskunnallinen muutos on vaikuttanut opiskelijoitten työnsaantiin ja valmistumisen jälkeiseen todelliseen mahdollisuuteen maksaa opintolainoja takaisin. On liian yksisilmäistä aina vedota siihen, että aikaisemmat sukupolvet ovat joutuneet maksamaan opintolainalla oman opiskelunsa ja nykysukupolvet saavat ilmaista rahaa valtion kassasta. Myös maailma ympärillä on hyvin paljon muuttunut ja tällä hetkellä ei todellakaan saa korkeakoulututkinnonkaan suorittaneena välttämättä töitä suoraan, vaan joutuu jonkinsorttisiin pätkätöihin tai muihin antautumaan.

Arvoisa puhemies! Toivon todellakin, kun opintotukityöryhmä aloittaa työnsä, että sen työ ei pääty samalla tavoin kuin tämän Opas-työryhmän työ, mikä tarkoittaa jälleen kerran valtiovarainministeriön leikkuria. Toivon, että ministeri Lindén silloin puolustaa opiskelijoita.

Kulttuuriministeri L i n d é n : Arvoisa puhemies! Oli välttämättä, anteeksi vain seuraavat puheenvuoron pyytäjät, käyttää tässä välissä

kommentti ed. Tahvanaisen puheenvuorosta varsinkin, kun nämä puheet arkistoidaan, jottei jää väärää todistusta lähimmäisestä arkistoihin.

Hämmästelen todellakin ed. Tahvanaisen puheita budjettiriihen osalta, koska muistelen, että hän oli itse paikalla ja näin ollen myös tietää sen, mikä tämä proseduuri budjettiriihessä oli.

Ensinnäkin opiskelijoiden opintotukikysymyksiä ei olisi käsitelty budjettiriihessä, jollen minä esittelevänä ministerinä olisi riitauttanut asiaa. Jos asia olisi niin, niin kuin ed. Tahvanainen väittää, että alusta pitäen olen ollut sitä mieltä, että valtiovarainministeriön esitys 67 tukiprosentista olisi ollut oikea, olisin hyväksynyt tämän esityksen enkä olisi tuonut sitä budjettiriiheen laisinkaan. Tämä oli proseduuri silloin, kun budjettia valmisteltiin valtiovarainministeriön ja ministeriöitten välillä. Eli se syy, miksi asia yleensä ottaen oli budjettiriihessä, oli se, että se oli minun taholtani riitautettu eli en ollut tyytyväinen siihen esitykseen, jonka valtiovarainministeriö oli meille antanut.

Toisaalta ed. Tahvanainen tietää aivan hyvin, miten budjettiriihessä asioita käsiteltiin. Meillä oli riitakysymykset. Jokainen ministeri vuorollaan esitteli riitakysymykset niin sanotulle koplalle, jossa olivat edustettuna kaikki hallituspuolueet. Siellä oli jokaisesta hallituspuolueesta vähintään yksi edustaja paikalla. Kävin myös omalta osaltani keskustelut tämän koplan kanssa. Tein muun muassa sen esityksen, jota ed. Piha täällä on peräänkuuluttanut, että yksi vaihtoehto, jos hallitus kokonaisuudessaan lähtee siitä, että kehykset ovat ne, mitkä valtiovarainministeriö meille ministereiden välisissä neuvotteluissa on antanut, on se, että solidaarisuuden vuoksi leikkaamalla yleistä asumistukea voitaisiin opiskelijoiden asumistukiprosentti nostaa samalle tasolle ja tällöin suomalaisia kohdeltaisiin tasaarvoisina, eli asumistukiprosentti olisi kaikille sama. Mutta tämä oli myös yksi sellainen asia, jota hallitus ei hyväksynyt. Niin sanottu kopla tuli yksimielisesti siihen ratkaisuun, että tämä tukiprosentti ei voi olla se 80, mitä opetusministeri oli neuvotteluissa esittänyt. Plenum oli se viimeinen paikka, jossa kaikki budjettiriihessä olleet riitakysymykset ja niihin esitetyt ratkaisut käytiin läpi, ja tässä plenumissa yksimielisesti hyväksyttiin myös tämä asia. Joten ihmettelen niitä ed. Tahvanaisen puheita, että ikään kuin heidän ministeriryhmänsä olisi esittänyt jotakin muuta. Hallituksen esitys on täysin yksimielinen.

Haluaisin myös tuoda esille sen, että näissä budjettiriihineuvotteluissa koko ajan kokoomuksen ministeriryhmän taholta esitettiin erilaisia vaihtoehtoja ja ratkaisumalleja, jotta olisimme saaneet paremman tuloksen aikaan. Omaksi tappiokseni otan vain sen 3 prosentin korotuksen. Sitäkin hämmästelen, että ed. Tahvanainen väittää, että ministeri Mönkäre ja ministeri Tuomioja olisivat tämän 3 prosentin korotuksen takana. Kyllähän esitys oli minun ja se, että lopputulos oli vain 3 prosenttia, se on minun tappioni. Hämmästelen sitä puhetta, että huono esitys on minun tappioni, mutta 3 prosentin korotus ministeri Mönkäreen ja ministeri Tuomiojan ansiota. Toivoisin, että täällä salissa puhutaan asiaa varsinkin, kun sitä ovat puhumassa ne ihmiset, jotka ovat olleet tilaisuudessa läsnä.

Toisen asian haluaisin myös korjata, sillä aika kategorisesti ed. Tahvanainen toteaa, että pienituloiset häviävät ja suurituloiset voittavat. Näin ei suinkaan ole, vaan voisin sanoa, että ne, jotka menettävät, ovat pääkaupunkiseudun opiskelijat, jotka asuvat uudessa asunnossa. Tämä ei ole laisinkaan kategorisesti niin, että pienituloiset pääkaupunkiseudun opiskelijat kärsivät, vaan kysymys on siitä, millainen on asumismuoto tällä hetkellä. Milloin asunto on rakennettu? Mikä on sen vuokrataso? Voi sanoa, että tukilaskelmat osoittavat, että esimerkiksi Oulussa hyvin moni opiskeleva pariskunta saadessaan 2 x 70 prosenttia asumislisää opintotuen kautta, tulee voittamaan jopa 6 000 markkaa vuodessa. Ongelma tässä on se, että siirtymäkauden ajan eli sen ajan, kun opiskelijoita on tämän opintotuen kautta rahoitettavan asumislisän piirissä, sellaiset jotka ovat päässeet jossakin vaiheessa tai ovat olleet jossakin vaiheessa yleisen asumistuen piirissä, menettävät. Osa heistä menettää, mutta vain sen siirtymäkauden ajan. 1.5. lähtien ensi vuonna uudet opiskelijat eivät menetä mitään. He ovat saman järjestelmän piirissä. Eri kysymys on se, onko se taso oikea. Pitäisikö olla mahdollisuus satsata enemmän opiskelijoitten asumistukeen? Se on taas viime kädessä eduskunnan asia. Mutta opposition on kovin helppo esittää täällä tänään kaikkea hyvää opiskelijoille, huomenna jossakin toisessa ratkaisussa toiselle sektoriryhmälle. Kysymys on kumminkin siitä, että hallitus vastuullisesti kantaa huolta valtion menokehyksistä, ja siltä osin tätä ratkaisua pitää tarkastella kokonaisuutena.

Ed. T a h v a n a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivoisin, että ministeri Lindén kuuntelisi puheenvuoroni täsmällisesti. Hän väitti, että olen sanonut hänen alusta lähtien

olevan tätä mieltä. Sanoin, että hän on ollut puolustamassa budjettineuvotteluissa ministeri Niinistön linjausta sen osalta, että budjettisäästöjä on tehtävä tältäkin osin. Muistan, kuinka käytäväkeskusteluja kävimme.

Ministeri Lindénin pitäisi myös tietää, että minulla ei ole mahdollisuutta istua ministeripöydässä silloin, kun asioista sovitaan, koska en ole ministeri. Budjettiriihessä olen ollut läsnä ja omassa ryhmässäni vaikuttamassa aiheen osalta ja jättänyt myöskin siinä vaiheessa eriävän mielipiteen asiaan.

Kulttuuriministeri L i n d é n : Arvoisa puhemies! Jos ed. Tahvanainen toteaa, että ette ole ollut siinä pöydässä istumassa, kuitenkin edellisessä puheenvuorossa tarkasti kerroitte, mitä siellä pöydän ääressä on puhuttu. Toivoisin, että puheissanne olisitte täsmällisempi, kuten myös kiellän sen, että olisin budjettiriihen yhteydessä väittänyt, että myös opiskelijoilta pitää leikata. Tällaista en ole missään vaiheessa sanonut. Olen iloinnut siitä, että tämä tukiprosentti nousee edes 3 prosenttia, vaikkakin se on kaukana siitä 10:stä, mitä itse esitin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jäin ihmettelemään ministeri Lindénin puheenvuorossa sitä ratkaisumallia, jota hän esitti. Solidaarisuuden vuoksi, kun opiskelijoilta otetaan asumislisää tai asumistukea pois, otetaan sitten yleistä asumistukea alaspäin. Jotenkin ihmetyttää, miten hallituksessa voidaan tällaisia lonkalta vedettäviä heittoja esittää selvittämättä etukäteen, mitä tällainen yleisen asumistuen alentaminen vaikuttaisi laajojen väestöpiirien toimeentuloon.

On kyllä sanottava, ettei tässä mitään uutta ole kokoomuksen linjan suhteen. Kyllä kokoomus johdonmukainen on sosiaalisten tulonsiirtojen järjestelmissä. Aikoinaan, kun lapsilisiä laskettiin, silloinhan esitettiin, että viedään loputkin pois, kaikki lapsikorotukset erilaisissa tukimuodoissa, joten ääni on vanha porvariääni.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Lindén kertoi budjettiriihen vaiheista, ja täytyy sanoa, että kyllä siellä kävi sääliksi monta sektoriministeriä, miten heitä kohdeltiin budjettiriihikäsittelyssä. Kaiken kaikkiaan todellista keskustelua hallitusryhmien välillä, mitkä ovat painopistealueet, mitä hallitusryhmät haluavat, ei käyty, vaan ainoastaan, kuten ministeri Lindén totesi, keskusteltiin niistä asioista, mitkä olivat jääneet auki sektoriministerien ja valtiovarainministerien välillä. Kaikki tämä tapahtui juuri silloin, kun edellisenä päivänä valtiosihteeri Sailas oli ilmoittanut televisiossa, että budjettiriihi on sitä varten, että siellä hallitusryhmät arvioivat kokonaisuuksia. Tähän ei ollut siellä mitään mahdollisuuksia. Tämä menettelytapa oli mielestäni varsin merkillinen.

Toivon, että jatkossa asioita käsitellään toisella tavalla. Selkeästi halua muuttaa esimerkiksi tätä kohtaa on, voi sanoa, kaikissa hallitusryhmissä, ja ministeri Lindén, kuten hän itse on kertonut, pyrki tässä asiassa saamaan toisenlaista tulosta. Mutta se, mikä mielestäni ei ollut hyvä, oli ministeri Lindénin ehdotus. Hän ehdotti, että otetaan se yleisestä asumistuesta. Se ei ollut sellainen ratkaisu, joka olisi vasemmistoliitolle käynyt.

Budjettiriihen aikana ulkomaanvelkaan löytyi viiden ja puolen miljardin sijasta kuusi miljardia markkaa lyhennystä. Kyllä sieltä olisi löytynyt moneen muuhunkin tarkoitukseen ja kokonaisuudessaan budjetin sisältä, ettei niitä tarvitse ottaa toisilta niin, että jos jollekin annetaan, otetaan toiselta huonossa asemassa olevalta. Meillä löytyy kyllä varoja tästä maasta, millä nämä voidaan kattaa.

Ed. T a h v a n a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua varmasti muutoin ei haluta enää jatkaa aiheesta, kuka sanoi mitä. Sen vain haluan vielä tässä huomauttaa, että en millään tavalla siteerannut ministeri Lindénin puheita ministerikokouksen osalta budjettiriihessä, vaan niitä puheita, mitä muutoin käytiin ja keskusteluja, joita henkilökohtaisesti muun muassa hänen kanssaan käytiin.

Yleisen asumistuen osalta todellakin viittasin siihen, että ei ole mitenkään reilua mennä muiden ministereiden rooteliin ja vaatia sieltä säästöjä oman ministeriönsä hallinnonalalle, että saataisiin sinne lisää rahaa.

Ed. V i i t a n e n : Arvoisa herra puhemies! Tuossa kuunnellessani äskeistä debattia tuli mieleen, että sen lisäksi, että näitä asiallisia terveisiä jatkossa budjettiriiheen lähetetään, niin semmoisen terveisen voisin kyllä sanoa, että muuttakaa

nyt ihmeessä se nimi "kopla", kun tässäkin talossa on puhuttu, minkälaisia termejä täällä saa käyttää ja mitä ei. On vähän nimellä roiskittu sitten ministeriporukkaa "kopla". (Ed. Stenius-Kaukonen: Ihan oikein!) — Se voi olla niin!

Arvoisa herra puhemies! Myös minä kuulun niihin edustajiin, jotka ovat hyvin paljon ihmetelleet, miksi tämmöinen esitys ylipäätään tässä muodossa tänne on annettu. Vähän täytyy alkuun toistaa itseään eli niitä argumentteja, mitä olen jo aiemmin eri yhteyksissä tuonut esiin.

Ensinnäkin jos hallitus silloin, kun se muodostetaan, sanoo, että miltään väestöryhmältä ei tulonsiirtoja enää tarvitse leikata, koska tilanne on parantunut, niin minun mielestäni on täysin käsittämätöntä, että kehdataan tuoda esitys, missä joltain väestöryhmältä tosiasiallisesti tuloja leikataan.

On ollut toisaalta aika surkuhupaisaa kuunnella sitä keskustelua, kun jotkut puhujat ovat joskus yrittäneet sanoa, että tämä ei mikään leikkaus ole, tämä on yhtenäistäminen. Ainakin henkilökohtaisesti olen sitä mieltä todellakin, että silloin, jos jonkun rahapussista häviää useita tonneja vuodessa, on kysymys kyllä varmasti leikkauksesta.

Sen ymmärrän kyllä, jos joku sanoo, että tässä ei ole kysymys säästölaista. Ei ole ainakaan varmasti siinä suhteessa kysymys säästölaista, että ainakin kuntien kukkarolla varmasti tullaan kiertoteitse käymään, koska toimeentulotukimenot tulevat lisääntymään. Samalla tavalla tulevat varmasti lisääntymään erilaiset asumiseen ja asuntojen rakentamiseen liittyvät menot, mihin edellisessä puheenvuorossa ed. Tahvanainen muun muassa viittasi.

Toinen asia on se, että hallitusohjelma, joka juuri keväällä saatiin kuntoon, ei millään tavalla anna aihetta tuoda tämän tyyppistä esitystä. Ei lukemalla tarkkaan sen hieman epämääräistä kirjausta saa sellaista käsitystä, että tämmöinen esitys täytyisi tähän saliin tuoda.

Se, mitä olen erityisen paljon ihmetellyt, on, että samaan aikaan muun muassa kokoomuksen ryhmäpuheenjohtaja, ed. Ben Zyskowicz on täällä puhunut koko ajan asumisen tukemiseen perustuvasta säästötarpeesta. Mikä on tämä yllättävä säästötarve, joka on ilmaantunut yhtäkkiä tuosta vain hups, kevään jälkeen, kun hallitusohjelma tehtiin? Nimittäin kyllä silloin, jos tämmöisiä säästöjä tulonsiirtojärjestelmiin tehdään, säästötarpeen pitäisi olla varmasti olemassa niin, että se saataisiin kirjattua hallitusohjelmaan, jotta edustajat siinä vaiheessa tietäisivät, mitä tuleman pitää. Nämä asiat olen sanonut täällä ennenkin, mutta haluan tässä yhteydessä vielä kerran ne pöytäkirjaan todeta.

Täällä on paljon puhuttu Opas-työryhmän 80 prosentista. Tietenkin olisi aivan ehdoton edellytys, jos tähän systeemiin mennään, että 70 saataisiin muutettua 80:een. Sen haluan myös tässä todeta edelleen erikseen, että Opas-työryhmänkin esitys oli oikeastaan tietty kompromissi, jossa myös osaltaan opiskelijat olivat jo tinkineet tavoitteistaan. Minä kuulin Tampereen yliopiston ylioppilaskunnan edustajalta sellaisen kommentin, että jo itse Opas-työryhmän tavoitteenasettelu, se, mitä se ryhmä saa tehdä, oli niin tiukka, että kerta kaikkiaan siinä tavoitteenasettelussa ei opiskelijaporukkakaan ole pystynyt tekemään tätä parempaa esitystä. Kun kysyin, miksei Opas-työryhmä esimerkiksi esittänyt asumislisän ympärivuotistamista, se oli ilmeisesti tiukkojen raamien vuoksi mahdotonta. Ei Opas-työryhmän esityskään mikään korkeamman sana ole sinänsä, vaan se on myös eräänlainen kompromissi opiskelijoiden tilanteeseen.

Sitten täällä on käydyssä keskustelussa muun muassa ministeri Lindén äsken itseänikin kritisoinut siitä, kun sanoin, että opiskelijoiden asema Suomessa kuitenkin on melko heikko. Olen hyvin pahoillani siitä, että myös ministeri Lindén on ruvennut toistamaan tätä ministeri Niinistön usein käyttämää mantraa siitä, että Euroopan laajuisesti suomalaisella opiskelijalla menee todella hyvin, jees. Tätähän on kuultu jo viime kaudella täällä hyvin usein, mutta silloin, kun puhutaan Suomen olosuhteista, eikö vertausryhmän tarvitsisi olla jokin muu väestöryhmä? Johonkin muuhun väestöryhmään verrattuna nuoret ihmiset yleensäkin ovat köyhiä. Täällä on jo kerrottu niistä köyhyystutkimuksista, joissa nuoret ovat useimmiten köyhin porukka, tietenkään ei homogeeninen ryhmä, mutta siitä huolimatta.

Koska tämmöisiä ihan itsestäänselviä totuuksia on, että tässä Suomen järjestelmässä nuoret ja opiskelijat usein ovat vähävaraisimpia, niin silloin minun mielestäni ei kannata hirveästi henkseleitä paukutella sillä, että johonkin muuhun, heikompaan järjestelmään nähden opiskelijoilla tietenkin menee hirveän hienosti tämän päivän Suomessa. Varmasti joillakin menee, mutta on myös hyvin paljon porukkaa, joka tosissaan venyttää sen viimeisenkin pennin elääkseen.

Mitä ongelmia tässä esityksessä on? Pari minun mielestäni suurinta ongelmakohtaa ovat juuri ne, mistä tässäkin on puhuttu, että kun yksi

porukka saa lisää ja toinen porukka menettää, niin nämä menetykset ja nettoamiset eivät ole yhteismitallisia. Emme me voi perustella sitä, että okei, toisilta saa leikata hirveän isoja summia sen takia, että toiset saavat 32 markkaa kuukaudessa. Minun mielestäni se ei vain kerta kaikkiaan käy.

Kun täällä ministeri Lindén äsken sanoi, että ei se häviävä pariskunta ole välttämättä köyhä, niin hän perusteli sitä jotenkin niin, että ne, ketkä häviävät, asuvat yleensä pääkaupunkiseudulla uusissa asunnoissa. Haluan kyllä vain todeta, että ei se, että asut pääkaupunkiseudulla uudessa asunnossa, tarkoita välttämättä, että olet rikas verrattuna johonkin toiseen opiskelijaan.

Minä olen itse nähnyt laskelmia, joita muun muassa Ammattiin Opiskelevien Keskusliitossa Sakkissa on tehty. Kyllä niistä samoin kuin tästä hallituksen esityksestä käy ilmi, että se pariskunta, joka tässä häviää, on nimenomaan pienituloinen. Se on joko pariskunta, missä on kaksi opiskelijaa, pariskunta, missä on opiskelija ja työtön, pariskunta, missä on opiskelija ja hyvin pienillä työansioilla elävä toinen ihminen, tai pariskunta, jolla on hyvin pienet tulot molemmilla opiskelun lisäksi.

Mutta jos palkka toisella ihmisellä, joka ei olisi opiskelija, on kohtuullisen suuri tai ainakin mitättömän pientä suurempi, niin heille rupeaa tulemaan lisää rahaa. Se on ehkä kärjistettykin esimerkki, mutta varmasti myös ihan todellinen, että jos on pariskunta, jossa toinen opiskelee ja toinen on kenties jo saanut työpaikan vaikka Nokialta tai jostain, joka on ihan kohtuuhyvätuloinen työpaikka, niin tämä pariskunta saa lisää rahaa tämän uudistuksen jälkeen samaan aikaan kun joku toinen, jolla on paljon pienemmät tulot, menettää rahaa. Silloin minun mielestäni ei voida puhua oikeudenmukaisuudesta ihan oikeasti.

Kun rupesin jokin aika sitten nieleskelemään sitä kaikkea, mitä tässä esityksessä on sisällä, niin tajusin yhtäkkiä, että minulle olisi esimerkiksi käynyt niin, että jos minun mieheni olisi yhtäkkiä päättänyt ruveta opiskelemaan, niin meidän perheemme, vaikka minun tuloni olisivat nämä, mitä ne ovat kansanedustajana, olisi tuosta vain saanut useita satoja markkoja kuussa asumislisää, ja se ei ole silloin perusteltua. Minun mielestäni ihan hyvin voitaisiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä miettiä sitä, mitä ed. Tahvanainen täällä aikaisemmin sanoi, laitetaanko sitten saman tyyppistä tarveharkintaa myös tälle puolelle, jos sitä rahaa jostain täytyy löytyä. Pääasia on kuitenkin se, että asia on hoidettava niin, että kaikkein pienituloisimmat eivät menetä niin hurjia summia kuin mahdollista on.

Arvoisa puhemies! Mikä sitten olisi paras ratkaisu, miten asumislisän suhteen pitäisi menetellä? Meidän eduskuntaryhmämme ja myös minä itse olemme olleet kovasti sitä mieltä, että ehdottomasti paras ratkaisu, mikä eduskunnassa nyt voitaisiin tehdä, olisi se, että asumislisä kokonaisuutena ympärivuotistettaisiin ensinnäkin siksi, että tosiasialliset leikkaukset näille pariskunnille tulevat johtumaan siitä, että asumislisäjärjestelmä ei ole ympärivuotinen. Siitä tulee isoin leikkaus. Vasta toiseksi isoin leikkaus ja vähennys tulee siitä, että prosentti on pienempi. Jos nyt haluttaisiin parantaa, niin totta kai paras tie olisi lähteä siitä, että ensin vaadittaisiin yhdessä, että tämä on ympärivuotistettava, ja tietenkin prosenttikin olisi hyvä saada siihen päälle. Mutta tämä on suurin ongelma.

Vuosia on ihmetelty, miksi ihmeessä opiskelijoiden asumislisä on ylipäätään sellainen, että se ei kesäaikaisin toimi, ellet opiskele, koska kuitenkin sama asumistarve on myös opiskelijoilla kesällä. Emme me voi enää lähteä siitä, että jokin opiskelijapariskunta muuttaa vanhempiensa luokse kesäksi, kun heillä ei ole varaa asua jnp. Tämä ajattelu on jotenkin sellaista, jota minä en voi ollenkaan ymmärtää.

Toiset perustelevat kovasti, että tämä on ihan oikein, että ei tarvitse kesällä maksaakaan, kun opiskelija saa asumislisää, jos hän opiskelee kesäisin. Mutta siinä on juuri ongelma, että oppilaitoksissa vähenevässä määrin pystyy kesällä suorittamaan opintoja. Joskus on aivan mahdotonta opiskella kesäisin, ja siksipä toivon, että ympärivuotistaminen olisi ollut kaikkien yhteinen tavoite. Mutta johtuneeko ongelma siitä, että Opastyöryhmä on kireässä raamissaan joutunut tyytymään 80 prosentin esitykseen, ja aika paljolti se vaatimus, mitä on esitetty tämänhetkisen esityksen parantamiseksi myös opiskelijajärjestöjen osalta, on ollut, että parannetaan se siihen 80 prosenttiin. Ehkä niin voimallisesti ei ole puhuttu ympärivuotistamisesta, jota olisin kyllä toivonut enemmän.

Näyttää siltä, että ainakin meidän ryhmämme on varmasti ainoa, joka on ääneen sanonut ympärivuotistamisen tavoitteen, ja jos muilla on 80 prosenttia ensisijainen, niin sitten ainakin jatkossa, kun työryhmiä nyt muodostellaan, toivoisin, että tämä asia jätettäisiin siinä mielessä elämään, että saataisiin kokonaisuudistus, joka on huomattavasti tämänhetkistä parempi. (Ed. Stenius-

Kaukonen: Ympärivuotistaminen olisi erittäin järkevää!) — Se olisi erittäin järkevää, kyllä.

Sitten, puhemies, lopuksi, entäs rahat? Mistä saadaan tämä hurja 130 miljoonaa, mikä tästä nyt jostain syystä on jonkin neronleimauksen tuloksena ollut pakko ylipäätään nipistää lähtökohtaisesti? Ministeri Niinistö täällä muutama viikko sitten omassa puheenvuorossaan ihmetteli, että on kummallista, kun semmoinen 0,5 promillea koko valtion budjetista puhututtaa näin kovasti eduskuntaa. Se on varmaan tältä kantilta katsottuna aika omituinen juttu, mutta toisaalta se 0,5 promillea valtion budjetista tietenkin on opiskelijan kukkarossa aika monta prosenttia. Siinä mielessä en yhtään ihmettele, miksi me täällä eduskunnassa tätä asiaa ihan tosissamme puimme. Minusta tämä on tärkeä juttu.

Koska ministeri Niinistönkin todistaman mukaan tämä on vain 0,5 promillea budjetista, niin ei liene todellakaan mahdotonta löytää se 130 miljoonaa kohtuullisen helpolla vaivalla vielä kaiken kukkuraksi tästä kokonaisuudesta, mikä meillä tässä ylijäämäisessä, ihan hyvässä budjetissa on. Sen takia en hötkyilisi mitenkään tässä nyt, että on pakko löytää sieltä ja sieltä, vaan tiedän, että tämmöisiä kohteita joulun alla valtiovarainvaliokunnassa tullaan etsimään, missä rahoja liikutellaan.

Sen sanon myös tässä ääneen, mikä on myös todettu meidän ryhmämme osalta useita kertoja, että me emme myöskään ymmärrä sellaista logiikkaa, että kun tässä nyt on hurja säästötarve, joka ei perustu mihinkään muuhun kuin ilmeisesti ed. Zyskowiczin päähän, niin tämä hurja säästötarve sitten pitäisi kattaa muilta köyhiltä eli siis yleisen asumistuen saajilta. Sitä logiikkaa en ymmärrä tässä tilanteessa, kun kuitenkin talouden tilanne on kohtuullisen hyvä. Ei meillä tule tämän tyyppiset esitykset menemään läpi, että otetaan köyhältä köyhälle.

Mutta puhemies, ihan lopuksi. Minä uskon vilpittömästi, että tämä järjestelmä, koska täällä on näin paljon käytetty puheenvuoroja opiskelijoiden puolesta, tämä esitys tulee muuttumaan nyt tässä eduskunnassa. Toivon, että se muuttuu ja toivon, että se muuttuu mahdollisimman hyväksi. Jos käy sitten niin, että jostain syystä ei saataisikaan muutosta aikaan, niin sitten kyllä kannattaisi ihan tosissaan miettiä, että ei tehdä tätä nyt ollenkaan, vaan siirretään asia tähän perustettavaan työryhmään. Mutta kyllä minä aika paljon olisin samaa mieltä kuin täällä muun muassa ed. Aula aiemmin, että kyllä nämä opiskelijoiden tarpeet ja ongelmakohdat tiedetään jo varsin hyvin ilman erillistä tutkimusta. Itse olin tuossa neljä vuotta nuorisoasiain neuvottelukunnan puheenjohtajana ja kyllä meillä oli tutkimusta tutkimuksen perään ja indikaattoria indikaattorin perään siitä, kuinka hyvä- tai huono-osaisia opiskelijat tai nuoret ovat ja mikä heidän taloudellinen tilanteensa on. Ne tiedot löytyvät muuten hyvin kätevästi nettisivuiltakin, että sieltäkin voi mennä katselemaan nopeasti, jos tuloksia halutaan.

Mutta, puhemies, tässä kaikki, ja toivotaan, että parempaan suuntaan edistytään jatkossa.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikäli nyt kaikki ihan sain ymmärretyksi mitä ed. Viitanen suolsi tuolta puhujankorokkeelta, niin täytyy tietysti todeta, että ei se ole mikään ed. Ben Zyskowiczin ajatuksesta syntynyt idea, että kurjuutta jaetaan. Näinhän tämä on niin kauan kuin meillä on valtion velkaa näinkin paljon, että yli 30 miljardia vuodessa maksetaan velkojen korkoja, ja on ihan viisasta maksaa niitä pois. Jostain meidän pitää jakaa tätä onnettomuutta ja kurjuutta, Suomi kun joutuu velkaisena valtiona maksamaan takaisin velkansa.

Kun tullaan sitten siihen kysymykseen, mikä on edullisinta, niin minä ajattelen näin, että jos yleinen asumistuki yhtenäistetään, ei sen välttämättä tarvitse tarkoittaa leikkauksia. Tiedämme vallan hyvin, että on tavattoman vaikea käsitellä ainakin kahdenlaista asumistukea ja kun niitä on oikeastaan kolmenlaisiakin, minusta olisi erittäin järkevää, jos päästäisiin yhtenäistämiseen. Tiedän, mitä ed. Ben Zyskowicz on tarkoittanut tällä asialla. Ed. Viitanen ei varmasti ihan tarkkaan tiedä, mitä ed. Zyskowiczin aivoissa tapahtuu, en minäkään tietenkään, mutta tämän asian satun tietämään.

Mitä tulee siihen, että me kovasti nyt täällä puhumme. Itse olen sivistysvaliokunnan ja sivistys- ja tiedejaoston jäsen. Odotan todella asiantuntijoiden kuulemista ja mahdollisimman hyvän ja tasapuolisen päätöksen tekemistä. Tämä niin sanottu opintotukiuudistus on saanut hirveän suuret mittasuhteet, tässä laitetaan päätä vadeille ja käytetään aika rankkoja puheenvuoroja. Muistuttaisin kuitenkin siitä, että jos nyt koetettaisiin kuitenkin tehdä järkeviä päätöksiä ja lähteä siitä, että Opas-työryhmän esitys on mielestäni hyvä. Minä vierastan vähän, (Toinen varapuhemies koputtaa) niin kuin monet opiskelijatkin vierastavat sitä, että opintotuki tulisi ympärivuotiseksi ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Tulonen, minä huomautan sillä tavalla, että kun koputan, niin toivon, että edustaja silloin ymmärtää, että kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. Viitanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Palaute, mitä itse olen kuullut opiskelijoilta, on nimenomaan ollut sellaista, että oli se tukiprosentti ihan mikä vaan, kunhan siihen tulisi ympärivuotisuus. Ainakin se ryhmä, mikä minuun ottaa yhteyttä, on ollut tätä mieltä.

Ed. Tulonen, minä en todellakaan valitettavasti aina tiedä, mitä siellä ed. Ben Zyskowizin aivoissa liikkuu. Mutta sen tiedän, että hänen suustaan on tullut kuitenkin ulos eduskunnassa sellainen lause, että asumiseen liittyy jonkinlainen säästötarve ja tämä säästötarve voitaisiin kattaa yleisen asumistuen puolelta.

Mutta olisin kuvitellut, että ainakin ed. Tulonen hyvin vastuullisena kokoomusryhmän jäsenenä pitää sellaista menettelytapaa fiksuna, että jos on leikkaus- tai säästötarpeita, niin silloin niistä etukäteen puhutaan ja kirjataan ne hallitusohjelmaan. Tehdään pitkäjänteistä politiikkaa, ettei revitä säästötarpeita housuntaskuista aina silloin, kun siltä tuntuu. Nyt kun olisi kiva ottaa jostakin, niin meillä on jokin hirveä säästötarve, jota analyyttisesti ei yhdistetä mihinkään kokonaistaloudelliseen tilanteeseen. Ei tarvitse kuin katsoa tämän vuoden budjettiesitystä, niin näemme, että liikkumavaraa sieltä löytyy, sieltä löytyy sitä yllin kyllin. Jos nyt ehkä tupon kaatumisen myötä veronkevennysvaraakin varmasti jää ihan kivasti mietittäväksi, niin miksei jäisi tällaisen pienen 130 miljoonan rahasumman löytämiseen ja miksei enempäänkin, jos ympärivuotistetaan samantien. Eli liikkumavara löytyy.

Ihan sellainenkin asia, että kyllä sitä pääomaveroakin, jos tässä nyt on sellainen tapa, että näitä vedetään housuntaskusta ilman, että hallitusohjelmaan vedotaan, voisi sitten nostaa vaikka vielä yhdellä prosentilla. Kyllä mielestäni pääoma vähemmän tarvitsee sosiaaliapua kuin tavallinen köyhä opiskelija.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Jo tähänastinen keskustelu osoittaa selvästi sen, että käsitykset opintotuen muodoista ja perusteista eroavat hallituspuolueiden kansanedustajien kesken aika tavalla, saati sitten opposition ja hallituksen välillä.

Kun itse olen ollut säätämässä opintotukilakeja 80-luvun alusta lähtien, uskallan muistuttaa kyllä eduskuntaa siitäkin, että se, mikä joskus on ollut ehdottomasti pahasta, näyttää nyt tämän keskustelun perusteella olevan jo mahdollista. Näin erityisesti, kun kuuntelee vasemmiston kansanedustajien puheita. Nyt täällä vaaditaan jo tarveharkintaa, eikä ole kauan siitä, kun huutamalla huudettiin tarveharkinta maan rakoon.

Muutenkin, kun muistelen vasemmisto-opposition huutoa, kun opintotukiuudistusta tehtiin ja siitä keskustelua eduskunnassa käytiin, niin hämmästelen sitä epäloogisuutta, jota opintotukiasioissa siellä näyttää olevan. Kun erityisesti vasemmiston kansanedustajat ovat täällä puolustaneet opintotuen leikkauksia, niin täytyy kyllä muistuttaa, että kun 90-luvun alussa opintotukiuudistusta alettiin tehdä, niin opintotukiuudistus toteutettiin päästäksemme pois erittäin korkeakorkoisesta lainapainotteisuudesta opintorahapainotteisuuteen. Tämä oli laaja käsitys opiskelijoiden puolella ja perusteltu suunnan muutos. Tämä uudistus tehtiin Suomen historian syvimmän laman aikana ja siihen syvimpään lamaan oli jouduttu Holkerin hallituksen holtittoman talouspolitiikan seurauksena.

Ahon hallituksen aikana, kuten täällä jo jossain puheenvuorossa tuli esille, tehtiin yksi ainoa suuri sosiaalinen uudistus ja se oli nimenomaan opiskelijoita koskeva opintotukiuudistus. Epäloogista on, että sitä silloin moitittiin, mutta kun seuraavat vuodet ovat olleet parempia vuosia, on ollut kansantalouden kasvun vuosia, bruttokansantuote on kasvanut monia monia prosentteja, niin siitä huolimatta Lipposen hallitus on tehnyt vain leikkauksia opintotukeen tähän asti. Ne ovat tietenkin olleet suuria pettymyksiä, kun opintotukiuudistuksen piti aste asteelta edetä parempia aikoja odotellessa parempaan lopputulokseen.

Nyt vielä useat Lipposen hallituksen ministereistä ovat alkutaipaleella korostaneet jatkuvasti koulutuksen suurta merkitystä yhteiskunnan kehittämisessä. Opetusministereiden lisäksi muun muassa aluekehitysministeri vetoaa jatkuvasti koulutukseen alueellisesti tasapainoisen kehityksen instrumenttina. Siitä huolimatta, että ministereiden puheissa koulutus on asetettu korkeaan ja aivan oikeaan prioriteettiasemaan, hallitus antaa selvän leikkauslain, selvän säästölain. Tätä lakia ei voi mitenkään muuten tulkita, kuin että tämä on selvä leikkauslaki ja säästölaki. Se on oleellista muistaa tämän lain käsittelyn yhteydessä. 130 miljoonaa markkaa otetaan opiskelijoilta pois. Se ei mitenkään voi muuttua muuksi kuin säästölaiksi. Siinä mielessä tämä on siis perusteil-

taan käsittämätön. Kun toisaalta puhutaan koulutuksen suuresta merkityksestä, toisaalta tehdään sellaisia prioriteetteja, sellaisia lakeja, jotka toimivat toisin päin.

Mutta tämähän ei ole ainoa asia. Haluan yhden esimerkin ottaa tässä, vaikka menen sivu. Muun muassa joukkoliikenne on samanlainen: puhutaan joukkoliikenteen kehittämisen puolesta ja kumminkin hallituksen budjettiesityksessä otetaan joukkoliikenteeltä ratkaisevasti varoja pois.

Opetusministeriössä on todella pitkään tehty työtä muun muassa näiden kahden lain, asumistukilain ja opintotukeen liittyvän asumislisän selkiinnyttämiseksi ja ennen kaikkea yhteensovittamiseksi. Tästä yhteensovittamisesta on joskus ollut vaihtoehtona sellainenkin malli, että opiskelijat siirtyisivät asumistukilain piiriin, jolloin niitä ongelmia, joita asumislisän puolella on, ei olisi. En tiedä, minkä takia tämä vaihtoehto on hylätty. Joka tapauksessa opetusministeriön tekemä Opas-työryhmän esitys on otettu nyt pohjaksi. Se on hyvä esitys sekin. Siinä päästään lopputulokseen, mikä on tärkeätä, jos se toteutetaan elikkä yhteensovitetaan nämä kaksi lakia. Minkä takia sitten tämä on jäänyt puolitiehen, sitä vastaustahan täällä ei ole oikein tullut. Muuta selitystä ei ole kuin että tämä ei prioriteettina ole mitenkään tärkeä hallitukselle.

Asumistuen ongelmista haluaisin kommentoida kahta asiaa, ensinnäkin sitä, kun täällä vaaditaan aivan oikein ja itsekin olen sitä mieltä, että asumislisän pitäisi olla ympärivuotinen. Tämä mielestäni on perusteltua, eikä niinkään sen vuoksi, että asumistukilaissakin maksetaan jatkuvasti. Sekin on tietysti peruste, mutta minusta ensisijainen peruste asumislisän saamiseksi ympärivuotiseksi on se, että kesäopiskelu tulisi yleisemmäksi, koska useat opiskelijat, hyvin monet opiskelijat haluavat opiskella kesäisin. Se on myöskin mahdollista, toisin kuin täällä on sanottu. Kaikissa yliopistoissa tietääkseni on kesäkuukausina tenttipäivät esimerkiksi olemassa, ja opiskelijat voivat käydä varmasti Joensuun yliopistossakin kesäisin tenttimässä kaikissa tiedekunnissa. Sen lisäksi kesäyliopistot ovat olemassa kaikilla yliopistopaikkakunnilla. Kesäyliopisto-opiskelu on monta kertaa mahdollista erittäin perustellusti niveltää normaaliin opiskeluun. Näin pitäisi menetellä senkin takia, että valmistumisaika sitten lyhenisi. Monien olisi mahdollista opiskella kesäisin, mutta sitten tulevat taloudelliset esteet. Yksi niistä on se, että asumislisää ei makseta kesäaikana. Sitä pitäisin hyvin tärkeänä ja toivon, että eduskunnassa tähän muutos saadaan.

Toinen peruste on prosenttien erilaisuus näissä laeissa. Sitähän ei voi mitenkään perustella. Se pitäisi saada samanlaiseksi. Kannatan myöskin itse sitä mallia, että prosentti nostetaan 80:een. Minusta ei ole järkevää asumistukilain prosenttia ryhtyä laskemaan.

Tosiasia joka tapauksessa on, että tämä hallituksen huono esitys vaikuttaa sillä tavalla, että joidenkin opiskelijoiden kohdalla asumistuki laskee todella 8 000 markkaakin vuodessa. Se on aika iso summa noin yhtäkkiä otetuksi pois.

Haluaisin vielä muutaman sanan puhua opintojen viivästymisestä, joka on minusta suomalaisen ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen sekä myöskin yliopistojen suurin ongelma. Tällä hetkellä siihen on monia syitä, toisin kuin täällä on tuotu esille. Nimittäin työssäkäynti on lisääntynyt ensinnäkin sen takia, että eräillä aloilla on työvoimapula. Me tiedämme, että erityisesti elektroniikka- ja high tech -aloille opiskelijat viedään kesken opintojen. Niistä meillä on valtavan paljon esimerkkejä. Tähän pitäisi löytyä jokin ratkaisu varsin nopeasti.

Toisaalta opiskelijoiden elintaso on noussut. He haluavat olla työssä saadakseen enemmän jokapäiväiseen kulutukseen rahaa. Tämä on mahdollista, kun opintotukilakia on muutettu sillä tavalla, että tiettyyn rajaan saakka tukea menettämättä voi olla työssä. Tätä käytetään yhä enenevässä määrin hyväksi. Kun tilastoja katsoo, minä ainakin havaitsin sen korrelaation aika selkeäksi. Silloin kun tämä mahdollisuus tuli, opiskelijat myöskin alkoivat sitä käyttää hyväksi. Näillä kaikilla on se kielteinen puoli, että opiskelu viivästyy tarpeettoman pitkään. Näihin toivoisin Raivolan työryhmän etsivän ratkaisuja.

Valtiontalouden kannalta yksi iso ongelma on takausvastuiden kasvu. 80-luvun lopulla ne olivat vain 18 miljoonaa, mutta nykyisin ne ovat jo reilusti yli 100 miljoonaa. Sillekin pitäisi jotakin tehdä.

Arvoisa puhemies! Haluan opposition puolelta antaa tukea hallituspuolueiden kansanedustajille, kun he yrittävät muuttaa lakiesitystä parempaan suuntaan, ja luotan tässä vaiheessa eduskuntaan. Täällä on todella pidetty varsin kovia puheita. Tällä kertaa olisi kyllä aikamoinen arvovaltatappio hallituspuolueiden kansanedustajille, jos nämä kovat puheet jäisivät vain puheiksi. Toivon, että pidätte huolen siitä, että tuloksia syntyy. Opposition puolelta varmasti teille myötätukea tulee.

Ed. Tahvanainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa viittasi, että vasemmiston puolella vaaditaan tarveharkintaa, jota aikaisemmin on vastustettu. Tässä opiskelijoiden opintotukiasiassa ei suinkaan vaaditaan tarveharkintaa opintorahaan tai opintotukeen, vaan asumislisään. Kyse on siitä, että kaikissa järjestelmissä pitäisi olla yhtenäinen peruste saada tukea ja kaikkien ihmisten suurin piirtein samanlaisessa asemassa. Kun yleensä asumistuen puolella, totta kai, on tarveharkinta, oli se hyvä myöskin tälle puolelle ulottaa. Työmarkkinatuen tai muiden etuuksien osalta, joihin ollaan tekemässä lievennyksiä tarveharkintaan, asia tietysti on erilainen.

Tenttipäivien suhteen toivoisin, että ed. Isohookana-Asunmaa perehtyisi hieman paremmin opiskelijoiden nykypäivän opiskelumahdollisuuksiin. Kaikki eivät ole yhteiskuntatieteilijöitä, jotka käyvät vain tenttimässä yleisinä tenttipäivinä. Myöskään kesäaikana ei ole yleisiä tenttipäiviä aivan kaikilla tiedekunnilla yhtä lailla saatavana muutoinkaan. Suuri osa opiskelijoista joutuu käymään kursseilla ja tenttimään ne.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti: Opintotukihan muodostuu kolmesta elementistä, opintorahasta, opintolainasta ja asumislisästä, ja jos yhteen näistä tarveharkinta tulee, niin helposti se tulee sitten kaikkiin muihinkin vähitellen. Sen takia pidin yllätyksellisenä, että nimenomaan vasemmiston taholta tarveharkinta yhtäkkiä tuodaan keskusteluun.

Ed. Karpela: Arvoisa puhemies! Keskustahan on tehnyt rinnakkaislakialoitteen hallituksen esitykselle laiksi opintotukilain sekä asumistukilain muuttamisesta, jossa keskusta ei siis hyväksy hallituksen esittämää 130 miljoonan markan leikkausta opiskelijoiden asumisesta.

Syksyn alkaessa opiskelijoiden asunto-ongelmat ovat tulleet ihan varmasti meidän kaikkien tietoon ja kuvat patjamajoituksesta kertoivat opiskelijoiden asuntopulasta. Samoin tiedot vuokrien noususta kertoivat niistä vaikeuksista, joita tällä hetkellä opiskelijoilla on. Mutta yllätys oli kuitenkin se, että hallitus lähti ratkomaan opiskelijoiden asuntovaikeuksia heikentämällä monien opiskelijoiden asumislisää.

Hallitus on esityksellään yhtenäistämässä opiskelijoiden asumistukea tavalla, jossa toisilta otetaan ja toisille annetaan. Hallitus esittää, että vuokralla asuvat lapsettomat opiskelijat siirrettäisiin yleisestä asumistukijärjestelmästä opintotukilain asumislisän puolelle. Näiden opiskelijoiden kohdalla tukiprosentti alenisi siis nykyisestä 80 prosentista tukeen oikeuttavasta vuokrasta 70 prosenttiin. Samalla tuen myöntämisperusteita muutettaisiin näiden järjestelmästä toiseen siirtyvien kohdalla siten, että heillekin asumislisä maksettaisiin kesäkuukausilta vain, jos opiskelija tuolloin opiskelisi. Totta on se, että järjestelmä kohtelisi eri opiskelijoita keskenään tasa-arvoisesti, mutta muutos merkitsisi monille opiskelijajärjestöjen arvioiden mukaan jopa tuhansien markkojen menetystä vuodessa.

Rinnakkaislakialoitteessa ehdotetaan, että opintotuen asumislisän korvausprosentti nostetaan nykyisestä 67:stä 80:een hallituksen esittämän 70:n sijasta. Samassa yhteydessä asumislisän saajien määrä nousee 45 000 opiskelijalla, joista pääosa siis siirtyy asumislisälle yleisen asumistuen piiristä. Ilman lakialoitteessa esitettyä muutosta noin 45 000 opiskelijaa menettäisi asumisen tukea enimmillään useita tuhansia markkoja vuodessa. Leikkaus olisi kohtuuton ottaen erityisesti huomioon opiskelija-asuntopulan sekä korkealle kivunneen vuokratason.

Esitetty muutos olisi valtiontaloudellisesti kustannusneutraali, aivan kuten ministeri Lindén aikaisemmin toivoi — valitettavasti hän ei enää ole paikalla — koska yleisen asumistuen menot vastaavasti pienenisivät. Tällöin kuitenkin menetys siirron kohteeksi joutuville olisi huomattavasti nykyistä pienempi, mutta samalla monet muutkin opiskelijat kykenisivät paremmin selviytymään nousseista asumiskustannuksistaan.

Rinnakkaislakialoitteessa ehdotetaan myös opintotukilakia muutettavaksi siten, että opiskelijalla olisi oikeus opintotuen asumislisään myös sellaisilta kuukausilta, jolloin hän ei opiskele päätoimisesti. Tämä opintotuen asumislisän ympärivuotistaminen on välttämätöntä, koska opiskelijoilla on kesällä asumismenoja, niin kuin meillä kaikilla muillakin. Tukea niihin ei nyt kuitenkaan voi saada, ellei siis opiskele päätoimisesti. Muilla kuin opiskelijoilla on tarvittaessa oikeus yleiseen asumistukeen, joten kansalaisia ei kohdella asumista tuettaessa yhdenvertaisesti.

Esittämäni muutos koskisi noin 80 000:ta opiskelijaa ja lisäisi valtion menoja vuositasolla arviolta 140 miljoonaa markkaa. Uudistus esitetään tulevaksi voimaan 1.5.2000, joten menot vuonna 2000 jäävät hieman pienemmiksi. Tarkemmin asumislisän ympärivuotistamisesta säädettäisiin asetuksella.

Arvoisa puhemies! Jättäisin hallitukselle kysymyksen: Miksi opiskelijoiden perusturvan pitäisi olla heikompi kuin muiden kansalaisten? Vain siitä tässä on kysymys.

Ed. Sinnemäki: Arvoisa puhemies! On ilo puhua näin hyvässä seurassa, kun jo niin monia hyviä ajatuksia asiasta on esitetty.

Olen samaa mieltä kuin ed. Viitanen, että hallitusohjelmaa tehtäessä oli erityisesti puhetta siitä, että miltään ryhmältä ei ole tarvetta enää leikata. Se että nyt opiskelijoiden asumistuesta leikattaisiin 130 miljoonaa, tarkoittaisi sitä, että yhdeltä ryhmältä eli opiskelijoilta olisi leikattu. Tämän lisäksi työryhmä, jossa opiskelijat itse olivat olleet mukana, oli jo tehnyt kompromisseja, eikä sen ehdotusta lähellekään päästy tässä esityksessä. Tämä on mielestäni epäreilu tapa hoitaa asiaa. Se on maton vetämistä jalkojen alta. Jos itse olisin nyt Syl tai Samok, suhtautuisin hyvinkin skeptisesti uuteen työryhmään, jonka ministeri on tänään perustanut, tai toivoisin ainakin, että valtiovarainministeri olisi jossain kadulla sopimassa epämääräisiä asioita siihen aikaan, kun tästä sitten tehdään päätöksiä.

Täällä on ollut puhetta siitä, että jo nyt opiskelijoiden asemassa näkyvät aika selvästi vanhempien tulot tai sosioekonominen asema. Jos tämä 130 miljoonaa markkaa leikataan, vanhempien asema näkyy varmasti vielä enemmän.

Ministeri on ollut myös huolissaan siitä, että opiskeluajat pitenevät koko ajan, eikä varmasti kukaan voi ajatella asiaa muulla tavalla kuin että jos leikkaus nyt tehdään, opiskeluajat kyllä pitenevät vielä tästä eteenpäinkin.

Lyhyestä virsi kaunis. Mielestäni esitys on vääränlainen ja toivon hartaasti, että valiokunta muuttaa sen toisenlaiseksi ja paremmaksi, puuttumatta tarkemmin siihen, olisiko ympärivuotistaminen vai 80 prosenttia oikea tapa.

Jos asiaa tästä vielä mietitään eteenpäin, niin se vuokrakatto, mistä tämä 80 prosenttia tai 70 prosenttia otetaan, ei kyllä Helsingissä ainakaan ole tästä maailmasta. Kävin Tampereella ehkä pari viikkoa sitten sellaisessa asunnossa, että jos Helsingissä saisi sen kokoisen asunnon siihen hintaan, niin sen eteen joku olisi varmaan valmis murhaamaan jo isoäitinsä, niin että tämä kyllä asettaa myös muualla maassa ja Helsingissä asuvat opiskelijat aika erilaiseen asemaan.

Lisäksi haluaisin vielä sanoa sen, että ei minun mielestäni myöskään voi ... En ole ollut budjettiriihessä enkä sinänsä puutu siihen, mitä kukakin on siellä sanonut, mutta kaikki tietävät kuitenkin sen, että kun asumistukea viimeksi korjattiin, sitä korjattiin esimerkiksi juuri sen takia, että ihmiset eivät joutuisi hakemaan toimeentulotukea, eli tavallaan se tehtiin kannustavaksi ja valtiontalouden kannalta järkeväksi. Ei minun mielestäni voi sitten seuraavana vuonna tulla budjettiriihessä esittämään, että sitä pitäisikin nyt laskea, jolloin sitten ne ihmiset, jotka juuri ovat päässeet toimeentulotuelta pois, joutuisivat sinne takaisin.

En tiedä. Itse olen sitä mieltä, ettei se 130 miljoonaa tässä budjetissa nyt niin iso ole, vaikka sitä ei erityisesti löydettäisi tai mietitään vaikka sitä tarveharkinta-asiaa, mitä esimerkiksi ed. Tahvanainen on esittänyt.

Ed. Korteniemi: Herra puhemies! Hallituksen esityksessä on myönteistä, että opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä yhtenäistetään. Toinen myönteinen asia on se, että opintotuen asumislisän tukiprosenttia ehdotetaan korotettavaksi. Tämän perusteella näyttäisi siltä, että käsillä on hyvä uudistus. Näin ei kuitenkaan valitettavasti ole kaikkien opiskelijoitten osalta. Samalla, kun osa opiskelijoista saa pienen korotuksen asumislisään, monet opiskelijat menettävät huomattavan osan nykyisestä tuestaan. Aivan niin kuin täällä on jo moneen kertaan sanottu, enimmillään menetys saattaa olla joidenkin opiskelijoitten osalta vuositasolla jopa tuhansia markkoja.

Kun on kysymys opiskelijoista, tämä tuntuu uskomattomalta taka-askeleelta. On suorastaan käsittämätöntä, että uudistuksesta, jolla piti parantaa opintotukea, saatiin synnytettyä samalla säästölaki. Muutoshan merkitsee valtiolle 130 miljoonan markan säästöä, joka on pantu opiskelijoiden maksettavaksi.

Kuten jo edellä totesin, asumistukijärjestelmien yhtenäistäminen on hyväksyttävää ja sitä on toivottu. Onhan ollut väärin, että opiskelijoiden asumislisän tukiprosentti on ollut vain 67, kun samanaikaisesti asumistukilain mukaisessa järjestelmässä tuki on ollut 80 prosenttia.

Mielestäni yhtenäistäminen olisi tullut tehdä siten, että myös asumislisän tukiprosentti olisi korotettu 80 prosenttiin. Tämäkään ei olisi ollut mitenkään ylisuuri tuki, sillä kannattaa muistaa, että tukiprosentti lasketaan enintään 1 275 markan vuokrasta. Tosiasiassa tällä hinnalla eivät esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ja useimmilla muillakaan opiskelupaikkakunnilla läheskään kaikki opiskelijat saa vuokrattua asuntoa. Nyt kun tilanne on ylikuumentunut niillä paikkakun-

nilla, joihin muuttaa paljon väkeä, vuokrien hinnat ovat kohonneet jo kauas 1 275 markan katosta, joka on kuitenkin tuen laskemisen peruste. Tästä seuraa, että tukiprosentti saattaa jäädä jopa 30—40 prosentin tasolle.

Eduskuntakäsittelyssä tulisikin mielestäni tukiprosentti nostaa 80:een. Myös tuen perusteena olevan vuokran ylärajaa olisi syytä tarkistaa vastaamaan paremmin tosiasiallista tilannetta.

Toinen suuri ongelma, joka jää hallituksen esityksessä ratkaisematta, on asumislisän maksaminen kesäajalta. Tiedämme hyvin, että vuokra on maksettava kesäajaltakin, vaikka ei asuisikaan asunnossaan. Muutoin menettää asuntonsa. Uuden asunnon hankkiminen syksyllä olisi vaikeata ja hintataso olisi varmasti taas noussut, niin kuin tänäkin syksynä on nähty.

Tietysti kesäajalta voidaan maksaa asumislisää vain tietyin perustein. Jos opiskelijan ansiotulot kesäajalta ovat niin suuret, että vuokranmaksu hoituu, niin tukea ei tietenkään tarvitse maksaa. Tältä osin asetuksella voidaan määritellä perusteet, milloin kesäajalta asumislisää maksetaan, milloin ei.

Minusta ei ole mitään mieltä siinä, että nykyisin osa opiskelijoista hakee toimeentulotukea kesäajan vuokranmaksuun. Kun kysymys on opiskeluasunnosta, myös tuki tulee maksaa opintotukilain mukaan.

Muutokset hallituksen esitykseen, joita olen edellä vaatinut, sisältyvät ed. Tanja Karpelan lakialoitteeseen, joka on jaettu edustajille. Olen allekirjoittanut ed. Karpelan aloitteen. Toivon, että lakialoitteessa esitetyt muutokset hallituksen esitykseen tehdään. Muutokset ovat juuri sellaisia, joita myös opiskelijajärjestöt ovat vaatineet.

Kun on seurannut tätä keskustelua täällä salissa, niin huomaa, että hallituksen esitykselle ei näytä löytyvän ei isää, ei äitiä. Myös monet hallituspuolueiden edustajat ovat vaatineet puheenvuoroissaan korjauksia hallituksen esitykseen. Toivottavasti he pysyvät kannassaan, kun asia tulee aikanaan valiokunnassa ja täysistunnossa päätettäväksi. Silloin nähdään, ovatko puheet ja teot sopusoinnussa. Keskusta aikoo puolustaa loppuun saakka opiskelijoita ja toivoo mukaan edustajia muistakin puolueista niin paljon, että hallituksen esitystä voidaan korjata ja opintotuen asumislisää parantaa esitettyä enemmän.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Arvoisa puhemies! Asumismenot opiskelijoille ovat usein kohtuuttomat, kuten keskustelussa on osoitettu. Vuokratasot ovat todella korkeat. Vuokrat nousevat merkittävästi, ja opiskelijat joutuvat maksamaan vielä yhden kuukauden vuokran verran esimerkiksi välityspalkkiota suurin piirtein, ja jos otetaan huomioon vielä takuuvuokratkin, kertasijoitukset ovat suuret. Olisi välttämätöntä myöskin pyrkiä alentamaan näitä vuokrakustannuksia.

Ympärivuotinen asumislisä olisi mielestäni perusteltu, koska opiskelija tarvitsee asunnon kesälläkin, eikä se voi olla pelkästään kesätulojen mukaan myönnetty, koska voi olla, että opiskelija joutuu pitämään kahta asuntoa kesällä. Harjoittelupaikkakunnalla, työpaikkakunnalla, voi olla toinen asunto, josta vielä joudutaan maksamaan.

Toimeentulotukimenojen lisääntyminen on päivänselvä asia, eikä ole mitään perustetta juoksuttaa opiskelijoita jälleen toimeentulotukiluukulle suuremmassa määrin. Tarveharkinta on tuotu esille. Vaikka tarveharkintaa vasemmisto ei yleensä kannata, niin se, mitä täällä on esitetty niissä tilanteissa, joissa on hyvätuloinen puoliso, on täysin selvää, että se on perusteltu.

Yleisestä asumistuesta ei missään tapauksessa pitäisi tätä 130 miljoonaa rahoittaa. On täysin selvä, että sitä emme voi hyväksyä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän kanta on täysin selkeä. Meidän mielestämme nämä rahat tulisi löytää opiskelijoiden asumislisän parantamiseen ja täytyy sanoa, kun ed. Tiura puhuu minun jälkeeni, että olen kyllä hämmästellyt ed. Tiuran kirjoituksia paikkakuntamme lehden yleisönosastossa, jossa hän on puolustanut tätä esitystä. Toivottavasti hänen puheenvuoronsa nyt ei ole puolusteleva.

Ed. R y y n ä n e n : Arvoisa puhemies! Me, jotka emme olleet budjettiriihessä, emme voi oikein tietää, kuka siellä eniten opiskelijoita puolusti ja kuka painoi, mutta tämä lopputulos ei todellakaan ollut hyvä. Minä kyllä kunnioitan täällä puhuneita hallituspuolueiden edustajia ja erityisesti nuoria edustajia, jotka hyvin määrätietoisesti ovat lähteneet tätä huonoa esitystä parantamaan. Toivon, että tämä työ tuo konkreettisia tuloksia.

On syytä vielä kerran todella korostaa sitä, että alkuperäisen selvityksen ja esityksen tehnyt Opas-työryhmähän nimenomaan painotti sitä, että järjestelmien yhteensovittaminen todella edellyttää opintotuen asumislisän korvaavuuden parantamista. Työryhmän mallissa tämä saavutetaan korottamalla tukiprosentti 80:een eli sa-

malle tasolle kuin yleisen asumistuen prosentti. Tämä oli keskeinen ehto muutokselle. Koko esityskin oli jo alun pitäen kompromissi, niin kuin täällä on sanottu, tiukoissa raameissa tehty kompromissi, eikä se sisältänyt välttämätöntä ja hyvin perusteltua tuen ympärivuotisuutta. Siinä mielessä on aika käsittämätöntä, että hallitus ei esityksessään ole luottanut edes tämän työryhmän esitykseen vaan esittää hyvin monen opiskelijan toimeentulon heikentämistä, kun tukijärjestelmiä yhtenäistetään ja halutaan kaikki lapsettomat opiskelijat tasavertaiseen asemaan. Mutta se tehdään todella hyvin kovalla hinnalla. On kysyttävä, tietääkö hallitus, minkälaiset seuraukset näin radikaalilla tuen alentamisella voi olla.

Minun mielestäni opintotuen kehittämisestä on tehty jo paljon ja riittävästi selvityksiä. Jos tämä uusi työryhmä jotakin uutta todella löytää, hyvä on, mutta oleellista on se, että päästään opintotuen kehittämiseen leikkauslinjan sijasta.

Ed. T i u r a : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksestä opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta ja asiaan liittyvästä talousarvioesityksen kohdasta on kuluvana loppukesänä ja alkusyksynä keskusteltu kiivaasti. Kuten ed. Stenius-Kaukonen mainitsi, itsekin olen keskustellut tästä aiheesta muun muassa Aamulehden yleisönosastossa ja olen tyytyväinen siitä, että tulin keskustelleeksi ja nostaneeksi myöskin asian negatiiviset puolet esille. Myöskin tämän kirjoituksen myötä opiskelijajärjestöt ovat aktiivisesti olleet ajamassa omaa etuaan. Tämä on hyvä asia. Päällimmäisenä tavoitteenahan heillä on ollut nostaa tasapuolisuuden nimissä kaikkien opiskelijoiden asumislisää 80 prosenttiin.

Hallituksen näkemys opiskelijoiden asumislisän tasapuolisuudesta on 70 prosenttia. Hallituksen esityksen mukaan toimittaessa asumistuki lisääntyisi noin 95 000 opiskelijalla tukiprosentin noustessa pohjaesityksen mukaan 67 prosentista 70 prosenttiin ja laskisi noin 45 000 opiskelijalla. Pohjaesityksen mukaan voittajia on enemmän kuin häviäjiä. Uudistuksen suunta sinänsä on myöskin oikea. On oikein, että tukijärjestelmiä yhtenäistetään. Kuitenkin voittajat voittavat suhteessa paljon vähemmän kuin uudistuksen häviäjät menettävät.

Ollaan siis ristiriitatilanteessa, johon nuoret kansanedustajat jokaisessa eduskuntaryhmässä ovat etsineet ja sukkuloineet ristiin rastiin jo jonkin aikaa ratkaisua. Maanalaiseksi armeijaksi tai — niin kuin ed. Piha puheenvuorossaan kutsui korjattuna versiona — maanpäälliseksi solidaarisuusliikkeeksi, vastarintaliikkeeksi, dementialiikkeeksi tai miksi tahansa ristitty nuorten kansanedustajien ryhmä on löytänyt yksimielisyyden siitä, että asia tulee korjata. Mielestäni budjetin loppusummaa ei tulisi muuttaa, vaan puuttuvat 130 miljoonaa on löydettävä joltakin muulta momentilta budjetin sisältä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei ole tarpeellista, ed. Tiura!)

Yhtenä ehdotuksena keskusteluissa on ollut puuttuminen yleiseen asumistukeen. Olen tietoinen, että asumistukea on muutettu viime vuosina kannustavampaan suuntaan, niin että pätkätyötäkin kannattaa tehdä. Tämä on hyvä. Suunta on oikea, eikä kannustavuutta tule romuttaa, mutta esiin nousee kysymys siitä, mitä asumista haluamme tukea. Eduskuntaryhmäni kysyi jo budjettiriihessä: "Miksi vain opiskelijoiden asumisen tuesta nipistetään? Eikö säästötaakkaa voisi ja tulisi jakaa kaikkien asumistukea saavien kesken varsinkin, kun asumistuen markat käytännössä ovat osaltaan nostamassa vuokratasoa?" (Ed. Elo: Mitä vastasivat Lindén ja Niinistö?)

Tiedän ja ymmärrän vallan mainiosti opiskelijoiden taloudellisen tilanteen. Valmistuinhan itsekin tänä keväänä Tampereen yliopistosta. Ainoana ryhmänä opiskelijat joutuvat ottamaan markkinakorkoista lainaa perustoimeentulonsa rahoittamiseen. Jostakin on tullut sellainen kummallinen mielikuva, että opiskelijoilla olisi käytössään ylimääräistä rahaa, vaikka he elävät pienemmillä kuukausituloilla kuin mikään muu kansalaisryhmä tässä maassa.

Totta on kuitenkin myös se, että suomalainen opintotukijärjestelmä on edelleen maailman huippuluokkaa. Taloudellisista lähtökohdista huolimatta voi jokainen opiskella itselleen mieleisen ammatin. Se on kova arvo, mistä ei haluta luopua missään olosuhteissa. Sivistys ja kouluttautuminen kantaa hedelmää aina, vaikka pitkälläkin aikavälillä.

On hyvä meidän nuorten kannalta myös se, että tulevaisuudessakin valtion velkaa lyhennetään systemaattisesti. Suomessa ei liiemmälti kannata viljellä kahvia tai banaaneja. Suurempia kultaesiintymiäkään ei viime aikoina ole havaittu. Se, millä Suomi ja suomalaiset pärjäävät, ovat koulutetut ja osaavat ihmiset ja henkinen pääoma. Vain korkealla osaamisella Suomi pärjää uusissa haasteissa. Eikö meidän pitäisi ennemmin kannustaa ja tukea tuleviin haasteisiin vastaajia, ahkeria yrittäjiä kuin aina vain lisätä yhteiskuntarauhaan vedoten muiden ryhmien etuja?

Lopuksi, arvoisa puhemies, toivon todella, että voimme löytää yhteisymmärryksen opintotuen asumislisän tasoon ja että puuttuvat 130 miljoonaa markkaa löytyisivät budjetin sisältä.

Täytyy sanoa, että jo oli korkea aikakin ja on hyvä, että kulttuuriministeri Suvi Lindén on asettanut työryhmän kartoittamaan sitä, miten opintotukiuudistuksen tavoitteet ovat toteutuneet ja missä määrin tavoitteita tulisi viime kehityksen perusteella tarkistaa. Yhtenä osana työryhmä tarkastelee opiskelijoiden asumiseen, erityisesti kasvukeskuksissa, liittyvää problematiikkaa. Ja toivottavasti tulevaisuudessa emme enää joutuisi lukemaan muun muassa Aamulehden sivuilta opiskelijoiden asumisjonoista ja näistä patjamajoituksista hätävaroina.

Odotan vuoden 2000 huhtikuun loppuun mennessä annettavaa selvitystä. Mutta sitä ennen tämä käsillä oleva, nyt akuutti epäkohta, on pyrittävä korjaamaan.

Ed. Huovinen: Arvoisa puhemies! Suomen taloudellinen tilanne on kohentunut koko 1990-luvun jälkipuoliskon ajan. Toipuminen lamasta ja työttömyydestä on ollut vaikeaa, ja kaikki ihmisryhmät vauvasta vaariin ovat joutuneet ottamaan osaa yhteisiin säästötalkoisiin. Myös opiskelijat ovat osallistuneet näihin talkoisiin ensimmäisten joukossa, kun opintotukea leikattiin ja asumislisän tukiprosenttia alennettiin.

Itse olin vielä opiskelija, kun nämä leikkaukset toteutettiin, ja vaikka ne kirpaisivatkin kovasti oli todellisuus Ahon hallituksen jälkeisessä Suomessa niin ilmiselvästi näkyvillä, ettei leikkausten epäoikeudenmukaisuudesta valittaminen tuntunut järkevältä, niin selvältä näytti rajujen leikkausten pakko.

Kun ed. Aula aikaisemmin kehuskeli Ahon hallituksen opintotukeen satsaamilla luvuilla, niin siihen voisi kyllä todeta, että sen näköistä jälkeä sitten kyllä syntyikin, että taisi olla prioriteettina kaikki mahdolliset väestöryhmät periaatteella: oikeus onneen.

Nyt tilanne on kuitenkin saatu pitkäjänteisellä työllä hallintaan. Valtion talous on parantunut, työttömyys hellittänyt, ja ensimmäistä kertaa pitkiin aikoihin talousarvioesitys on ylijäämäinen ja velkaakin lyhennetään 6 miljardia.

Tässä suhteellisen hyvässä tilanteessa tuntuu opiskelijoiden asumistukeen nyt esitetty selkeä leikkaus täysin kohtuuttomalta. Hallitushan on päätynyt esittämään opiskelijoiden asumisen tuen yhtenäistämistä siten, että noin 40 000 nykyisin yleistä asumistukea saavaa opiskelijaa siirretään opintotuen asumislisän piiriin. Muutos koskee lähinnä parisuhteessa eläviä lapsettomia opiskelijoita.

Opiskelijoiden asumisen tuen yhtenäistäminen on ollut muun muassa eri opiskelijajärjestöjen toiveissa jo jonkin aikaa. Nyt ehdotettava malli, siis niin kutsuttu yhtenäistäminen, ei kuitenkaan edusta opiskelijajärjestöjen eikä liioin hallitusohjelman kirjauksen linjaa tai henkeä. Opetusministeriön syksyllä täällä jo moneen kertaan mainittu Opas-työryhmä, jossa olivat mukana kaikki tähän asiaan liittyvät osapuolet, päätyi esittämään mallia, jossa vuokralla asuvat lapsettomat avio- ja avoparit, alivuokralaiset sekä muut osa-asunnossa ja yhteisöruokakunnissa asuvat opiskelijat olisi siirretty opintotuen asumislisän piiriin ja asumislisän korvausprosentti olisi nostettu samalle tasolle yleisen asumistuen kanssa eli siihen 80 prosenttiin.

Mikäli opiskelijoiden asumisen tukeminen yhdennettäisiin Opas-työryhmän esittämällä kustannusneutraalilla tavalla, olisi uusi järjestelmä asettanut samanlaisessa elämäntilanteessa olevat opiskelijat yhdenvertaiseen asemaan ja samalla yhteensovittanut asumistukijärjestelmiä. Nyt esitettävällä mallilla ei saavuteta kumpaakaan näistä tavoitteista. On muistettava, että jo Opas-työryhmän malliin päädyttäessä opiskelijajärjestöt olivat tämän työryhmätyön aikana tinkimässä omista tavoitteistaan esimerkiksi ympärivuotisen tuen suhteen.

Selkeästi korottunut opintotuen asumislisän tukiprosentti olisi myös toiminut tehokkaampaan opiskeluun kannustavana tekijänä, kun paineet työn tekoon opintojen ohella olisivat edes hieman vähentyneet. Juuri erääntyneet opintolainat ja valmistumisen hitaus ovat aiheuttaneet paljon kritiikkiä julkisessa keskustelussa viime aikoina. Näihin kysymyksiin ei päästä käsiksi ahdistamalla opiskelijat toimeentulon suhteen yhä suurempaan työssäkäyntiin ja työstä johtuvaan opintojen viivästymiseen. Opintolainojen takaisinmaksuvaikeudet eivät useinkaan ole kiinni opiskelijan haluttomuudesta maksaa lainaansa, vaan siitä yksinkertaisesta tosiasiasta, etteivät työmarkkinoiden ovet aukeakaan odotetulla tavalla. Tähänkin voi osaltaan olla syynä juuri opintojen venähtäminen työssäkäynnin pakon edessä. Vähäinen ei ole varmaan myöskään yhteys toimeentulovaikeuksien ja opiskelijoiden lisääntyneiden psyykkisten ongelmien välillä.

Puhemies! Hallituksen esittämä malli asettaa samanlaisessa elämäntilanteessa olevat opiskelijat asumisen tuen suhteen samalle lähtöviivalle,

mutta tukiprosentin nostaminen 67 prosentista 70 prosenttiin ei kylläkään ole riittävä tasa-arvoistamaan väestöryhmiä keskenään. Yleinen asumistuki on tukiprosentiltaan korkeampi, ja lisäksi sitä maksetaan ympärivuotisesti.

On myös muistettava, että asumislisässä ei ole käytössä tarveharkintaa niin kuin yleisessä asumistuessa. Tämä tulee aiheuttamaan esityksen läpi mennessä suuren määrän epäoikeudenmukaista kohtelua, kun hyvin vuokransa puolison tuloilla maksava opiskelija saa saman asumislisän kuin tonnikalaa ja makaronia syövä vuokriensa alle musertuva opiskelijapariskunta.

Opiskelijoiden opintotukijärjestelmä ei ole nyt esitetyn asumislisän tukiprosentin 3 prosentin korotuksenkaan jälkeen riittävä vastaamaan opiskelijoiden toimeentulopaineisiin, joita aiheuttavat muun muassa kasvavat asumismenot. Edullisia opiskelija-asuntoja ei ole läheskään kaikille tarvitseville tarjolla ja yksityisillä vuokra-asuntomarkkinoilla asuntojen vuokrat nousevat usein lähes pilviin, puhumattakaan muista kuluista, mitä vuokra-asunnon hankkiminen vapailta markkinoilta edellyttää, kuten erilaisia takausmaksuja.

Tämä on johtanut siihen, että esimerkiksi pääkaupunkiseudulla asuntonsa yksityisiltä markkinoilta hankkiva opiskelija saattaa joutua laittamaan lähes koko opintorahansa ja asumislisänsä vuokraan. Koska opintotuen asumislisän vuokrakatto on 1 275 markkaa, ei saatava tuki riitä oikein muuallakaan tässä maassa vuokran maksuun. Voi kysyä, millä olisi tarkoitus elää, jos kaikki rahat menevät vuokraan.

Kun muun muassa ministeri Lindén puhui kauniisti opintolainapainotteisuudesta, on muistettava, ettei valtion takaama lainamäärä ole mikä tahansa opiskelijan haluama tai tarvitsema määräraha vaan tiukasti määritelty summa, jolla pitää tulla toimeen. Jos haluaa ottaa lisää lainaa, siihen ei sitten valtio takauksineen apuun riennä, vaan se menee pappa betalar -sarjaan. Jos vanhemmilla ei ole mahdollisuutta avustaa opiskelevaa jälkikasvuaan taloudellisesti, jää ainoaksi vaihtoehdoksi työssäkäynti opintojen ohessa, mikä osaltaan aiheuttaa opintojen viivästymistä.

Arvoisa puhemies! Budjetista päättää viime kädessä eduskunta, joka kantaa myös poliittisen vastuun tästäkin asiasta. On hyvin valitettavaa, että valtiovarainministeriön suunnalta on annettu ymmärtää, että hallituksen budjettiesitys ja loppusumma on jollain lailla pyhä ja koskematon. Minulla ei ole ainakaan kanttia tällaisen kasvun aikakaudella, jolla leikkausten ajan piti olla jo takanapäin, mennä perustelemaan opiskelijoille tätä hallituksen esitystä varsinkaan, kun sille ei ole mitään selkeitä oikeudenmukaisuuteen, tasa-arvoon, yhtenäistämiseen eikä edes hallitusohjelmaan liittyviä oikeita perusteluita. Tämä esitys on mielestäni poliittinen virhearvio, pikku vahinko, josta päätettäessä ei ole oikein oltu perillä kaikista asiaan liittyvistä epäkohdista. Olisi hyvin omituista, ellei eduskunta pysäyttäisi huonoa esitystä vaan ajaisi esitystä edelleen laput silmillä vain, koska hallituksen poliittinen imago sitä vaatii.

Ministeri Lindén aikaisemmin vastuutti meitä hallituspuolueiden kansanedustajia nyt käsissämme olevasta esityksestä. Haluaisin kuitenkin muistuttaa, että järjen käyttö on kai sallittua, ellei jopa toivottua, sellaisessa tilanteessa, jossa hallituksen esitys on puutteellisesti valmisteltu ja jossa alkaa itse asiassa näyttää siltä, kuin tänä iltana alkoi näyttää, kun ministeri Lindén itse asiaa perusteli, että jo varsinaisten puolesta puhujienkin mielestä ihan totuudenmukaisesti esitys alkaa näyttää omituiselta. Toivottavasti tällainen käärmettä pyssyyn -mentaliteetti ei ole tässä talossa asioiden hoitotapana vallitseva.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värderade talman! Regeringen föreslår alltså att stödsystemet för studerandena skall förenklas. Den här grundtanken är riktig. I regel har man närmast diskuterat de föreslagna procentsatserna, 67, 70 och 80 procent har nämnts. Det är ändå inte i procenttalen som det verkliga problemet ligger. Studerandenas situation har försvårats uttryckligen av att hyresnivån har stigit.

Maximibeloppet för bostadstillägg är i dag 67 procent av 1 275 mark, vilket betyder drygt 850 mark. En korrigering av procenttalet ändrar inte slutsumman nämnvärt. I praktiken återspeglar det här maximibeloppet bättre studerandenas situation än procenttalet, eftersom stödet inte har stigit i takt med hyrorna. Om man t.ex. har 3 000 mark i hyra kan man som dagens bostadstillägg inte lyfta mera än drygt 850 mark.

Arvoisa puhemies! Perusajatus tukimuotojen yhdenmukaistamisesta on oikea. Tiedotusvälineissä on lähinnä keskusteltu ehdotetuista prosenttiluvuista. Pääongelma ei kuitenkaan ole näissä prosenttiluvuissa. Opiskelijoiden tilanne on vaikeutunut erityisesti vuokratason nousun takia. Asumislisän enimmäismäärä on, niin kuin tiedätte, 67 prosenttia 1 275 markasta, mikä tarkoittaa runsaat 850 markkaa. Prosenttiluvun

korjaaminen ei juurikaan muuta loppusummaa. Käytännössä enimmäismäärä kuvastaa opiskelijoiden tilannetta paremmin kuin prosenttiluku sen takia, että enimmäisvuokrasumma, johon tukea voi saada, ei ole noussut vuokrien tahdissa. Jos vuokra on esimerkiksi 3 000 markkaa, ei nykyistä asumislisää voi saada enempää kuin runsaat 850 markkaa.

Toinen ongelma on, ettei asumislisää voi saada, niin kuin on todettu monta kertaa, kesäkuukausien aikana. Opiskelijoiden taloudellinen tilanne parantuisi huomattavasti, jos asumislisää voisi saada ympäri vuoden. Nimenomaan tässä asiassa kompromissi olisi löydettävä.

Hallituksen esitys asumistuen yhtenäistämisestä yhdistettynä asumislisän parantamiseen voi ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä toimia pohjana hyvälle kompromissille, jota on yritettävä budjettiraamit huomioon ottaen.

Värderade talman! Det andra huvudproblemet inom studiesystemet är alltså det att man inte kan lyfta bostadsbidrag under sommarmånaderna. Det här leder till stor osäkerhet. Emedan studerandena ofta har en svår ekonomisk situation, så ligger det i deras intresse att försöka flytta bort från sin bostad före sommaren. Hyresvärdarna brukar gardera sig mot sådana överraskningar genom att ha en säkerhetsmarginal, ett tillägg i hyran, eftersom det kan vara svårt att hitta en hyresgäst som vill flytta in under sommaren. Om bostadsbidraget skulle betalas ut under hela året skulle det här osäkerhetsmomentet avvärjas och studerandenas ekonomiska situation förbättras betydligt. Här bör kompromissen sökas.

Regeringens förslag om ett förenhetligande av bostadsstödet i kombination med att bostadsbidraget förbättras utgör enligt svenska riksdagsgruppen bas för en god kompromiss, som man bör söka nå här i riksdagen och det med beaktande av budgetramarna.

Ed. Turtiainen: Arvoisa herra puhemies! Muutama sana lyhyesti flunssaisella äänellä.

Ensinnäkin ihmettelen sitä, että keskustapuolueen edustajat ikään kuin ilkkuen kuuntelevat kansanedustajien puheita liittyen opintotukilakija asumistukilakiesitykseen. Minä sen sijaan koen myönteisenä tämän lähetekeskustelun, koska tällaista keskustelun pitää ollakin silloin, kun lähetekeskustelua käydään, elikkä se on tervettä keskustelua. Edustajat voivat tuoda omia mielipiteitään esiin. Jatkokäsittelyhän sitten kertoo sen toteutuessaan, mikä tulee olemaan eduskunnan päätös asiaan liittyen.

Hallituksen esitys, jossa ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia ja asumistukilakia, on mielestäni varsin huonosti valmisteltu ja harkittu esitys opiskelijoiden elämäntilanteen laajana heikentäjänä koskien kymmeniätuhansia opiskelijoita. Opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä ei tällä hetkellä mahdollista opintoihin kytkemätöntä asumisen tukea kaikille opiskelijoille ympärivuotiseksi. On kohtuutonta, että ilman riittäviä tiloja olevan opiskelijan asumista ei ole turvattu kesäaikana.

Hyvä asia on, jos toimintoja kehitetään ja yhdenmukaistetaan oikeudenmukaiseen suuntaan, mutta toimenpiteet eivät saa käytännössä johtaa siihen, että opiskelijoiden elämisen ja opiskelun mahdollisuudet heikkenevät. Tässä tapauksessa olisin odottanut, että ministeri Lindén olisi todennut esittelypuheenvuoronsa päätteeksi, että esitys on syytä vetää takaisin ja kyseinen työryhmä, joka on asetettu, selvittää asiaa laajemmin. Työryhmän selvityksen jälkeen olisi palattu asiaan uudelleen. Mutta näin ei ilmeisesti ministeri katsonut aiheelliseksi toteuttaa.

Esityksen mukaan valtio säästää vuositasolla noin 130 miljoonaa markkaa, joka ei ainakaan allekirjoittaneen ajatusmaailmaan kovin hyvin sovi, kun samanaikaisesti hallituksen ohjelmassa puhutaan 10—11 miljardin markan verohelpotuksista ja veron keventämisestä. Kysymys on valinnasta, halutaanko turvata opiskelijoille tasavertaiset mahdollisuudet opiskeluun. Lakiehdotus toteutuessaan ei tätä turvaa, jos se kerran tuo joillekuille muutamia kymppejä lisää — tätä en pidä minään voittosaavutuksena, niin kuin ed. Tiura totesi — ja joiltakuilta leikkaa vuositasolla tuhansia markkoja.

Esitetty leikkaus saattaa aiheuttaa opiskelumahdollisuuksien kariutumisen. Ei ole perusteita tehdä ratkaisuja, jotka aiheuttavat kehityksessä selkeän taaksepäin menon, jossa opiskelumahdollisuudet ovat riippuvaisia vanhempien varallisuudesta ja kotipaikasta. On vaarassa syntyä tilanne, jossa opiskelusta tulee etuoikeus, joka on riippuvainen varakkaista vanhemmista. Opiskelijoiden taloudessa merkittävä menoerä ovat asumiskustannukset. Suurimmalla osalla se on yli puolet käytettävissä olevista varoista ja kaiken aikaa lisääntyy samanaikaisesti, kun vuokrilla ei ole mitään rajaa ja ainoastaan taivas on kattona.

Arvoisa herra puhemies! Tässä tilanteessa, jossa varmaankaan ei 130 miljoonaa markkaa ole valtiolle kynnyskysymys, kun kerran käsitte-

lemme niiden ihmisten elämäntilannetta, jotka aikanaan taas huolehtivat meidän toimeentulostamme ja asumisemme tasosta, nyt olisikin paikallaan vielä kerran pääministerin ja valtiovarainministerin lyödä viisaat päänsä yhteen ja käyttää kerrankin harkintaa esittäen lakimuutoksen asumislisän tukiprosentiksi 80 prosenttia 70 prosentin sijaan. Tämäkin olisi pienoinen korjaus.

Ed. E. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Suomessa syntyvyys laskee. Meillä varallisuutta ja hyvinvointia tuntuu olevan enemmän kuin koskaan, mikä tarkoittaa sitä, jotta jatkossa opiskelijoiden määrä tulee vähenemään. Näin ennusteet ainakin väittävät. Rahaa on, mutta nämä esitykset, joita tässäkin käsitellään, lähtevät taas siitä, jotta tällä halutaan eriarvoistaa jotkut köyhemmät. On todennäköistä, että he eivät pääse opiskelemaan. Luokkaerot kasvavat. Ilmeisesti siihen suuntaan kokoomus ja rikkaammat ovat ajamassa yhteiskuntaa.

Minusta tässä vaiheessa, kun tuossa talousarvioesityksessä, joka aikanaan kävi lähetekeskustelun ja on nyt eduskunnan käsittelyssä, todettiin, että meillä on 10—11 miljardia verokevennysvaraa, niin minkä takia me olemme valmiita tekemään sellaisia leikkauksia — en minä nyt usko, että tämä eduskunta tuleekaan tekemään, mutta hallitus on valmis tekemään sellaisia esityksiä, joissa puututaan sillä tavalla etuuksiin, mitkä koskevat heikompia. Minusta opiskelijat ovat sellaisia heikompia, jotka tarvitsevat apua.

Silloin aikanaan, kun tämä uusi eduskunta kokoontui ja äänestettiin hallitusohjelmasta, siinä yhteydessä puhuttiin, että uusia leikkauksia ei tule. Leikkausten aika on ohi ja voidaan jopa käydä parantamaan joitakin asioita, missä kohdin menneinä vuosina turvaverkkoihin tuli repeämiä. Tässä opintotukilain asumistuen muutoksessa on sitten tulos.

Lyhyesti sanottuna voisi todeta ilman prosentteja ja lukuja, jotta eduskunnan pitää ensin valiokunnassa pyrkiä muuttamaan systeemiä sillä tavalla, jotta meillä pitää olla varaa sellaiseen asumistukijärjestelmään, joka on kaikille sama onpa opiskelija tai muu kansalainen: samat säännöt, samat ehdot. Silloin ei tule ongelmaa kesäajan asumistuesta eikä muusta ajasta, vaan samoilla säännöillä pelataan kaikkien osalta. Jos valiokunta ei siihen pysty, se on eduskuntasalin tehtävä.

Kaikkein viisainta olisi, kuten edellinen puhuja totesi — jos hallitus olisi viisas — se vetäisi tämän pois ja odottaisi työryhmän kannanottoja, jossa katsottaisiin kokonaisuutena opiskelijoiden asema. Joka tapauksessa työryhmän työn lopputuloksen pitää olla se, ettei missään tapauksessa opiskelijoiden asemaa voi heikentää. Se on tasa-arvokysymys. En halua sellaista yhteiskuntaa, niin kuin alussa totesin, jossa köyhemmät jäävät tietoa vaille ja vain rikkaimmilla on siihen yksinoikeus.

Ed. Forsius: Arvoisa puhemies! Haluan esittää kannatukseni ed. Sinnemäelle ja kaikille muille edustajille, jotka ovat olleet opiskelijoiden asumistuen leikkausta vastaan.

Leikkaus on mielestäni kohtuuton ja saattaa etenkin pienituloiset lapsettomat opiskelijapariskunnat tukalaan tilanteeseen. Kaikilla opiskelijoilla pitää olla oikeus ympärivuotiseen asumistukeen. Jokainen menettäjä, joihin ministeri Lindén puheessaan viittasi, on liikaa. Leikkauksen toteutumisen jälkeen on odotettavissa opiskeluaikojen pidentymistä. Opiskelijoiden on pakko käydä ansiotöissä lukukausien aikana rahoittaakseen opiskelunsa ja asumisensa. Tutkintojen loppuun saattaminen viivästyy. Voi olla jopa mahdollista, että opiskelija ei saa suoritettua aloittamaansa tutkintoa loppuun, jos kaavaillut rajoitukset opiskeluoikeuteen tulevat voimaan.

Uudistus saattaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan, kuten useissa puheenvuoroissa on todettu. Opiskelijat, joiden vanhemmat eivät voi rahallisesti tukea lastensa opintoja, joutuvat anomaan lainaa pankeilta selvitäkseen opinnoistaan. Monia näistä lainoista ei tarvittaisi, jos opiskelun tukeminen olisi tasa-arvoista kaikille opiskelijoille.

Vuokratason yleinen nousu hankaloittaa uudistuksen jälkeen opiskelijoiden taloudellista selviytymistä. Vuokrakatoksi suunnitellaan esityksessä 1 275:stä markkaa. Tiedämme kuitenkin, että suurissa yliopisto- ja korkeakoulukaupungeissa vuokrataso on ihan toinen. Opiskelijalle jää omaksi maksuosuudeksi vuokrasta pahimmassa tapauksessa useita tuhansia markkoja.

Eräs asia, joka on myös syytä muistaa tämän keskustelun yhteydessä on se, että tiedämme suurten ikäluokkien jäävän pian eläkkeelle. Meitä uhkaa työvoimapula. Muutaman vuoden kuluttua meillä pitäisi olla tuoretta koulutettua työvoimaa saatavilla. Tämä leikkaus uhkaa jättää monta avointa virkaa ja työtehtävää silloin täyttämättä, kun päteviä ja koulutettuja henkilöitä ei ole tarpeeksi saatavilla.

Arvoisa puhemies! On ensiarvoisen tärkeää, että me eduskunnassa päätöksillämme huolehdimme opiskelijoiden tukemisesta ja tutkintojen loppuun saattamisesta. Nyt käsittelyssä oleva asia ei millään tavoin tue opiskelijoiden aseman parantamista. Kyse on mielestäni pienestä summasta, kun ajatellaan koko valtion budjettia, kun se nyt on vielä ylijäämäinenkin. Opiskelijan kukkarossa ja elämässä tämä leikkaus ei kuitenkaan ole vähäpätöinen asia. Markan säästöstä väärässä paikassa koituu tuhansien tappiot. On sekä opiskelijoiden että yhteiskunnan etu, että opiskelijoille turvataan sellaiset olosuhteet, että he voivat täysipäiväisesti keskittyä opintoihinsa. En kannata opiskelijoiden asumistuen vähentämistä.

Ed. Valpas: Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmaa käsiteltäessä annettiin ymmärtää, että leikkauksia ei tarvitse enää tehdä. Nyt kuitenkin osalle opiskelijoita on tulossa asumistukilain ja opintotukilain muuttamisen seurauksena kovia leikkauksia. Eräiden laskelmien mukaan 40 000 opiskelijaa menettää ja heistä noin 27 000 opiskelijalle tulee hyvin paljon menetyksiä muutoksen seurauksena. Tämä ei ole oikein eikä hallitusohjelman mukaista.

Asuntojen huono saatavuus on johtanut korkeisiin vuokriin monilla opiskelupaikkakunnilla. Tämä on merkinnyt sitä, että opiskelijoiden taloudellinen tilanne on viime vuosina selkeästi heikentynyt. Nyt hallituksen esitys tuo monille opiskelijoille lisää heikennyksiä ja menetyksiä. Tämä leikkausten kohteeksi joutuva ryhmä on mielestäni riittävän suuri, toisin kuin mitä ministeri Lindén arvioi. Muutenkin mielestäni ryhmän suuruus ei saa olla syynä epäoikeudenmukaisiin ratkaisuihin.

Erittäin outoa on se, että kokoomuksen taholta on esitetty, että asia korjattaisiin yleisestä asumistuesta. Näin ei saa tehdä. Tällöin leikkaukset suunnattaisiin vain uuteen pienituloisten ryhmään. Onko tämä sitä tyypillistä kokoomuksen politiikkaa?

Ministeri Lindén kertoi, että budjettiriihessä asialle ei voitu mitään kovista yrityksistä huolimatta. Ed. Stenius-Kaukonen puhui saneluratkaisusta. Budjetintekotapa, erityisesti sen epädemokraattinen käsittely, on joutunut täällä aivan oikeutetusti arvostelun kohteeksi. Budjetin loppusummaan hirttäytyminen näyttää olevan nyt kokoomukselle tärkeintä. Asian järkevä hoitaminen on sille toisarvoinen asia.

Asia voidaan kuitenkin hoitaa täällä eduskunnassa, jos yhteistä tahtoa löytyy. 130 miljoonaa markkaa, niin kuin monissa puheenvuoroissa on todettu, löytyy kyllä, kun otetaan huomioon budjetin loppusumma ja ylijäämäisyys.

Mielestäni tässä asiassa ovat avainasemassa kokoomus ja erityisesti ministerit Lindén ja Niinistö. Arvoisat ministerit voisivat neuvotella asian kuntoon keskenään milloin tahansa. Uskon, että muut hallitusryhmät eivät vastusta selvän epäoikeudenmukaisuuden korjaamista. Lähtökohtana tulee olla asumistuen tukiprosentin nostaminen 80 prosenttiin ja tuen tulee olla koko vuoden kattavaa eli sitä ei saa keskeyttää loma-ajaksi.

Arvoisa puhemies! Näillä ratkaisuilla tämä asia, joka on paljon puhututtanut, voitaisiin saada järjestykseen.

Ed. Tulonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistuttaisin ed. Valppaalle, että hallitus on esityksensä antanut ja sehän on tämmöinen monipuoluehallitus. Kokoomus taitaa olla nyt tänään yksin vastuunkantaja. Mutta toteaisin kuitenkin sen, että tämä asia ei ole enää ministeri Lindénin eikä valtiovarainministeri Niinistön käsissä. Tämä on eduskunnan käsissä. Sen tähden täällä on ihan hyvää keskustelua käyty.

Toteaisin kuitenkin, siinä olen samaa mieltä ed. Valppaan kanssa, että opiskelijoitten vuokrat opiskelupaikkakunnilla ovat nousseet kohtuuttomuuksiin. Tämä raha, minkä opiskelijat tukena saavat, ei riitä. Mutta toteaisin myös sen, kun meistä moni on myös kunnallispoliitikko, että opiskelupaikkakunnilla etsittäisiin niitä tontinpaikkoja ja tuettaisiin niitä pyrkimyksiä, jotta opiskelija-asuntoloita saadaan lisää, joiden soluasunnoissa ja vähän fiksummissakin asunnoissa tämä asumistuen rahamäärä riittää, sillä laillahan se asia on tietysti laskettu.

Toteaisin kuitenkin, että eduskunnan käsissä tämä asia on eikä sitä pois kannata vetää. Kyllä minä uskon, että sivistysvaliokunnassa ja sivistys- ja tiedejaostossa riittää ymmärrystä sille asialle, että asiantuntijoitten kuuleminen on tärkeää ja sen mukaan sitten päätöksiä tehdään.

Ed. Lintilä: Arvoisa puhemies! Näin ensi kuulemalta hallituksen esitys yhdistää kaikki opiskelijat asumislisän piiriin vaikuttaa tasapuoliselta ja hyvältä ratkaisulta, koska esityksen mukaan tukea myönnetään kaikille opiskelijoille samoilla perusteilla. Valitettavasti tasapuolisuus tässä tapauksessa tarkoittaisi tuen merkittävää

laskua useiden opiskelijoiden kohdalla. Eli useiden opiskelijoiden jo ennestään heikkoa toimeentuloa heikennettäisiin edelleen.

Erityisesti tuen poistuminen kesäkuukausilta tuo ongelmia. Nämä ongelmat eivät toki ole uusia, sillä jo aiemmin asumislisän varassa olleet opiskelijat ovat painineet niiden kanssa. Lähes jokainen opiskelija, joka aikoo jatkaa opintojaan syksyllä, joutuu pitämään asuntonsa myös kesäajan. Syynä tähän on vuokra-asuntojen suuri kysyntä. Jos opiskelija lopettaa vuokrasuhteensa keväällä, on hänen lähes mahdotonta saada uutta asuntoa syksyllä jatkaessaan opintojaan. Kysynnän lisäksi vuokrasuhteen säilyttämiseen pakottaa käytäntö, joka asettaa opintojaan aloittavat etusijalle jaettaessa syksyisin opiskelija-asuntoloiden asuntoja. Käytännössä opiskelijan on siis pidettävä asuntonsa myös kesäkuukausina, tahtoi hän sitä tai ei.

Mitä tuen poistaminen kesäkuukausien ajalta sitten käytännössä tarkoittaa? Koko vuokran kaatuminen opiskelijan niskoille edellyttäisi työpaikan saantia. Valitettavasti opiskelijan on vaikea saada töitä edes kesällä. Vaikka kesätyöpaikka löytyisi, se ei todennäköisesti sijaitsisi opiskelupaikkakunnalla. Tämä johtuu siitä, että yleensä opiskelupaikkakunnalla on paljon opiskelijoita suhteessa muuhun väestöön ja siis paljon kesätyön hakijoita, mutta vain tavallinen määrä työpaikkoja.

Koska kesätyöpaikka harvemmin löytyy opiskelupaikkakunnalta, pitää työn perään lähteä toiselle paikkakunnalle. Mikäli ei satu olemaan niin onnekas, että löytää kesätyöpaikkansa vanhempiensa kotikunnasta tai opiskelupaikkakuntansa läheltä, on vuokrattava toinen asunto. Tällöin opiskelija olisi siis tilanteessa, jossa hän maksaa vuokraa kahdesta asunnosta. Tämä olisi kuitenkin kestämätöntä, sillä kahden asunnon vuokra saattaa nousta niin suureksi, etteivät kesätyöstä saatavat tulot riittäisi kattamaan elinkustannuksia.

Eräs hyvä asia nykyisessä asumistukijärjestelmässä on ollut se, että se suosii niin sanottua kimppa-asumista myös yksityisellä puolella. Suurinta asumistukea on tähän asti voinut saada, mikäli saman katon alla elää kaksi opiskelijaa tai useampi. Valtion asumistukijärjestelmän kannustamina kimppa-asumiseen ovatkin päätyneet opiskelevien parien lisäksi myös useat muut opiskelijat. Asumislisäjärjestelmä ei suosi asumistuen tavoin yhdessä asumista, mikä johtaa siihen, että yksiöiden kysyntä kasvaa. Hallituksen esitys siis pahentaa vuokra-asuntopulaa.

Jo tähänastinen tuki opiskelijoille, kuten asumistuki, on ollut riittämätön. Useat opiskelijat ovat rahoittaneet opintojaan eli esimerkiksi asumistaan tekemällä töitä opintojen ohella, mikäli ovat saaneet töitä. Työt luonnollisesti pidentävät opintoja.

Eräs hallituksen tavoitteista on ollut lyhentää opiskelijoiden valmistumiseen kuluvaa aikaa. Opiskelijoiden heikko taloudellinen tilanne hankaloittaa tämän tavoitteen saavuttamista. Jotta opiskelijat voisivat paremmin keskittyä opintoihinsa, olisi heidän toimeentuloaan mieluummin parannettava kuin heikennettävä.

Herra puhemies! Edellä mainitsemiini asioihin viitaten kannatan erittäin lämpimästi keskustan ryhmän aloitetta, jossa esitetään jatkossa asumislisän maksamista myös kesäajalta sekä asumislisän korottamista 80 prosenttiin vuokrasta.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Asuminen yleensä ja opiskelijoiden asuminen erityisesti on tässä maassa tällä hetkellä kriisissä, nimenomaan vuokra-asuminen. Se on liian kallista. Ihmisen perustarve, asumisen tarve on ollut ja erityisesti on edelleen aina enemmän taloudellisen saalistuksen kohteena. Se on vapaata riistaa. Näin ei saa olla eikä näin voi jatkua. Pääkaupunkiseudun vuokrat ovat sitä tasoa, että ne ovat kaikille vuokran maksajille kohtuuttomia, eivät ainoastaan opiskelijoille, mutta varmasti erityisesti opiskelijoille. Hallituksen esitys tätä asiaa ei helpota, se on tuotu esiin kymmenissä puheenvuoroissa.

Samalla kun olen kuullut nämä puheenvuorot, olen vakuuttunut siitä, että sivistysvaliokunta todella, niin kuin todettiin, sekä haluaa tehdä että pystyy tekemään jotakin tälle asialle, muuttamaan hallituksen esitystä paremmaksi.

Erityisesti oikeiston suunnalta on ongelmien ratkaisumalleja tuotu esiin sen suuntaisesti, että yleisen asumistuen ehtoja tiukennettaisiin ja sitä kautta kovasti etsittyä 130:tä maagista miljoonaa markkaa rahoitettaisiin. Mielestäni tämä lisäisi entisestään asumis- ja vuokra-asumisen ongelmia, jakaisi ongelman edelleen niin, että se tulisi entisestään rasittamaan ongelmien keskellä kamppailevia ihmisiä. Kun asumisen asiaa on muun muassa ympäristövaliokunta käsitellyt budjettikäsittelyn yhteydessä, on toistuvasti kysytty asiantuntijoilta, lisääkö asumistuki vuokratasoa, ja vastaus on ollut kielteinen.

Arvoisa puhemies! Uskon, että sivistysvaliokunta pystyy tämän asian harkiten ja hyvällä tavalla hoitamaan.

Ed. P u h j o : Herra puhemies! Tämä hallituksen esitys opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta on tavallaan käsittämätön, kun siirrymme uudelle vuosituhannelle. Esitys nimittäin haluaa palauttaa tilanteen 60-luvun tasolle, jolloin varallisuus vaikutti huomattavasti opiskelumahdollisuuksiin. Nyt koetetaan kaikki opiskelijat siirtää asumistuen piiristä asumislisän piiriin ja vaikuttaa siltä, että tämän esityksen historiassa kokoomuksessa täytyy olla jokin pieni sisäpiiri, joka aktiivisesti etsii kaikkia mahdollisia porsaanreikiä erilaisten sosiaalitukien alentamiseksi, ja kekseliäisyydellä ei ole rajoja. Nyt on löytynyt tällainen reikä ja hyötynä jotkut saavat korkeintaan noin 38 markkaa kuukaudessa tukiprosentin noustessa, mutta peräti 27 000 opiskelijaa menettää tuhansia markkoja, jopa 8 000 markkaa vuodessa. Tämä on tietoyhteiskunnan aikana varsin outoa. Kun opiskelumahdollisuuksia pitäisi parantaa, niin tällä esityksellä niitä heikennetään.

Olen sitä mieltä, että hallituksen pitäisi tehdä tämän salin keskusteluista johtopäätöksensä ja vetää koko esitys pois, tai kuten ed. Tulonen mainitsi, eduskunnalla on nyt oma paikkansa lausua tästä oma mielipiteensä ja tehdä omat ratkaisunsa. Toivon, että eduskunta sitten, ellei hallitus vedä tätä pois, muuttaa tukiprosentiksi 80 ja takaa ympärivuotisen asumislisän ja budjetin yhteydessä alettaisiin keskittyä asuntojen rakentamiseen, niin opiskelija- kuin muiden vuokra-asuntojen.

Ed. E. K a n e r v a : Herra puhemies! Kun on todennäköistä, että hallitus ei tätä esitystään vedä pois, niin toivoisin, että valiokuntakäsittelyssä kiinnitettäisiin sillä tavalla huomiota opintososiaalisten tukien ja toimeentulotuen rajanvetoon, että sitä rajanvetoa ei tarvitsisi tehdä jokaisessa kunnassa joka päivä erikseen, tai ellei se ole mahdollista, valiokunta tämän esityksen valiokuntatyössä viimeistään ministeri Lindénin mainitseman työryhmän työn tuloksena sen tekisi.

Sitä rajankäyntiä käydään sosiaalitoimistossa sosiaalivirkailijan kanssa, sitä käydään osastopäällikön kanssa, sitä käydään lautakunnissa lautakuntien esittelijöiden kanssa lautakuntien kokouksissa ja varsin kallein kustannuksin, siis todella intressiin nähden kallein kustannuksin lääninoikeuksissa. Sitä rajankäyntiä käydään lähinnä kesäajasta, opiskelutaukojen ajasta, nostamattoman asuntolainan vaikutuksesta toimeentulotukeen tai maksuhäiriöiden vaikutuksesta nostamattomaan asuntolainaan ja sen vaikutuksista toimeentulotukeen ja sitten lainsäädännössä hyvin tulkinnanvaraisesta vanhempien elatusvelvollisuudesta. Kaikki tämä byrokratia maksaa juuri sen, mikä raha tässä on leikkautumassa opiskelijoilta pois.

Ed. O i n o n e n : Arvoisa herra puhemies! Täällä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja opiskelijan kannalta, muun muassa edellinen puheenvuoro juuri äsken.

Opiskelijat tänä aikana ovat taloudellisesti tiukoilla, asunnot ovat kalliita, niitä ei tahdo olla, ja sen takia asumistuen opiskelijalle pitäisi olla semmoinen, että se olisi 80 prosenttia kuukausivuokrasta, jolloin ei enää 1 275 markan ylittävältä osalta katsottaisi, mutta siihen asti katsottaisiin. Edelleen näkisin, että myös kesäkaudelta opiskelijan asunto- ja opintotukikysymykset tulee voida järjestää.

Opiskelu on opiskelijan työtä ja tähän tulee luoda mahdollisimman hyvät edellytykset ja puitteet. Samalla näkisin, että ne opiskelijat, jotka päätoimisesti opiskelevat myös avoimen korkeakoulun puitteissa, tulisi saattaa opintotukien ja opintososiaalisten etuisuuksien pariin silloin, kun opiskelu on päätoimista.

Ed. K u r v i n e n : Arvoisa herra puhemies! Nyt käsiteltävinä olevien lakiesitysten perusidea siirtää opiskelijat, paitsi lapsiperheet, pois yleisen asumistuen piiristä opintotuen asumislisän piiriin on kannatettava. Se tasavertaistaa opiskelijoiden asemaa toisiinsa nähden. Hallituksen esitys on oikeasuuntainen ja siinä on otettu huomioon tämänhetkiset realiteetit.

Niin sanottu Opas-työryhmä esitti asumisen korvaustason nostamista samalle tasolle kuin yleinen asumistuki kuitenkin siten, että opiskelijoille säilytettäisiin silti selvästi alempi vuokrakatto. Esitys olisi Opas-työryhmän mukaan mahdollista toteuttaa kustannusneutraalisti.

Jostakin syystä meillä on haluttu aina jakaa nuoret kahteen leiriin: opiskelijoihin ja muihin nuoriin. Näin kahteen ryhmään jaettuina nuoria on voitu kohdella eri lailla. Tasavertaisuuden näkökulmasta katsottuna opiskelijat ovat monessa asiassa heikommassa asemassa kuin kaverinsa. Opintotuen taso on alhaisempi kuin perustoimeentulon taso. Vanhempiensa omistamassa asunnossa asuvien nuorten asumistukitaso määräytyy sen mukaan, onko lapsi opiskelija vai ei.

Yksi mahdollisuus rahoittaa korvausprosentin nostoa voisi olla toteuttaa sama uudistus yleisen asumistuen piirissä kuin opintotuen asumisli-

sän osalta tehtiin viime syksynä. Kannustavuuden ja kouluttautumisen näkökulmasta katsottuna asemansa parantamiseen pyrkivälle nuorelle pitäisi antaa paremminkin porkkanaa kuin keppiä.

Opiskelijoiden asumistuen ympärivuotistaminen ei ole kaikkein kiireellisimpiä asioita, sillä kyse on selvästi tarveharkinnaisesta tuesta ja asumislisää saa ympärivuotisesti, jos myös opiskelee päätoimisesti vuoden ympäri ja nostaa opintotukea.

Arvoisa puhemies! Opiskelijoiden asumislisän korvausprosentin nostaminen voidaan toteuttaa siten, että asumislisä ja yleinen asumistuki harmonisoidaan samalle tasolle kuitenkin niin, ettei budjetin loppusummaa muuteta, vaan vastaavat säästöt aikaansaadaan edellä mainitulla tavalla.

Ed. K e r o l a : Arvoisa puhemies! Ed. Puhjon edellä tekemää esitystä tervehdin ilolla ja olisin mielelläni nähnyt nimenomaan hänet budjettiriihessä viemässä tätä asiaa eteenpäin. Kannustukseni tässä asiassa!

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia ja asumistukilakia. Muutos ei ole oikea ilmaisu kuvaamaan hallituksen esityksestä aiheutuneita seurauksia. On kysymyksessä leikkaus, joka kohtelee opiskelijoita epäoikeudenmukaisesti. Hallituksen budjettiesitystä kokonaisuudessaan on kuitenkin markkinoitu leikkaamattomana budjettina.

Negatiivisia vaikutuksia ei hallituksen esityksestä puutu. Opintotuen, asumislisän ja yleisen asumistuen yhteensovittaminen aiheuttavat sekavuutta ja väliinputoamisia. Tämänhetkiset tilastot kertovat esimerkiksi Helsingin yliopiston osalta, että 74 prosenttia opiskelijoista työskentelee opiskelun ohessa sekä kesäisin. Kysyä sopii, onko hallituksen esittämä malli seurauksineen omiaan lyhentämään opiskeluaikaa, mitä on painotettu viime aikoina työelämän tarpeilla. Voimme päätellä, että opiskelijoiden opintososiaaliset edut eivät ole ajan tasalla. Ymmärrettävistä syistä opiskelijat eivät halua ottaa lainaa tulevaisuudelleen maksettavaksi. Se on terve piirre sinänsä. Todettava on, että opiskelijaryhmä jää ainoaksi joukoksi, joka rahoittaa elämäänsä lainarahalla ellei työelämä onnistu opiskelun rinnalla.

Oma lukunsa ovat taas pariskunnat, joissa toinen puolisoista on opiskelija. Toimeentulotukimenot ovat osaltaan lisäämässä kustannuksia näissä tapauksissa hallituksen esittämän lakiesityksen johdosta.

Toivonkin, että hallituksen tuleva esitys pohjautuisi keskustan esittämään rinnakkaislakialoitteeseen, joka kohtelee mielestäni opiskelevia tasapuolisemmin ja inhimillisemmin sekä vähentää osaltaan kustannusten kasautumista toimeentulotukipuolelle.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Tämän lakiehdotuksen mukaan kaikki opiskelijat tulevat saman asumistukijärjestelmän, opintotukeen liittyvän asumislisän, piiriin. Tämä lähtökohta, että kaikkia opiskelijoita kohdellaan samalla tavalla, on tietenkin hyvä asia, mutta paljon merkittävämpi asia on se, kohdellaanko opiskelijoita yhdenvertaisesti suhteessa muihin kansalaisiin. Tämän vuoksi tuntuu hämmästyttävältä, että opintotuen asumislisään hallitus esittää leikkausta ja tekee samalla erittäin ison periaatteellisen kysymyksen siitä, että asumislisää ei voitaisi saada lomakuukausina.

Tähän liittyen sainkin tuossa sähköpostiviestin, jossa eräs perheenisä teki ehdotuksen. Pyysi tuomaan hallitukselle terveiset, että saataisiin edes sen verran budjettiin rahaa, että opiskelupaikkakunnille voitaisiin valtion toimesta rakentaa jonkinlaiset teltat, mihin opiskelijat voivat kesäkuukausiksi siirtää kalusteensa, jotka he voivat sitten käydä noutamassa jatkaessaan syksyllä opintoja. Minusta tämä esimerkki kuvaa sitä ajattelemattomuutta, joka liittyy tähän lakiesitykseen. Sen vuoksi toivon, että eduskunta korjaa tämän ehdotuksen nostaen tämän korvausprosentin 80 prosenttiin ja turvaten opiskelijoiden ympärivuotisen asumistuen.

Ed. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Käyty keskustelu on hyvin mielenkiintoinen ja ennen kaikkea tämä onkin nähtävä evästyksenä sille, mitä opintotukiasialle lähivuosina kaiken kaikkiaan tullaan tekemään. Mielestäni uudistuksen perusidea, siis tämä Opas-työryhmän esitys siirtää kaikki opiskelijat, paitsi lapsiperheet, pois yleisen asumistuen piiristä on hyvin kannatettava ja se tasavertaistaa opiskelijoiden asemaa toisiinsa nähden. Tuon uudistuksen perustana käytetty Opas-työryhmä esitti kuitenkin tämän korvaavuustason nostamista 80 prosenttiin, siis samalle tasolle kuin yleinen asumistukikin, silti selvästi myös tämän alemman vuokrakaton säilyttäen. Niin kuin tiedämme, esitys olisi voitu toteuttaa joko kokonaan kustannusneutraalisti tai huomattavasti paremmin kuin nyt toteutettu ehdotus on valmisteltu.

Siksi pidänkin tärkeänä, että valiokuntakäsittelyssä arvioidaan hyvin moniakin tähän asiaan

liittyviä seikkoja, muun muassa sitä, miten tasavertaisuus kaiken kaikkiaan toteutuu, miten sitä voitaisiin parantaa, ja toiseksi, miten kannustavuutta itsensä jatkuvaan kouluttamiseen todella voitaisiin edistää. Kolmantena kohtana on tietenkin paljon viime aikoina keskusteltu kysymys opintojen keston lyhentämisestä. Opintotuella kiistämättä on tähän suurikin merkitys. Samalla kun opintotukea arvioidaan, on arvioitava myös sitä, miten opiskelijat mahdollisimman tehokkaasti kykenevät myös ympärivuotisesti opiskelemaan tai kulloiseenkin tilanteeseen mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti omat intressinsä ja tarpeensa soveltamaan. Nämä asiat varmasti aiheuttavat paljon keskustelua, ja se on erittäin hyvä asia.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Varmasti kun tämä budjettilaki nyt lähtee sivistysvaliokuntaan mietintöä varten tehtäväksi, tulee esiin tuo asia, minkä ed. Karjula täällä hyvin raflaavasti toi esiin: telttamajoitus ainakin huonekaluille. Minä olen eilen tutkinut sellaista tilastoa, jossa oli määritelty, kuinka paljon opiskelijoita hakee kesäkuukausina toimeentulotukea. Se on hyvin pieni määrä. Huoneeseen jäi nyt se tilasto, mutta kuitenkin se on hyvin pieni määrä siitä, mitä opiskelijat sitten saavat opintotukea ja asumislisää.

Se on ehkä täällä noussut arvoon arvaamattomaan, vaikka on varmasti sellainen asia, joka kannattaa sitten sivistysvaliokunnan toimesta katsoa ja tutkia, miten kunnat siihen suhtautuvat. Kyllähän se niin on, että jos meidän tämä nykyinen järjestelmämme perustuu siihen, että kesäopiskelu on välttämätöntä, jotta sitten ympäri vuoden saa asumislisää, se on aikamoisen uuden remontin tulos, jos siihen mennään. Mielestäni ei ketään tässä suomalaisessa yhteiskunnassa voi telttaan laittaa asumaan, eikä varmasti näin tietysti tule olemaankaan, mutta mielestäni tämä toimeentulotuen järkeistäminen ja katsominen, onko se todella näin, kannattaa myöskin tämän yhteydessä tehdä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

15) Laki opintotukilain muuttamisesta

Lakialoite LA 110/1999 vp (Tanja Karpela /kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi opettajankoulutuslain kumoamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 74/1999 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Tämä laki on tullut tarpeettomaksi, joskus näinkin päin, koska uudessa yliopistolaissahan määritellään harjoittelu- ja harjoituskoulujen asema. Ongelma tässä kuitenkin on, ja toivon, että sivistysvaliokunta ottaa sen huomioon. On kyse opettajista, jotka kouluttavat tulevia opettajia. Heidän täydennyskoulutuksensa, joka tässä laissa, jota tänään hallitus esittää kumottavaksi, jää näille opettajille ja lehtoreille ilmaan roikkumaan. Tässä laissa, joka nyt esitetään kumottavaksi, on mahdollisuus seitsemän vuoden välein pitää tämmöinen sapattivuosi, joka on tarkoitettu sitten myöskin lisäkoulutuksen hakemista varten, nimenomaan sitä varten. Korostan eritoten sitä, että todella tällainen täydennyskoulutus ja siitä vaille jääminen silloin, kun koulutetaan opettajia, on erittäin tärkeää. Toivon, että sivistysvaliokunta ottaa tämän asian huomioon ja asetuksella tai jopa lain muutoksella tätä asiaa lähestyy.

Ed. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Kun tätä samaa asiakokonaisuutta viime eduskuntakaudella käsiteltiin sivistysvaliokunnan valmistelun perusteella, eduskunta lausumallaan edellytti silloin, että opettajankoulutusyksiköiden ja harjoittelukoulujen rehtoreiden ja lehtoreiden virkavapausjärjestelmää pikaisesti kehitetään kokonaisuutena ottaen huomioon myös muut kouluttautumismahdollisuudet, muun muassa opettajankouluttajien erikoistumisohjelma (pd-koulutus) ja muu täydennyskoulutus sekä vuorotteluvapaa.

Olisinkin ehdottomasti odottanut, että kun ministeriön virkamiehet ovat tätä valmistelleet, he olisivat eduskunnan lausuman hyvin selkeästi ottaneet huomioon ja myös tämän lakiasian perusteluissa nyt todenneet, miten tämä laajempi kysymys kaiken kaikkiaan opettajien täydennys-

koulutuksesta on tarkoitus hoitaa. Tämä jää vastausta vaille. Siinä mielessä onkin, viitaten myös siihen, mitä ed. Tulonen äsken sanoi, äärettömän tärkeää, että sivistysvaliokunta ei yksioikoisesti hyväksy tätä ehdotusta vain tällaisenaan, vaan määrittelee selkeästi ne raamit, miten nimenomaan näiden kyseessä olevien opettajien täydennyskoulutus tullaan jatkossa hoitamaan. Tarvitaan nimenomaan säännöllinen pitkäkestoinen ja myös mahdollisesti tutkintoihin johtava täydennyskoulutus. On luonnollista, että sen rahoittamiseen osallistuvat ihmisen itsensä lisäksi myös koulu, yliopisto, opetusministeriö tai keitä kaikkia kulloinkin kyseessä on.

Yhtenä oleellisena osana luontevasti voi tulla kyseeseen myös palkallinen virkavapaus, jos tästä sinänsä hyvästä ajatuksesta eli palkallisesta sapattivapaasta kaiken kaikkiaan luovutaan. Edelleen on erityisesti tärkeää, että tässä suuressa järjestelmässä, mikä pitäisi saada aikaiseksi, luodaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma kaikille näille opettajille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laeiksi julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta sekä julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annettujen lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 75/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys työmarkkinatuesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 83/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 19) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Hyssälä: Arvoisa puhemies! Työmarkkinatuen tarveharkinta puolison tulojen osalta on selkeä kannustinloukku. Tämän ovat todenneet käytännössä suomalaiset perheet. Sosiaalipolitiikan tutkijat ovat tuoneet loukun esille useaan otteeseen. Työmarkkinatuen tarveharkinnan lisäksi samalla tuloalueella vaikuttaa asumistuen tarveharkinta. Yhdessä verotuksen ja päivähoitomaksujen kanssa lisätulot aiheuttavat selvän loukun. Hyvä on, että hallitus tuo vihdoinkin eduskuntaan esityksen, jolla loukkua puretaan osittain.

Keskustan ja hallituksen esitysten ero on siinä, että ed. Rehulan lakialoitteessa työmarkkinatuen epäkohtaan tartutaan rivakammin. Tarvitsemme sosiaaliturvaan uudistuksia, jotka kannustavat työn tekemiseen ja työn vastaanottamiseen. Työmarkkinatuen nykyinen tarveharkinta on loukku, joka on purettava.

Edellinen hallitus innostui ensin kovasti kannustinloukkuproblematiikasta. Innostus loppui sittemmin lyhyeen. Harvoja eduskuntaan saakka tuotuja esityksiä oli epäonnistunut päivähoitomaksu-uudistus, jolla maksuloukkua siirrettiin suurituloisilta pieni- ja keskituloisille monilapsisille perheille. Nykyiset hallituspuolueet, tai ainakin kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja, ed. Zyskowicz, on innostunut sosiaaliturvan väärinkäytöksistä. Hyvähän niihinkin on puuttua, mutta olisin odottanut myös ripeämpää kannustinloukkujen purkamista.

Työmarkkinatukea koskevissa esityksissä on nyt näkyvissä pientä etenemistä kannustavuuden hengessä. Toivottavasti ed. Rehulan aloite saa täällä kannatusta.

Työmarkkinatukijärjestelmän alkuperäinen tavoite tuli olla työhön kannustava. Erityisesti siitä piti tulla aktiivituki niille, joilla on vaikeuksia löytää paikkaansa työmarkkinoilta. Lamavuosina siitä tuli kuitenkin hyvin monelle pitkäaikaistyöttömälle työttömyyden aikainen minimiturva.

Työmarkkinatuen kehittäminen yhä selkeämmin aktiivituvaksi on ollut tavattoman hidasta. Työmarkkinatukioikeuden poistaminen alle 25-vuotiailta oli toimenpide, jonka syrjäytymistä ehkäiseviä ja koulutukseen kannustavia vaikutuksia ei ole mitenkään aukottomasti pystytty osoittamaan. Sen sijaan on selvää, että seurauksena on ollut pakkohakua oppilaitoksiin, mikä on lisännyt turhaa työtä oppilaitoksissa. Päätös toi muutama vuosi sitten jälleen uuden ikärajan sosiaaliturvaamme.

Työmarkkinatuen ja työttömyysturvan erilainen tarveharkinta ovat myös esimerkkejä sosiaaliturvan ryteiköstä. Tämä ryteikkö, jossa etuuk-

sien määräytymisperusteet, perhe-käsitteet, tarveharkinnat ja monet muut seikat ovat hyvin sekavia, on hankala sekä viranomaisten että kansalaisten kannalta. Moni syyllistyy tietämättään ja tahtomattaan väärinkäytöksiin, kun järjestelmät ovat sekavia.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti sosiaali- ja terveysministeriö ottaa työmarkkinatuen kehittämisen laaja-alaisesti mukaan hahmotellessaan aktiivista sosiaalipolitiikkaa. Työttömyyspäivärahojen suojaosan poistaminen vähensi kannustimia pienten työtulojen hankkimiseen. Suojaosan palauttaminen olisi mielestäni järkevää aktivoitaessa pitkäaikaistyöttömiä töihin.

Ed. R e h u l a : Arvoisa herra puhemies! Lipposen toisen hallituksen ylevissä julistuksissa todetaan muun muassa, että hallitus toimii seuraavan neljän vuoden aikana toisiaan vahvistavien kehittämislinjojen mukaisesti niin, että muun muassa kansalaisten hyvinvointi ja turvallisuus vahvistuvat. Ihmisten omaehtoista ponnistelua hyvinvointinsa edistämiseksi kannustetaan. Samoin todetaan, että tuloverotuksen, sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja palvelujen on muodostettava toimiva ja kannustava kokonaisuus.

Ykskantaan hallitusohjelmaan on selkeästi kirjattu, että puolison tuloihin liittyvää työmarkkinatuen tarveharkintaa lievennetään 15 prosenttiyksikköä. Tältä osin hallitus pitää sen minkä lupaa. Joutuu kuitenkin kysymään, mitä tämän jälkeen. Vastaukseksi kysymykseen hallitusohjelma tarjoaa vain työryhmien työtä ja lukuisan määrän selvityksiä.

Poliitikkojen retoriikassa on muotia puhua kannustavuudesta ja tuloloukkujen purkamisesta. Tuskin löytyy yhtään edustajaa, joka ei olisi jossain yhteydessä puhunut siitä, että työn tekemisen tulee olla kaikissa olosuhteissa työttömänä olemista kannattavampaa. Konkreettisten esitysten tekeminen on ollut harvinaisempaa. Johtuneeko vaikeudesta?

Edellä olevaan liittyen voi väittää olevan jopa liian helppoa keskustelu sosiaaliturvamme väärinkäytöksistä samanaikaisesti, kun todellisiin ongelmiin puuttumiseen ei ole ollut joko valmiutta tai halua. Tältä osin käsittelyssämme oleva lakiesitys, missä kannustavuuden lisäämiseksi on ehdotettu työmarkkinatuen tarveharkinnan lieventämistä puolison tulojen osalta, on kannatettava, oikeansuuntainen muttei riittävä, niin kuin tässä salissa hyvin usein on tapana sanoa. Hallituksen esitys jää ikään kuin kesken, ellei jatkoa seuraa.

Me keskustassa odotamme tämän kaltaisten ja työnteon kannustavuuden ongelmakenttään pureutuvien esitysten jatkumoa myös käsittelyssämme olevan esityksen jälkeen. Odotammeko turhaan, sen näyttää aika. Vaikkei vanhojen jälkien tutkimisesta mitään hyötyä olisikaan, ne kertovat, että odotusaika saattaa olla pitkä.

Lipposen hallituksen hankesalkussa on eräänä kohtana sosiaaliturvan kannustavuuden vahvistaminen, mikä sisältää muun muassa sen, että aktiivisen sosiaalipolitiikan kehittämiseksi on työryhmä asiaa valmistelemassa, niin että verotus, sosiaaliturva ja palvelumaksujen yhteensovittaminen saadaan eduskuntaan tulevan vuoden keväällä. Keskusta odottaa näitä esityksiä. Oleellista kuitenkin on, että hallituksella tulee tai ainakin tulisi olla selkeä kuva siitä suunnasta, mihin näissä asioissa ollaan menossa. Vaalikauden mittaisella aikajänteellä olisi mahdollista tehdä välttämättömiä ja tarpeellisia uudistuksia. Lupausten tulee muuttua käytännön toimiksi ja lakiesityksiksi.

Niin kuin täällä jo aiemmin äsken ed. Hyssälä totesi, keskusta on tehnyt käsittelyssämme olevaan työmarkkinatuen 24 §:n asian käsittelyyn liittyen rinnakkaislakialoitteen, joka mielestämme hallituksen esitystä paremmin puuttuu konkreettisesti erääseen työn ja työttömyyden saumakohtaan esittäen vaihtoehtoisen mallin siitä, miten vaalikauden aikana voitaisiin päästä irti eräästä kannustavan työnteon selkeästä ongelmasta.

Sosiaaliturvan väärinkäytöksistä puhumisen lisäksi, tai pitänee sanoa sen sijaan, on jo pikkuhiljaa päästävä myös aitoon olemassa olevien ongelmien ratkaisuun. Stakesin tutkiessa tätä aihepiiriä todettiin, että suurimpana syynä väärinkäytöksiin pidetään sosiaaliturvajärjestelmämme monimutkaisuutta. Tutkimuksessa esitettiin esimerkkinä työmarkkinatuen tarveharkinta, jossa puolison muuttaessa yhteisestä asunnosta ainakin näennäisesti pois yhteenlaskettu perheen käyttämä tulomäärä lisääntyy. Tämä on suorastaan houkutellut varsinkin pienituloisia lapsiperheitä väärinkäytöksiin ja todellisten perhesuhteiden peittelyyn. Edellä olevasta on luettavissa se, että työmarkkinatuen tarveharkinnan poistamisella olisi myös väärinkäytöksiä vähentävä vaikutuksensa.

Perusturvan selkiyttämisen jatkaminen mahdollisimman pikaisesti on tärkeää. Työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamisen on tultava joustavammaksi. Ei voi kuin toivoa, että hallituksen piirissä tehtävän valmistelutyön seurauksena tu-

levat myös todelliset uudistusehdotukset eduskuntaan. Liian hyvin kaikkien meidän tiedossa on edellisen hallituksen ajalta ministeri Alhon kannustinloukkutyöryhmän unohtaminen tai se, että selvitysmies Arajärven aikaansaannosten ilmineeraaminen lainsäädännöksi ei ole koskaan toteutunut. Tulokset ovat laihat.

Hallitus toteaa esityksessään, että ennen tarveharkinnan suorittamista puolison tuloista tehtävää vähennystä korotetaan 300 markasta 1 400 markkaan kuukaudessa kannustavuuden lisäämiseksi. Keskusta lähtee siitä, että koko kannustinloukkuja aiheuttava puolison tuloja koskeva tarveharkinta asteittain poistetaan, rinnakkaislakiesityksemme mukaan kokonaisuudessaan vielä tämän vaalikauden aikana. Yhdessä asumistukimenojen vähentymisen ja lisääntyvien verotulojen jälkeen vuonna 2002 esityksemme nettovaikutus on noin 300 miljoonaa markkaa. Tulevana vuonna esityksemme taloudellinen merkitys on suuruusluokaltaan 100 miljoonaa. Tällöin on kuitenkin muistettava esimerkiksi se, että myös mahdollisista väärinkäytöksistä seuraavat säästöt, työllisyyden parantaminen jne. ovat tuota summaa osaltaan vähentämässä. Kannustinloukkujen purkaminen, sosiaaliturvan yksinkertaistaminen ja työttömien yhdenvertainen kohtelu ovat tärkeitä tavoitteita, joiden toteuttaminen vaatii uudistuksia, joilla on myös omat kustannusvaikutuksensa. Puheiden on muututtava konkreettisiksi toimenpiteiksi.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Oli hauska kuulla ed. Rehulan suusta, että hallitus pitää minkä lupaa. Senkin eteen jouduttiin kyllä tekemään jonkin verran töitä. Hallitusohjelmassa todetaan, että tarveharkintaa lievennetään 15 prosentilla. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puolesta voin kyllä sanoa, että tämä on parannus, mutta meidän mielestämme tämä ei ole riittävä poistamaan juuri tätä köyhyysloukkuongelmaa, jonka työmarkkinatuen tarveharkinta puolison tulojen osalta erittäin voimakkaasti aiheuttaa. Mutta joka tapauksessa tämä on alku köyhyysloukun purkamiselle.

Jos edustajat lukevat tarkkaan budjettikirjaa, ongelma löytyy sieltä. Kun asiaa ruvettiin valmistelemaan lakiesitykseksi, niin valtiovarainministeriö havaitsi, että se oli laskenut väärin tarveharkinnan 15 prosentin lieventämisen vaikutukset, ja lähti esittämään, että tämä 15 prosenttiakin olisi toteutettu paloittain. Mutta täytyy todeta, että kiitos ministeri Siimeksen aktiivisuuden — ja me olemme häntä kyllä tukeneet voimakkaasti — ja ministeri Mönkäreen rohkeuden lähteä muuttamaan esitystä niin, että se vastaa hallitusohjelmaa, hallituksen esitys nyt poikkeaa budjettiesityksestä myönteiseen suuntaan, eli 15 prosentin lievennys toteutetaan kerralla. Voi sanoa, että olisi ollut aika järjetöntä toteuttaa se 5 prosentin paloissa. Se olisi merkinnyt myös hallinnollisesti turhia lisäkustannuksia.

Ongelmana voi tietysti pitää sitä, että muutos on esitetty tulevaksi voimaan vasta ensi syyskuussa. Mutta parempi näin, eli että 15 prosentin lievennys toteutetaan kerralla. Me puolestamme kyllä soisimme, että hallitusohjelmaa pantaisiin tältä osin vielä paremmaksi ainakin tulevina vuosina.

Tällä hetkellä arvioidaan noin 180 000 hengen olevan työmarkkinatuella. Näistä noin puolet on työmarkkinatuella sen vuoksi, että he ovat pudonneet 500 ansiosidonnaisen päivärahan enimmäismäärän ulkopuolelle eivätkä ole enää kyenneet saamaan 10 kuukauden työssäoloehtoa täyteen ja palaamaan ansiosidonnaiselle päivärahalle. Usein hyvinkin pitkään työelämässä olleet ovat joutuneet tähän kierteeseen, esimerkiksi kun 30 vuoden työuran jälkeen työttömyys on laman aikana kohdannut. Sen jälkeen, voi sanoa, toimeentulo on pysyvästi jätetty työmarkkinatuen tasolle tai juuri pahimmassa tapauksessa, minkä tarveharkinta aiheuttaa, ihminen jää kokonaan vaille työmarkkinatuen niukkaa toimeentuloa, joka ei täytenäkään ole kuin noin 2 000 markkaa kuukaudessa netto. Tämä on mielestäni johtanut todella epäoikeudenmukaiseen tilanteeseen monien monien ihmisten kohdalla. Eikä helppoa ole niilläkään, jotka eivät ole koskaan päässeet työelämään pysyvästi sisälle. Kun työttömyys välillä koittaa, heidän pitäisi välillä saada 10 kuukauden työssäoloehto täyteen, niin että he voisivat saada, kun jälleen joutuvat työttömäksi, mikä nykyisenä pätkätyöaikana on erittäin tavallista, edes täyden työmarkkinatuen.

Toivon, että myöhemmin päästään vielä eteenpäin. Tämä on hyvä alku. Tämä auttaa noin 13 000:ta alennetun työmarkkinatuen saajaa ja tuo 3 000 uutta saajaa työmarkkinatuen piiriin. Kuitenkin tarveharkinnan johdosta edelleen 7 000 jää ilman päivärahaa.

Vielä lisäisin sen verran, että juuri siitä, että työtön joutuu pitkäksi ajaksi työmarkkinatuelle, seuraa usein koko loppuelämäksi toimeentulon romahtaminen, koska se vaikuttaa myös eläketuuksiin, koska työmarkkinatuella ollessa tulevan ajan oikeus eläkettä laskettaessa yleensä puuttuu. Ei riitä, että pitkän työuran jälkeen

palkkana on pitkä työttömyys, vaan myös sen jälkeen, kun eläkepäivät lopulta koittavat sairauden tai vanhuuseläkkeen muodossa, eläkekin jää loppuiäksi pienemmäksi. Tässä kokonaisuudessa on mielestäni kysymys varsin vakavasta suoranaista köyhyyttä ja erityisesti syrjäytymistä aiheuttavasta problematiikasta.

Toivon, että eduskunta pystyy laajamittaisesti toteuttamaan ratkaisuja, jotka käytännössä tekevät todeksi ne hallitusohjelman kauniit ylevät sanat, että hallitus pyrkii ehkäisemään köyhyyttä ja syrjäytymistä.

Ed. Ylä-Mononen: Arvoisa puhemies! Olen iloinen ed. Stenius-Kaukosen puheenvuorosta. Olin kuulevinani rivien välistä jopa kannatusta ed. Rehulan rinnakkaislakialoitteelle, ainakin rivien välistä. Itse toivon, että optimismi pysyisi yllä ja se suunta, että massatyöttömyydestä vielä päästään työvoimapulan puolelle. Sitä kautta kiinnitän vain huomiota rinnakkaislakialoitteessa kohdassa "Esityksen taloudelliset vaikutukset" siihen, että ed. Rehulan esityksessä markkamäärät työllisyyden kohentuessa ovat todennäköisesti pienemmät, jos se kannustaa rinnakkaislakialoitteen taakse vähän reippaammin.

Ed. Lintilä: Arvoisa puhemies! Kuten useissa puheenvuoroissa on kuultu, työmarkkinatuen tarveharkinta on selkeä kannustinloukku ja omalla tavallaan estänyt tehokasta työllistymistä.

Tässä kahtia jakautuvassa yhteiskunnassa, jossa sosiaalinen eriarvoisuus lisääntyy jatkuvasti, tarveharkinnan poistaminen olisi tietyllä tavalla yksi pieni askel taloudellisen eriarvoisuuden poistamiseen ja samalla työn kannustavuuteen. Näitä seikkoja silmällä pitäen ed. Rehulan aloite on erittäin kannatettava.

Ed. Stenius-Kaukosen puheenvuorossa kuuli todella lämpimiä viestejä siitä ja haluankin toivottaa, jos vasemmistossa tunnetaan, että hallituksen esitys on vajavainen ja köykäisä, niin tervetuloa keskustan esityksen taakse.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

19) Laki työmarkkinatuesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 111/1999 vp (Juha Rehula /kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 20.17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio